

Εκδηλώσεις

- **Βραβείο «Δημήτρης Τσάτσος»**, Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου και ώρα 18:30 στην Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρώμη

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου και το Dimitris-Tsatsos-Institut für Europäische Verfassungswissenschaften (Πανεπιστήμιο Hagen - Γερμανία), έχουν θεσμοθετήσει από το 2012 το **Βραβείο «Δημήτρης Τσάτσος»**, που απονέμεται σε εξέχουσες προσωπικότητες με ιδιαίτερη προσφορά στο πεδίο των Ευρωπαϊκών Συνταγματικών Επιστημών.

Το βραβείο απονεμήθηκε για πρώτη φορά στην Αθήνα, στον Καθηγητή Βασίλειο Σκουρή, τ. Πρόεδρο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για δεύτερη φορά στη Γερμανία, στον Καθηγητή Íñigo Méndez de Vigo y Montojo, Υπουργό Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ισπανίας.

Φέτος το βραβείο θα απονεμηθεί στον πρώην Πρόεδρο της Ιταλικής Δημοκρατίας, Γερουσιαστή **Giorgio Napolitano**.

Η εκδήλωση θα λάβει χώρα τη **Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου 2016** και ώρα **18:30** στην **Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρώμη**

Πρόγραμμα εκδήλωσης

- Προσφώνηση από τον Πρόεδρο του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, Καθηγητή κ. **Ξενοφώντα Ι. Κοντιάδη**

- Προσφώνηση από τον Διευθυντή του Dimitris-Tsatsos-Institut für Europäische Verfassungswissenschaften, Καθηγητή κ. **Peter Brandt**

- Χαιρετισμός του Έλληνα Πρέσβη κ. **Θεμιστοκλή Δεμίρη**

- Έπαινος από τον Καθηγητή κ. **Paolo Ridola**

- Επίδοση του Βραβείου

- Αντιφώνηση του τιμώμενου

*Σε περίπτωση που ενδιαφέρεστε να παραστείτε στην τελετή, παρακαλείσθε όπως ενημερώσετε εγκαίρως το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, centre@cecl.gr
Τηλέφωνα: 210- 36.23.506, 36.23.089, 36.23.636, Υπόψη κας Ν. Καούστου*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες Εκδόσεις

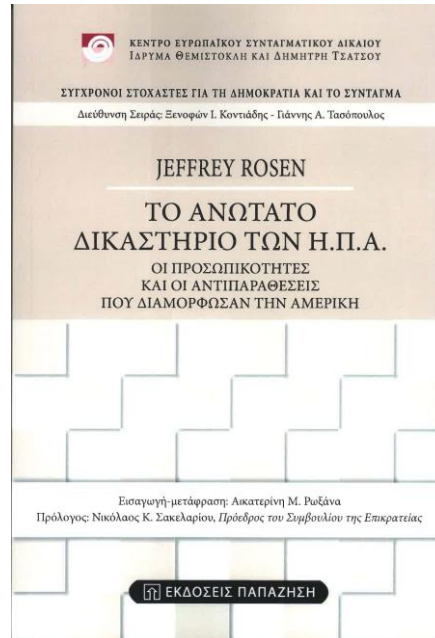
- Jeffrey Rosen, Το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α., Σειρά Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου: Σύγχρονοι Στοχαστές για τη Δημοκρατία και το Σύνταγμα, εκδ. Παπαζήση, 2016
- Emmanuel Sieyes, «Τι είναι η Τρίτη Τάξη;», Σειρά Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου: Σύγχρονοι Στοχαστές για τη Δημοκρατία και το Σύνταγμα, εκδ. Παπαζήση 2016

Άρθρα

- «Προειδοποιήσεις για επώδυνο περιεχόμενο», Ilya Somin
- «Εξορθολογισμός της διαδικασίας αναθεώρησης», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Αναθεώρηση χωρίς πολιτικές συναινέσεις είναι δύσκολη», Νίκος Αλιβιζάτος
- «Η πρωτοβουλία της κυβέρνησης πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως», Γιώργος Σωτηρέλης
- «Το Σύνταγμα πρέπει να προσαρμοστεί στην παρατεταμένη κρίση», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Από την κομματοκρατία στη δημοκρατία των κομμάτων», Γιώργος Καραβοκύρης
- «Πολιτικά κόμματα και άμυνα της δημοκρατίας», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Απαγόρευση κομμάτων λόγω βίας ως μέσου και σκοπού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Γιατί δεν πρέπει να γίνει αναθεώρηση», Ακρίτας Καϊδατζής
- «Δημοψηφισματικός φασισμός», Θανάσης Διαμαντόπουλος
- «'Αυτοπεριοριζόμενο' κράτος και ποιότητα της δημοκρατίας», Νικηφόρος Διαμαντούρος
- «Και όμως, ανταποκρίθηκε», Γιάννης Δρόσος
- «Μεταξύ σταθερότητας και νομιμοποίησης», Αριστείδης Χατζής
- «Αναθεώρηση και πραγματικότητα», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Συνταγματικοί αυτοσχεδιασμοί», Θάνος Βερέμης
- «Συνταγματική αναθεώρηση και Δικαιοσύνη», Θεόδωρος Φορτσάκης
- «Η ευθύνη των δικαστών στη διοίκηση της Δικαιοσύνης», Χρήστος Γεραρής
- «Ποιον ευνοεί τελικά η απλή αναλογική;», Γιώργος Τσεμπελής
- «Προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος», Κώστας Χρυσόγονος
- «Τα δυο μεγάλα λάθη του Τσίπρα για πρόεδρο και πρωθυπουργό...», Νίκος Φελέκης
- «Ένα 'σχιζοφρενικό' αναθεωρητικό σχέδιο», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Τα δημοψηφίσματα του κ. Τσίπρα», Νίκος Αλιβιζάτος
- «Ανάμεσα στη γελοιοποίηση και στην ασέβεια», Αντώνης Μανιτάκης
- «Αναθεώρηση και Πρόεδρος της Δημοκρατίας», Μιλτιάδης Παπαϊωάννου
- «Επιθυμητή η λελογισμένη αύξηση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου, Ηλίας Νικολόπουλος
- «Συνταγματικά συμβατή η εκλογή από τον λαό, Ανδρέας Δημητρόπουλος
- «Θετική πρόταση υπό προϋποθέσεις», Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αντιπερισπασμός για τα μέτρα ή μεταρρύθμιση;», Σταύρος Λυγερός
- «Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Ιερότητες και αναγκαιότητες», Γιάννης Μεταξάς
- «Ελαστικά και απαρέγκλιτα όρια του άρθρου 110Σ», Γιώργος Σωτηρέλης
- «Το μετέωρο συνταγματικό βήμα», Γιώργος Γεραπετρίτης
- «Μπροστά στην πρόταση αναθεώρησης του Συντάγματος», Άλκης Ρήγος
- «Περί της παρανομίας και του κινδύνου γελοιοποίησης της αδειοδοτικής διαδικασίας για τα κανάλια», Πάνος Λαζαράτος
- Τηλεοπτικές άδειες: έξι συνταγματικοί κανόνες και μία πρόταση, Πέτρος Παραράς
- «Επανάδρωση του κράτους με ένα νέο Σύνταγμα», Χρήστος Λυντέρης

Νέες εκδόσεις

- **Jeffrey Rosen, «Το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α.»**, Σειρά Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου: Σύγχρονοι Στοχαστές για τη Δημοκρατία και το Σύνταγμα. Εισαγωγή-Μετάφραση: Αικατερίνη Ρωξάνα, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2016, 423 σελ.

«Ο Jeffrey Rosen συνδυάζει τα σαγηνευτικά χαρίσματα ενός κορυφαίου αφηγητή, την οξυμένη αντίληψη ενός κορυφαίου δημοσιογράφου και τη διεισδυτική ενόραση ενός επιστήμονα, βαθύ γνώστη των νομικών και πολιτικών πτυχών του θέματός του. Σπανίως θα χαρακτηρίζα ένα βιβλίο ως 'αναγκαίο εγχειρίδιο' για τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ ή για κάθε Πρόεδρο και Γερουσιαστή που αντιμετωπίζει το δυσχερές καθήκον του διορισμού και της επιβεβαίωσης του διορισμού των μελών του δικαστηρίου αυτού, καθώς και για κάθε πολίτη που ενδιαφέρεται για το τι διακυβεύεται. Είναι ακριβώς το κατάλληλο βιβλίο για το σκοπό αυτό».

Laurence Tribe

«Ο Jeffrey Rosen, ένας από τους οξυδερκέστερους μελετητές του Ανωτάτου Δικαστηρίου, αναγνωρίζει ότι η προσωπικότητα παίζει αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του αμερικανικού δικαίου. Το συναρπαστικό βιβλίο του επικεντρώνεται σε μερικά από τα δραματικότερα και πιο καθοριστικά κεφάλαια της αμερικανικής νομικής ιστορίας, τα οποία περιγράφονται ως βαθειά ανθρώπινα συμβάντα, κατά τη διάρκεια των οποίων ήρθαν στο προσκήνιο η ιδιοσυγκρασία και η νομική φιλοσοφία των δικαστών», *Sean Wilentz*

[από το οπισθόφυλλο του βιβλίου]

- **Emmanuel Sieyes, «Τι είναι η Τρίτη Τάξη;»**, Σειρά Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου: «Σύγχρονοι Στοχαστές για τη Δημοκρατία και το Σύνταγμα». Επιμέλεια-Εισαγωγή: Χρήστος Παπαστυλιανός, Μετάφραση: Φροσύνα Στεφοπούλου, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2016, 159 σελ.

«Τι είναι η Τρίτη Τάξη; – ΤΟ ΠΑΝ. Τι ήταν μέχρι σήμερα; – ΤΙΠΟΤΑ. Τι απαιτεί; – ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΚΑΤΙ. Αφετηριακό σημείο της ανάλυσης του Σεγιές είναι η έννοια του ‘έθνους των πολιτών’. Η επαναστατική στιγμή είναι μια στιγμή όπου το έθνος καταφάσκει τον εαυτό του, παίρνει πίσω τα δικαιώματα που του έχουν στερήσει και αποκτά Σύνταγμα. Η διαδικασία επανεπιβεβαίωσης της ύπαρξης του έθνους είναι μια ενέργεια διαχωρισμού και απώθησης ταυτόχρονα. Το έθνος καταφάσκει τον εαυτό του μόνο όταν διακρίνεται από ό,τι είναι ξένο προς αυτό. Πρέπει να απομακρύνει τους παράγοντες που οδήγησαν στην παράλυσή του. Οι παράγοντες αυτοί είναι τρεις: α) η αυθαίρετη εξουσία των υπουργών της μοναρχίας, β) η διάκριση σε τάξεις και τα προνόμια κάθε είδους και γ) πάνω από όλα, η ‘ψυχή’ και το κέντρο κάθε συστήματος προνομίων, η αριστοκρατία».

[Από την Εισαγωγή του βιβλίου]

Προειδοποιήσεις για επώδυνο περιεχόμενο

Ilya Somin, Καθηγητής Δικαίου στο George Mason University

Το Πανεπιστήμιο του Σικάγο έστειλε πρόσφατα μια επιστολή στους νεοεισερχόμενους φοιτητές εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους δεν περιορίζει τον δυνητικά προσβλητικό λόγο, ούτε γίνονται προειδοποιήσεις για επώδυνο περιεχόμενο όταν πρόκειται να συζητηθούν στο μάθημα εν δυνάμει ευαίσθητα θέματα.

Όπως το θέτει ο Κοσμήτορας John Ellison, «η προσήλωσή μας στην ακαδημαϊκή ελευθερία σημαίνει ότι δεν είμαστε υπέρ των λεγόμενων 'προειδοποιήσεων επώδυνου περιεχομένου', δεν ακυρώνουμε ομιλίες επειδή τα θέματά τους ενδέχεται να αποδειχθούν αμφιλεγόμενα και δεν εγκρίνουμε τη δημιουργία 'ασφαλών χώρων', όπου άτομα μπορούν να βρουν προστασία από ιδέες και οπτικές γωνίες που έρχονται σε αντίθεση με τις δικές τους».

Η πολιτική που ακολουθεί το Πανεπιστήμιο του Σικάγο είναι αξιέπαινη. Οι προειδοποιήσεις επώδυνου περιεχομένου όχι μόνο εμποδίζουν τον ελεύθερο διάλογο επί δύσκολων θεμάτων, αλλά σύμφωνα με τα ευρήματα της κοινωνικής επιστήμης προκαλούν περισσότερο πόνο και άγχος από αυτά που αποτρέπουν.

Ένα από τα νομικά μαθήματα που διδάσκω στο Πανεπιστήμιο George Mason είναι το Συνταγματικό Δίκαιο II, το οποίο εστιάζει στη Δέκατη Τέταρτη Τροποποίηση και στην ιστορία της. Στο μάθημα αναγκαστικά αναλύονται πολλά επώδυνα και δύσκολα ζητήματα. Αντί να χρησιμοποιήσω προειδοποιήσεις επώδυνου περιεχομένου, προειδοποιώ τους φοιτητές μου ότι δεν θα χρησιμοποιήσω τέτοιες προειδοποιήσεις. Αυτό που λέω πάνω κάτω είναι: «Δεν πιστεύω στη χρήση προειδοποιήσεων επώδυνου περιεχομένου. Αν όμως πίστευα θα έπρεπε να περιλαμβάνω μια τέτοια προειδοποίηση σε κάθε μάθημα. Θα καλύψουμε ζητήματα όπως η δουλεία, ο φυλετικός διαχωρισμός, ο σεξισμός, η αυτοκτονία, η θανατική ποινή και η άμβλωση. Δεν υπάρχει τρόπος να διδαχθεί αυτό το μάθημα χωρίς να συζητηθούν αυτές οι θεματικές. Και δεν υπάρχει σωστός τρόπος να παρουσιαστούν χωρίς να αναλυθεί ένα μεγάλο εύρος απόψεων πάνω στα ζητήματα αυτά και τη σχέση τους με το Σύνταγμα».

Οι φοιτητές μοιάζουν να το αντιλαμβάνονται αυτό και ποτέ δεν αντιμετώπισα κάποιο ουσιαστικό πρόβλημα στη διδασκαλία αυτών των θεματικών (παρά το γεγονός ότι οι έρευνες δείχνουν πως η πλειονότητα των φοιτητών Νομικής του Πανεπιστημίου George Mason έχει απόψεις πολύ πιο αριστερές από τις δικές μου). Μάλιστα δέχομαι καλύτερες αξιολογήσεις από τους φοιτητές για το μάθημα Συνταγματικό II, από ό,τι για άλλα μαθήματα που διδάσκω, στα οποία αναλύονται πολύ λιγότερο ευαίσθητα ή επώδυνα ζητήματα. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι μπορούμε να συζητάμε στο μάθημα ανοιχτά για τα ζητήματα αυτά και για τη δικαστική τους αντιμετώπιση - αυτό θα ήταν πολύ δυσκολότερο αν έπρεπε διαρκώς να προειδοποιώ για το δυνητικά επώδυνο περιεχόμενο της συζήτησης.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

https://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/?utm_term=.fde46f74a425, 25/8/2016

Εξορθολογισμός της διαδικασίας αναθεώρησης

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Οι διαδικαστικές εγγυήσεις που τίθενται στο Σύνταγμα ως προς την αναθεώρησή του αποσκοπούν στη διασφάλιση του αυστηρού χαρακτήρα και της υπεροχής του έναντι των κοινών νόμων, καθώς και στον αποκλεισμό της δυνατότητας της εκάστοτε κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας να τροποποιεί

κατά βούληση το θεμελιώδες πλαίσιο οργάνωσης της πολιτείας. Αυτές οι εγγυήσεις θα μπορούσαν να κατοχυρωθούν με ποικίλες παραλλαγές, έτσι ώστε η διαδικασία να ολοκληρώνεται σε μία ή δύο Βουλές, με διεξαγωγή δημοψηφίσματος ή μεσολάβηση εκλογών, με αυξημένες πλειοψηφίες σε μία ή περισσότερες ψηφοφορίες.

Το ισχύον σύστημα αναθεώρησης του Συντάγματος προβλέπει τις πλέον ανελαστικές εγγυήσεις σε σύγκριση με όλα τα Συντάγματα των χωρών της ευρωπαϊκής ηπείρου, ως αντίβαρο έναντι του ελλείμματος θεσμικής εμπιστοσύνης και των ιδιοτυπιών της πολιτικής μας κουλτούρας, λαμβανομένης υπόψη και της ιστορικής διαδρομής του ελληνικού συνταγματισμού. Τίθεται ωστόσο το ερώτημα, αν πράγματι η ισχύουσα ρύθμιση της αναθεωρητικής διαδικασίας συμβάλλει στην επίτευξη της αυξημένης συναίνεσης στην οποία αποσκοπεί ή τυποποιεί μια ελαττωματική συνταγματική μηχανική. Η ατελέσφορη αναθεώρηση του 2008 και η αποτυχία όσων αναθεωρητικών πρωτοβουλιών εξαγγέλθηκαν έκτοτε δεν ήταν μόνο συνέπεια απρόσφορων πολιτικών συσχετισμών, αλλά και σειράς εγγενών σφαλμάτων της συνταγματικής μηχανικής της διαδικασίας αναθεώρησης (βλ. αναλυτικά Ξ. Κοντιάδης, «Το ανορθολογικό μας Σύνταγμα», εκδ. Παπαζήσης, 2015). Ειδικότερα, σύμφωνα με το Σύνταγμά μας, αν η πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος στην πρώτη, προτείνουσα Βουλή λάβει την πλειοψηφία των 3/5 του συνόλου των βουλευτών, τότε η επόμενη Βουλή μπορεί να αποφασίσει σχετικά με τη διατύπωση των αναθεωρητέων διατάξεων με απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των βουλευτών.

Άρα ο συντακτικός νομοθέτης εμφανίζεται να εξομοιώνει τις δύο Βουλές ως προς τη βαρύτητα του ρόλου τους στην αναθεωρητική διαδικασία, αφού θεωρεί εξίσου επαρκή όρο την επίτευξη της αυξημένης πλειοψηφίας των 3/5 των βουλευτών στην πρώτη Βουλή προκειμένου να διασφαλιστεί η απαιτούμενη συναίνεση ως προς το περιεχόμενο της αναθεώρησης. Έτσι όμως ανακύπτει ένα κρίσιμο ζήτημα θεσμικής ανασφάλειας στην πρώτη, προτείνουσα Βουλή, από το ενδεχόμενο να ψηφίσει με αυξημένη πλειοψηφία των 3/5 μια πρόταση αναθεώρησης τη στιγμή που είναι άγνωστη η σύνθεση της επόμενης Βουλής και οι κατευθύνσεις της δεν δεσμεύουν στην πράξη τη δεύτερη αναθεωρητική Βουλή.

Συνεπώς, στην πρώτη Βουλή αποδεικνύεται εξαιρετικά δυσχερές να επιτευχθούν αυξημένες πλειοψηφίες, όταν υπάρχει ενδεχόμενο να ανατραπούν πλήρως οι κατευθύνσεις των αναθεωρητικών της προτάσεων και τα επίμαχα άρθρα να αναδιατυπωθούν με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Με βάση αυτό το σκεπτικό κρίνονται ως άστοχες οι επίμαχες συνταγματικές ρυθμίσεις, αφού οι αυξημένες πλειοψηφίες στην πρώτη Βουλή δεν διασφαλίζουν τον συναινετικό χαρακτήρα του αναθεωρητικού εγχειρήματος, ενώ παράλληλα μπορεί να οδηγήσουν σε πολιτικές και συνταγματικές εντάσεις.

Προτείνω δύο εναλλακτικές επιλογές για την τροποποίηση της αναθεωρητικής διαδικασίας, με γνώμονα τις δυσλειτουργίες και τις εσωτερικές αντιφάσεις που επισημάνθηκαν. Η πρώτη έχει διορθωτικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στη δέσμευση της αναθεωρητικής Βουλής από τις κατευθύνσεις της προτείνουσας, προκειμένου να επιτυγχάνεται πράγματι συναίνεση σε δύο διαδοχικές Βουλές. Με βάση τη λύση αυτή, τόσο η διαπίστωση της ανάγκης αναθεώρησης όσο και η διατύπωση των αναθεωρητέων διατάξεων είναι σκόπιμο να ολοκληρώνονται στην πρώτη Βουλή, ενώ η δεύτερη Βουλή που θα προκύπτει μετά την παρεμβολή εκλογών θα καλείται απλώς να κυρώσει ή να απορρίψει τις προτάσεις αυτές.

Εναλλακτικά, ως τολμηρότερη επιλογή υποστηρίζω την πραγματοποίηση της συνταγματικής αναθεώρησης σε μία Βουλή, με την περαιτέρω ενίσχυση των απαιτούμενων πλειοψηφιών στα 2/3 του συνόλου των βουλευτών, σε δύο διαδοχικές ψηφοφορίες με απόσταση τουλάχιστον έξι μηνών μεταξύ τους. Σκόπιμο είναι επίσης να καταργηθεί η αναχρονιστική πρόβλεψη για μεσολάβηση πενταετίας πριν ξεκινήσει μια νέα αναθεωρητική πρωτοβουλία, ώστε να καταστεί η διαδικασία πιο ευέλικτη.

Αναθεώρηση χωρίς πολιτικές συναινέσεις είναι δύσκολη

Νίκος Αλιβιζάτος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

«Το 1975, η χώρα μας εισήλθε, με καθυστέρηση τριάντα ετών, σε σύγκλιση με τις άλλες δυτικοευρωπαϊκές, σε μια περίοδο “συνταγματικής κανονικότητας”.

Για πρώτη φορά από την εποχή του μεσοπολέμου, το αποτέλεσμα των εκλογών δεν αμφισβητούνταν.

Το 1986, αφαιρώντας από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τις αυξημένες αρμοδιότητες που του είχε χορηγήσει το Σύνταγμα του '75, το ΠΑΣΟΚ καθιέρωσε ένα σύστημα που συνήθως αποκαλούμε “πρωθυπουργοκεντρικό”.

Βασικό χαρακτηριστικό του, η έλλειψη θεσμικών αντιβάρων στον αρχηγό του κυβερνώντος κόμματος, το οποίο συνήθως διέθετε και κοινοβουλευτική αυτοδυναμία.

Χωρίς δεύτερο νομοθετικό σώμα, χωρίς Πρόεδρο της Δημοκρατίας με αρμοδιότητες, χωρίς ανεξάρτητα συνδικάτα, χωρίς πραγματικά ανεξάρτητα πανεπιστήμια, η κυβερνώσα πλειοψηφία ήταν κατ' ουσίαν ανέλεγκτη.

Υπό αυτό το πρίσμα, μπορεί να μην επέφερε το παρόν Σύνταγμα την κρίση που βιώνουμε σήμερα, εντούτοις δεν εμπόδισε την επέλασή της.

Διότι δεν προέβλεπε μηχανισμούς, όπως οι προαναφερθέντες, ικανούς να κρούσουν τον κώδωνα του κινδύνου για την οικονομική και δημοσιονομική κρίση.

Τέτοιοι μηχανισμοί είναι όσοι έχω αναφέρει παραπάνω. Δηλαδή, ένας Πρόεδρος της Δημοκρατίας που να μην είναι μόνο συμβολικός ο ρόλος του, μία ισχυρή αντιπολίτευση, ένα δεύτερο νομοθετικό σώμα κ.λπ.

Αντί να καλύψει αυτό το κενό, η αναθεώρηση του 2001 ασχολήθηκε με άλλα ζητήματα, ενώ εκείνη του 2008 με επουσιώδη.

Σήμερα, το αν χρειάζονται ή όχι αντίβαρα είναι συνάρτηση του ακόλουθου ερωτήματος: Η εποχή των συμμαχικών κυβερνήσεων είναι μία καινούργια σελίδα στην πολιτική ιστορία μας ή μια παρένθεση που αργά ή γρήγορα θα κλείσει;

Και κατά δεύτερον, εάν και κατά πόσο θα αποκτήσουμε και πάλι την κυριαρχία μας έναντι των δανειστών μας, που δεν αρκούνται μόνο στις εξωτερικές παρεμβάσεις στα οικονομικά ζητήματα της χώρας, αλλά αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και εκτός αυτών...

Υπάρχουν και μια σειρά από ζητήματα, ξεκινώντας από τις ανεξάρτητες αρχές, που έχουν παραλύσει, τον διορισμό της ηγεσίας της Δικαιοσύνης και προπάντων τη λογοδοσία των βουλευτών (ποινική ευθύνη υπουργών, βουλευτική ασυλία), για τα οποία έχουν ωριμάσει οι συνθήκες και ο κόσμος αξιώνει αλλαγές...

Όσο για τη διάρκεια της συζήτησης γύρω από την αναθεώρηση, φοβάμαι ειλικρινά πως θα είναι πάρα πολύ δύσκολη η όποια συναίνεση με την όξυνση του πολιτικού κλίματος που ζούμε όλοι. Και αναθεώρηση χωρίς πολιτικές συναινέσεις είναι δύσκολη»

Πηγή: «Εφημερίδα των Συντακτών», 2/7/2016

Η πρωτοβουλία της κυβέρνησης πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως

Γιώργος Σωτηρέλης, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου Πανεπιστημίου Αθηνών

«Η αναθεώρηση του Συντάγματος έπρεπε να είχε ήδη δρομολογηθεί από το 2013, όταν δηλαδή έληξε η προβλεπόμενη πενταετία από την προηγούμενη (2008).

Όσοσο κανένα κόμμα, παρά τις μεγαλόστομες σχετικές εξαγγελίες, δεν ανέλαβε τη σχετική πρωτοβουλία, η οποία απαιτεί απλώς πρόταση 50 τουλάχιστον βουλευτών.

Ο λόγος είναι, κατ' εμέ, πολύ απλός και συνοψίζεται στο ότι από το πρόγραμμά τους απουσίαζε

πλήρως μια ολοκληρωμένη και επεξεργασμένη συνταγματική πολιτική.

Αν και αυτό ισχύει εν πολλοίς και σήμερα, πιστεύω ότι η σχετική πρωτοβουλία της κυβέρνησης πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως, χωρίς μεμψιμοιρίες, διότι η αναθεώρηση του Συντάγματος δεν διεξάγεται σε συνθήκες θερμοκηπίου και με τακτικισμούς, ένθεν κακείθεν, που μετατρέπουν την πολιτική σε μικροπολιτική.

Όσο για το τι θα μπορούσε να αλλάξει, υπάρχουν πέντε βασικές κατηγορίες:

Η πρώτη περιλαμβάνει τις αλλαγές που σηματοδοτούν τη ρήξη με τον βαθύτατο κρατικοοικονομικό "αθεστωτισμό".

Αυτές αφορούν αφ' ενός μεν την εξάλειψη των ποικίλων προνομίων των μελών των τριών εξουσιών, που αναγορεύουν τους κατόχους τους σε μια στεγανοποιημένη ελίτ, αποκομμένη από τα προβλήματα και τις αγωνίες των ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων, αφ' ετέρου δε την καταπολέμηση των υπόγειων αθέμιτων συναλλαγών του πολιτικού προσωπικού με ποικίλα διαπλεκόμενα – οικονομικά και "μιντιακά" – συμφέροντα.

Μιλώ για επιβολή πλήρους διαφάνειας της οικονομικής και επικοινωνιακής ενίσχυσης κομμάτων, αυτοδιοικητικών συνδυασμών και υποψηφίων, καθώς και συνολική, πλουραλιστική και εκ βάθρων αναρρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου, με ταυτόχρονη ριζική αναδιοργάνωση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά τις αλλαγές που αποσκοπούν στην υπεράσπιση των πανταχόθεν βαλλόμενων κοινωνικών κατακτήσεων, με κύριους άξονες αφ' ενός τη διασφάλιση των κοινωνικών δικαιωμάτων (μέσω της συνταγματικής κατοχύρωσης ενός εγγυημένου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης που θα ενισχύσει τον πυρήνα τους) και αφ' ετέρου τη θωράκιση, με επιλεγμένες παρεμβάσεις, των εργασιακών δικαιωμάτων, ώστε να αποτραπεί, χωρίς εμμονή σε συντεχνιακές στρεβλώσεις, η γενικευμένη και στοχευμένη προσπάθεια μιας ριζικής ανατροπής των εργασιακών σχέσεων.

Η τρίτη κατηγορία αφορά τις αλλαγές που σχετίζονται με την ολοκλήρωση αλλά και τη θωράκιση του δημοκρατικού χαρακτήρα του πολιτεύματος.

Αυτό μπορεί να γίνει με δημιουργία θεσμών άμεσης πολιτικής συμμετοχής και φυσικά με τη συνταγματικής επιβολής ενός μίνιμουμ δημοκρατικών εσωκομματικών διαδικασιών στα κόμματα, τα οποία μάλιστα πρέπει πλέον να ελέγχονται και δικαστικά (επί ποινή αποκλεισμού τους από τις εκλογές) όταν παρεκτρέπονται προς επικίνδυνες για τη δημοκρατία ατραπούς.

Επίσης, στην ίδια κατηγορία εντάσσεται και η συνακόλουθη καθιέρωση Συνταγματικού Δικαστηρίου, για τον δικαστικό έλεγχο όχι μόνον της εν γένει δημοκρατικής λειτουργίας των κομμάτων αλλά και ορισμένων "κυβερνητικών πράξεων", όπως για παράδειγμα οι Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου και το Δημοψήφισμα, που εκφεύγουν σήμερα σκανδαλωδώς του δικαστικού ελέγχου συνταγματικότητας.

Επεται ο εξορθολογισμός της λειτουργίας του πολιτεύματος με την επιλεκτική ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας, ενδεχομένως δε και με την άμεση εκλογή του, με παράλληλη καθιέρωση Γερουσίας, αλλά και ενός μερικού ασυμβιβάστου μεταξύ της βουλευτικής και της υπουργικής ιδιότητας, κατά το πρότυπο της Αγγλίας.

Τέλος, έχουμε τον χωρισμό Κράτους και Ορθόδοξης Εκκλησίας, που σημαίνει, ταυτόχρονα, αποεκκλησιαστικοποίηση του κράτους και αποκρατικοποίηση της Εκκλησίας, με όρους, πάντως, σεβασμού και απόδοσης τιμής προς αυτήν, λόγω της συμβολής της στη διαμόρφωση της εθνικής και πολιτισμικής μας ταυτότητας.

Όσο για τα πανεπιστήμια, μπροστά στη νέα ευρωπαϊκή πραγματικότητα της εκπαίδευσης, θα πρέπει να ρίξουμε το βάρος, πρώτον, στις συνταγματικές προδιαγραφές για την ίδρυση μη κρατικών ΑΕΙ, δεύτερον, στην αυστηρή εποπτεία τους και, τρίτον, στην πλήρη και σχεδιασμένη αξιοποίησή τους, ώστε να καταστήσουμε τη χώρα, σε επιλεγμένους τομείς, εκπαιδευτικό κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου».

Το Σύνταγμα πρέπει να προσαρμοστεί στην παρατεταμένη κρίση

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Αν. καθηγητής ΕΑΠ

«Το 1975, με την πρώτη σημαντική συνταγματική αναθεώρηση, μπαίνουμε ουσιαστικά στη Μεταπολίτευση.

Λίγο μετά έχουμε τα Συντάγματα της Πορτογαλίας (1976) και της Ισπανίας (1978). Για τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου αρχίζει μια νέα δημοκρατική εποχή.

Τα τρία αυτά Συντάγματα έχουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ τους, αντανakλούν το δημοκρατικό πνεύμα της εποχής.

Όπως έχω πει και παλαιότερα, η JP Morgan θεωρούσε ιδιαίτερος δημοκρατικά τα Συντάγματα αυτά, σε βαθμό που δεν μπορούν "να προσαρμοστούν στις σύγχρονες ανάγκες των αγορών".

Το δικό μας Σύνταγμα έχει κάποιες εσωτερικές αντιφάσεις που έχουν να κάνουν με τον ρόλο του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Με το Σύνταγμα του 1975 έχουμε έναν Πρόεδρο Δημοκρατίας ισχυρό, που δεν εκλέγεται από τον λαό, αλλά παρ' όλα αυτά έχει δικαίωμα να διαλύσει τη Βουλή.

Πρόκειται για Σύνταγμα που μιμείται το αντίστοιχο γαλλικό του 1958, όταν η Γαλλία πέρασε από την 4η στην 5η Γαλλική Δημοκρατία με τον Ντε Γκολ.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής θαύμαζε αυτό το σύστημα, με δύο πόλους εκτελεστικής εξουσίας (Πρόεδρος Δημοκρατίας και πρωθυπουργός).

Αυτό δημιούργουσε μέχρι το 1981 μια συζήτηση σχετικά με το ποιος έχει την προτεραιότητα και αν υπάρχει αντίθεση μεταξύ τους.

Πράγματι, αυτό έγινε με τη "συγκατοίκηση" Κωνσταντίνου Καραμανλή ως Προέδρου και Ανδρέα Παπανδρέου ως πρωθυπουργού.

Πλανιόταν κάποια δυσκολία, υπήρξαν εντάσεις που ίσως δεν έβγαιναν προς τα έξω, λόγω της μεγάλης πολιτικής και συνταγματικής εμπειρίας και των δύο.

Ο Καραμανλής δεν χρησιμοποίησε τις αυξημένες αρμοδιότητες που του παρείχε το Σύνταγμα, ωστόσο έκανε ηχηρές παρεμβάσεις με δημόσιες τοποθετήσεις του, όπως, για παράδειγμα, οι δηλώσεις του μετά της πρώτες ευρωεκλογές στην Ελλάδα (1984), που περιείχαν κάποιου είδους μομφή προς την κυβέρνηση Παπανδρέου.

Αυτή η συγκατοίκηση έληξε με την επιλογή του ΠΑΣΟΚ να μην προτείνει για δεύτερη προεδρική θητεία τον Καραμανλή, επενδύοντας αυτή την επιλογή με την αναγκαιότητα να αλλάξει το Σύνταγμα.

Έτσι πήγαμε στη συνταγματική αναθεώρηση του 1986, η οποία είναι επίσης πολύ σημαντική, γιατί καταργήθηκαν σχεδόν όλες οι "υπερεξουσίες" του Προέδρου και το πολίτευμά μας απέκτησε έναν μόνο παράγοντα εκτελεστικής εξουσίας, τον πρωθυπουργό. Είναι το λεγόμενο πρωθυπουργοκεντρικό μοντέλο.

Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 υπήρξε μια συζήτηση για εκ νέου αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία τελικά πραγματοποιήθηκε το 2001 με προεξάρχοντες τους Ευάγγελο Βενιζέλο από πλευράς ΠΑΣΟΚ και Προκόπη Παυλόπουλο από πλευράς Ν.Δ.

Τα δύο κόμματα συμφωνούν σε πολλά θέματα, αλλάζουν διατάξεις που αφορούν τα νέα δικαιώματα της εποχής (προστασία προσωπικών δεδομένων, αντίρρηση συνείδησης στη στρατιωτική θητεία, βιοϊατρικές παρεμβάσεις κ.ά.) και το κάνουν πιο σύγχρονο...

Θα μπορούσε να είναι πιο τολμηρή αυτή η αναθεώρηση; Λέγοντας τολμηρή, εγώ θεωρώ την αναθεώρηση του άρθρου 16 για το κρατικό μονοπώλιο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ωστόσο, αν και ακούστηκε ότι ήταν άτολμη, προχώρησε σε διατάξεις-τομές.

Ακολούθησε η συνταγματική αναθεώρηση του 2008, η οποία δεν είχε μεγάλη έκταση, λόγω της

αποχώρησης του ΠΑΣΟΚ.

Τότε μπήκε θέμα για το άρθρο 16, αλλά το ΠΑΣΟΚ αποχώρησε και κανένα άρθρο δεν ψηφίστηκε με 180 ψήφους.

Αυτή η αναθεώρηση πήγε χαμένη και δημιούργησε καθυστέρηση, γιατί δεν μπορεί να υπάρξει νέα αναθεώρηση αν δεν παρέλθει πενταετία από την προηγούμενη.

Το 2013, εν μέσω κρίσης και συγκυβέρνησης Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ, αν και έγιναν κάποιες κινήσεις, τελικά δεν προχώρησαν σε νέα αναθεώρηση.

Νέα προσπάθεια έγινε το 2014, με συντάκτη της πρότασης τον Προκόπη Παυλόπουλο, που δεν προχώρησε λόγω της άγονης εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και της προκήρυξης εκλογών τον Ιανουάριο του 2015.

Χρειάζεται μία νέα αναθεώρηση, στον βαθμό που θεωρείται ότι το Σύνταγμα πρέπει να προσαρμοστεί στην παρατεταμένη κρίση.

Για παράδειγμα, η διάταξη σύμφωνα με την οποία διαλύεται η Βουλή αν προκύψει άγονο αποτέλεσμα για εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας.

Σε κανένα άλλο Σύνταγμα δεν υπάρχει παρόμοια πρόβλεψη. Στην Ιταλία ψηφίζουν μέχρι να εκλεγεί Πρόεδρος.

Ήταν μια διάταξη κομμένη και ραμμένη στα μέτρα του Κωνσταντίνου Καραμανλή και στα δεδομένα της δεκαετίας του 1970. Δεν έχει λογική πλέον, καθώς έχουν εκλείψει οι υπερεξουσίες του Προέδρου.

Δεν μπορεί να προκηρύσσονται εκλογές για ένα αξίωμα το οποίο είναι περίπου συμβολαιογραφικό».

Πηγή: «Εφημερίδα των Συντακτών», 2/7/2016

Από την κομματοκρατία στη δημοκρατία των κομμάτων

Γιώργος Καραβοκύρης, Ειδικός επιστήμονας στη Νομική Σχολή του ΔΠΘ

Στη σύγχρονη αντιπροσωπευτική δημοκρατία, η απόσταση που γεννάει ο θεσμός της ελεύθερης εντολής ανάμεσα στους πολίτες και τους αντιπροσώπους τους θεραπεύεται από τη διαμεσολάβηση των κομμάτων που αναλαμβάνουν να δώσουν μορφή στην εξ ορισμού αφηρημένη λαϊκή βούληση. Ωστόσο, είναι σαφές από τη μακρά ιστορία (και) των ελληνικών κομμάτων ότι οι παθογένειες της αντιπροσώπευσης αναπαράγονται, σαν μεταστατική ασθένεια, στο ίδιο τους το σώμα, με αποτέλεσμα, ιδίως στις ανώμαλες περιόδους, αυτά να πληρώνουν το βαρύ –και δίκαιο– τίμημα της πολιτικής ευθύνης. Έτσι, παρότι η οξεία οικονομική κρίση δεν αποσταθεροποίησε την κοινοβουλευτική μας δημοκρατία, το πολιτικό σύστημα και, ιδίως, τα μαζικά κόμματα απαξιώνονται, καθώς τα έντονα συμπτώματα της μεταπολίτευσης, όπως η διαφθορά, η πελατειακή παρακμή του κράτους και, το χειρότερο, η σκληρή ματαιώση των υποσχέσεών του, αποδίδονται στα δικά τους έργα και ημέρες.

Η ανάκτηση της πολιτικής αξιοπιστίας των κομμάτων δεν αφορά τόσο τη συνταγματική νομιμότητα, όσο την ουσιαστική τους νομιμοποίηση και τον επαναπροσδιορισμό της αμφίδρομης σχέσης τους με το κράτος και την κοινωνία. Προϋποθέτει ελάχιστες αλλαγές στο κείμενο του Συντάγματος και άμεσες νομοθετικές πρωτοβουλίες, ώστε τα κόμματα να ανταποκρίνονται στον συνταγματικό τους σκοπό (άρθρο 29 Σ.), δηλαδή να εξυπηρετούν «την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος».

Πολύς λόγος και μάλλον δυσανάλογος με τον πρακτικό του αντίκτυπο έχει γίνει για τη δικαστική απαγόρευση των «ανατρεπτικών» κομμάτων, καθώς αυτή δεν συνοδεύεται συνταγματικά από ισχυρές διαδικαστικές προϋποθέσεις (δικαστικό όργανο) και κοινοβουλευτικές κυρώσεις (αυτοδίκαιη έκπτωση των βουλευτών από το αξίωμά τους) που θα μπορούσαν να εγγυηθούν τη λυσιτέλειά της. Άλλωστε, αν ανατρέξουμε στο συγκριτικό παράδειγμα (Γερμανία, Τουρκία), υπό το

φως της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ. απόφαση Refah Partisi κατά Τουρκίας), θα διαπιστώσουμε ότι η απαγόρευση έχει τελικά περιορισμένη εμβέλεια σε μια κοινοβουλευτική δημοκρατία, δεδομένου ότι δεν αποτρέπει την ανασύσταση των κομμάτων.

Αντιθέτως, συμβολικά και λειτουργικά σημαντική καθίσταται η έμφαση στην εσωκομματική δημοκρατία, η οποία ενισχύει τον δεσμό εμπιστοσύνης των κομμάτων με τους πολίτες και την ίδια τη δημοκρατική αναπαράσταση του πολιτεύματος. Όμως, και εδώ, η δημοκρατική ρήτρα του Συντάγματος δεν μπορεί να εφαρμόζεται μαξιμαλιστικά, να επιτάσσει δηλαδή τον ανελαστικό έλεγχο των κομμάτων εις βάρος της διακριτικής ευχέρειας και του πλουραλισμού στην οργάνωσή τους, εφόσον, βέβαια, τα τελευταία προβλέπουν στο καταστατικό τους αντιπροσωπευτικά όργανα ανάδειξης των ηγετών τους και λήψης των αποφάσεών τους και δεν εκπίπτουν σε καταφανώς αντιδημοκρατικά μοντέλα. Σε αυτή την περίπτωση, θεμιτή θα μπορούσε να είναι η επιβολή οικονομικής κύρωσης.

Την απαξίωση των κομμάτων εντείνει η αδιαφάνεια στις οικονομικές σχέσεις τους με το κράτος και τους ιδιώτες. Η συνταγματική πρόβλεψη της υποχρεωτικής «ενίσχυσής» τους, η οποία προδίδει σημειολογικά τον εναγκαλισμό τους με το κράτος, πρέπει να αναθεωρηθεί ή έστω να ερμηνευθεί νομοθετικά στην κατεύθυνση μιας εύλογης ισορροπίας ανάμεσα στην (μειωμένη) κρατική και την (πιο ελεύθερη) ιδιωτική χρηματοδότηση, υπό τον όρο της ανάλογης έκτασης της διαφάνειάς της, όπως τον αυστηρό έλεγχο των ροών από θεσμικά ανεξάρτητη επιτροπή, με την πλειοψηφία δικαστικών λειτουργιών. Επίσης, κρίσιμη για τη δημοκρατική λειτουργία του πολιτεύματος και τον δυναμικό χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, ως ζωντανού οργανισμού, είναι η εφαρμογή της αρχής της ισότητας στον κατά κανόνα άνισο, οικονομικά και επικοινωνιακά, πολιτικό ανταγωνισμό. Η συνταγματικά αποδεκτή απόκλιση της αναλογικής ισότητας στη χρηματοδότηση των κομμάτων, σύμφωνα με πρόσφορα και αντικειμενικά κριτήρια (όπως η εκλογική τους απήχηση), δεν πρέπει να υπονομεύει την ισότητα των ευκαιριών. Αντιθέτως, οφείλει να αμβλύνει τις ανισότητες ανάμεσα σε παλαιά και νέα κόμματα, με την τροποποίηση των σχετικών ρυθμίσεων (όπως το 1,5% στις τελευταίες εκλογές για τα εκτός Βουλής), σε ευθυγράμμιση με τη θέση του Συμβουλίου της Επικρατείας που επιβάλλει τη μέριμνα του κράτους για τη διανομή επαρκούς τηλεοπτικού χρόνου (και) στα νεοπαγή κόμματα. Ετσι, προωθείται η ανανέωση και όχι η αδράνεια του πολιτικού συστήματος.

πηγή: «Καθημερινή» 3/7/2016

Πολιτικά κόμματα και άμυνα της δημοκρατίας

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Av. καθηγητής ΕΑΠ

Το άρθρο 29 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος δεν περιορίζεται απλώς στη συνταγματοποίηση των πολιτικών κομμάτων, δηλαδή στη ρητή συνταγματική αναγνώριση του δικαιώματος ίδρυσης και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα, αλλά εισάγει και κριτήρια συνταγματικότητας των πολιτικών κομμάτων, εξαρτώντας τη συνταγματική προστασία τους από τον δημοκρατικό χαρακτήρα της εσωτερικής οργάνωσης και της εξωτερικής δράσης τους. Οι «Έλληνες πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα», υπό τον όρο ότι «η οργάνωση και η δράση τους οφείλει να εξυπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος».

Δεν βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά σε ένα κλασικό ατομικό δικαίωμα αρνητικού χαρακτήρα, αλλά σε ένα πολιτικό δικαίωμα λειτουργικού χαρακτήρα, η συνταγματική εγγύηση του οποίου αποβλέπει στο να καταστήσει δυνατή και να διαφυλάξει τη δημοκρατική πολιτική διαδικασία. Τούτο άλλωστε επιβεβαιώνεται και από την ένταξη του άρθρου 29 στο μέρος του Συντάγματος που αφορά την οργάνωση του κράτους και όχι στο μέρος του που αφορά τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα (για

τη γένεση του άρθρου 29 βλ. Χ. Ανθόπουλου, Πολιτικά κόμματα και Δημοκρατία, ΕφημΔΔ 2/2015). Ωστόσο, στο πολιτικό κλίμα της μεταπολίτευσης, ήταν πολύ δύσκολο να βρει το άρθρο 29 παρ. 1 Συντ. πλήρη εφαρμογή, η οποία προϋποθέτει τη θέσπιση ενός «νόμου περί πολιτικών κομμάτων» που θα εξειδικεύει τις προϋποθέσεις της συνταγματικότητας των πολιτικών κομμάτων, δηλαδή της εσωτερικής και της εξωτερικής δημοκρατικότητάς τους. Έτσι, το άρθρο 29 παρ. 1 Συντ. μετασηματίσθηκε σε εγγύηση ενός κομματικού πλουραλισμού laissez-faire, που αφήνει ανενόχλητα τα πολιτικά κόμματα να οργανώνονται «ελεύθερα» μεν αλλά όχι «δημοκρατικά», αλλά και να χρησιμοποιούν αντιδημοκρατικές ή και βίαιες μεθόδους πολιτικής δράσης χωρίς συνέπειες για τη νόμιμη ύπαρξή τους. Από την άποψη αυτή, δηλαδή με βάση αυτό που «έγινε» το άρθρο 29 παρ. 1 Συντ. στην πράξη, είναι σκόπιμη και ίσως απαραίτητη μια περαιτέρω εξειδίκευσή του σε συνταγματικό επίπεδο, ώστε να καταστεί ένα είδος «συνταγματικού αδικήματος» η παραβίασή του από τα πολιτικά κόμματα, που θα συνεπάγεται και συγκεκριμένες κυρώσεις.

Όσον αφορά στην εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των πολιτικών κομμάτων, θα ήταν αρκετή η προσθήκη στο άρθρο 29 παρ. 1 της υποχρέωσης των πολιτικών κομμάτων να διαμορφώνουν το καταστατικό τους σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που θα δίνει ο εκδοθησόμενος «νόμος περί πολιτικών κομμάτων» (πρβλ. το άρθρο 6 του γερμανικού Parteiengesetz). Όσον αφορά στην εξωτερική δραστηριότητα των πολιτικών κομμάτων, σκόπιμη θα ήταν η εισαγωγή του νομολογιακού κανόνα του ΕΔΔΑ (βλ. την απόφαση Refah Partisi της 13ης Φεβρουαρίου 2003 καθώς και την απόφαση Herri Batasuna της 30ής Ιουνίου 2009), δηλαδή ότι δεν είναι συνταγματικώς ανεκτά και μπορούν να τεθούν «εκτός νόμου» τα πολιτικά κόμματα που χρησιμοποιούν παράνομα ή αντιδημοκρατικά μέσα για την επιδίωξη των πολιτικών σκοπών τους καθώς και εκείνα που προωθούν πολιτικές, κοινωνικές και συνταγματικές μεταβολές αντίθετες προς τις θεμελιώδεις δημοκρατικές αρχές. Ο έλεγχος της εσωτερικής και της εξωτερικής δημοκρατικότητας των πολιτικών κομμάτων και η επιβολή των «συνταγματικών» κυρώσεων, που θα μπορούσαν να φθάνουν μέχρι και την απαγόρευση των αντιδημοκρατικών κομμάτων, θα πρέπει να ανατεθεί σε Ανώτατο Δικαστήριο, κατά προτίμηση σε ένα Συνταγματικό Δικαστήριο, στο οποίο θα συγκεντρώνεται η εκδίκαση όλων των συνταγματικών διαφορών.

Η προτεινόμενη εδώ ρύθμιση, που προχωράει περισσότερο από τη μάλλον διστακτική πρόταση των «έξι», οι οποίοι εισηγούνται απλώς τη δυνατότητα απαγόρευσης συμμετοχής στις εκλογές των αντιδημοκρατικών κομμάτων, βασίζεται σε μια θεμελιώδη πολιτειολογική παραδοχή: ότι η πορεία των κομμάτων από την κοινωνία προς το κράτος είναι μια διαδικασία μη αντιστρέψιμη. Πράγματι, στη σημερινή εποχή, η δράση των πολιτικών κομμάτων τείνει να μετατοπισθεί οριστικά στο εσωτερικό της συνταγματικής οργάνωσης του κράτους, εκεί όπου ασκούνται οι θεσμικές-διαδικαστικές τους λειτουργίες, με σπουδαιότερη την οργάνωση της κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου. Αντιθέτως, οι αντιπροσωπευτικές λειτουργίες των πολιτικών κομμάτων βρίσκονται σε βαθιά κρίση: δεν υπάρχουν πια ούτε μαζικά κόμματα ούτε μαζικά εκλογικά σώματα. Με άλλα λόγια, τα κόμματα εμφανίζονται σήμερα περισσότερο ως οιονεί κρατικοί παράγοντες παρά ως κοινωνικοί παράγοντες. Για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει να υπαχθούν σε μια συνταγματική και νομοθετική ρύθμιση που θα προσιδιάζει στη νέα αυτή φύση τους.

πηγή: «Καθημερινή» 3/7/2016

Απαγόρευση κομμάτων λόγω βίας ως μέσου και σκοπού

Δημήτρης Χριστόπουλος, Αν. καθηγητής Παντείου, Αντιπρόεδρος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Η περιπέτεια της Χρυσής Αυγής, οργάνωσης που καταστατικά εχθρεύεται τον δημοκρατικό - φιλελεύθερο χαρακτήρα του πολιτεύματος, μας θέτει ενώπιον της αυστηροποίησης της διάταξης που προβλέπει την ίδρυση και λειτουργία των πολιτικών κομμάτων. Η προβλεπόμενη ρύθμιση έχει

ένα συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με την υφιστάμενη. Δεν αρκείται στη μνεία ότι τα κόμματα πρέπει να υπηρετούν την ελεύθερη λειτουργία της δημοκρατίας, αλλά κάνει βήμα και στο «διά ταύτα», στο οποίο το Σύνταγμα της Ελλάδας δεν έχει προχωρήσει: προβλέπει και τη «δικονομία» της απαγόρευσης.

Αυτό είναι, αν μη τι άλλο, θαρραλέο. Στη μεταπολίτευση, η Ελλάδα διστάζει να σκεφτεί την απαγόρευση κομμάτων, διότι ο ταραγμένος 20ός αιώνας με την «καχεκτική» δημοκρατία του ή τις δικτατορίες του στοιχειώνει την παράδοση. Η Δ' Ελληνική Δημοκρατία δεν αποδέχεται τη πρόταση του Saint Just «καμία ελευθερία για τους εχθρούς της ελευθερίας». Αντιθέτως, ανέχεται τους εχθρούς της, διότι ως το 1974, οι απαγορεύσεις στόχευαν αποκλειστικά τη δύναμη που στρεφόταν εναντίον του «κοινωνικού καθεστώτος», την Αριστερά.

Η ιστορικά εύλογη αυτή αδράνεια, ωστόσο, άφησε εκτεθειμένη και ανυπεράσπιστη τη Δημοκρατία μας στη ναζιστική απειλή. Μέχρις ότου να φτάσει στο σημείο του φόνου Έλληνα, η Χρυσή Αυγή αλώνιζε σκανδαλωδώς ανενόχλητη: ένας από τους λόγους (όχι ο μόνος, ούτε ο ισχυρότερος, αλλά υπαρκτός) υπήρξε η νομική αλλεργία ενώπιον της απαγόρευσης οποιουδήποτε κόμματος. Οι υπόλοιπες έννομες τάξεις απορούν με την ελληνική γενναιοδωρία απέναντι στη Χρυσή Αυγή: τέτοιο κόμμα δεν θα υπήρχε με την ίδια ευκολία σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Αυτό είναι σίγουρο.

Η παρούσα πρόταση λοιπόν προσπαθεί να καλύψει το κενό, εκθέτοντας τους τρόπους με τους οποίους θα μπορεί δυνητικά να απαγορευθεί ένα κόμμα το οποίο είναι βίαιο. Το βάρος εδώ, λοιπόν, πέφτει στον δικαστή, ο οποίος μπορεί να απαγορεύσει τη συμμετοχή στις εκλογές ολόκληρου του συνδυασμού ή υποψηφίων κόμματος η ηγεσία του οποίου «παροτρύνει συστηματικά η ανέχεται τη χρήση βίας».

Σταθμίζοντας τα συν και τα πλην της, η εκτίμηση του γράφοντος είναι ότι, πάρα ταύτα, η διάταξη αυτή μπορεί να δημιουργήσει πλείστα προβλήματα από αυτά που επιδιώκει να επιλύσει, καθώς αφήνει δυσανάλογο ερμηνευτικό εύρος στο δικαστήριο να προχωρήσει σε απαγορεύσεις κομμάτων τα οποία εν γένει θα κριθούν «αντικαθεστωτικά». Αλήθεια, ένα κόμμα του οποίου η ηγεσία ασπάζεται τη μαρξιστική ρήση «η βία είναι η μαμή της ιστορίας» δεν μπορεί μάλλον εύκολα να βρεθεί ότι «ανέχεται» τη βία των οπαδών του σε μια άγρια απεργία και έτσι να απαγορευτεί; Το σενάριο δεν είναι διόλου απίθανο. Εδώ έφτασε ο Ρίχτερ στο δικαστήριο με τον αντιρατσιστικό νόμο... Δεν βλέπω κάποια δικλίδα ασφαλείας που θα μπορούσε να μας εγγυηθεί μακροπρόθεσμα ότι οι δικαστές μας θα αποφύγουν ερμηνευτικές ακρότητες. Μια τέτοια κατάσταση θα γίνει όμως η ταφόπλακα της δημοκρατίας μας καθώς θα οδηγήσει στην απαγόρευση της διαφωνίας.

Αυτό που, νομίζω, σε τελευταία ανάλυση καθιστά γόνιμη τη συζήτηση για ένα βήμα παραπάνω στην κατεύθυνση της απαγόρευσης πολιτικών κομμάτων δεν είναι η εστίαση στο άρθρο 1, παρ. 1 του Συντάγματός μας, που αφορά στη φύση του πολιτεύματος, ούτε γενικά και αφηρημένα στην καταδίκη της βίας. Η απάντηση βρίσκεται στο άρθρο 2, παρ. 1 Σ που αφορά στον σεβασμό της «αξίας του ανθρώπου». Η ελληνική συνταγματική τάξη οφείλει να προφυλαχθεί από τα κόμματα εκείνα που εχθρεύονται την οικουμενικότητα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, τη βάση του νομικού μας πολιτισμού. Αυτά τα κόμματα έχουν τη βία ως μέσο και σκοπό μαζί, όπως κατεξοχήν ο ναζισμός στη διάρκεια του αιώνα που αιματοκύλισε την ανθρωπότητα. Ας μην ξεχνάμε ότι η ιδεολογία αυτή, ο φυλετισμός, ουσιαστικά οδηγεί τους ανθρώπους σε μια διαρκή εγκληματική ετοιμότητα έναντι άλλων όχι γι' αυτό που αυτοί κάνουν, αλλά γι' αυτό που είναι. Αυτό είναι που την κάνει υπαρξιακά βίαιη.

Η καταστατική αποστροφή ενός κόμματος έναντι της αξιοπρέπειας του ανθρώπου είναι, κατά την εκτίμησή μου, το μόνο ασφαλές κριτήριο για την απαγόρευση κόμματος και τη θωράκιση της δημοκρατίας μας.

Άλλως, διατρέχουμε τον κίνδυνο, στην προσπάθειά μας να σώσουμε τη δημοκρατία, να την υπονομεύσουμε οι ίδιοι.

πηγή: «Καθημερινή» 3/7/2016

Γιατί δεν πρέπει να γίνει αναθεώρηση

Ακρίτας Καϊδατζής, Επ. Καθηγητής Νομικής ΑΠΘ

Αναθεώρηση γίνεται όταν το πολιτικό σύστημα είναι αρκετά ισχυρό, ώστε να μπορεί να επιβάλει τις απόψεις του για αλλαγές στο πολίτευμα.

Αναθεώρηση, που κατέληξε σ' ένα καινούργιο Σύνταγμα, έκανε το 1975 ένας πανίσχυρος Κ. Καραμανλής.

Αναθεώρηση έγινε το 1986, όταν το ΠΑΣΟΚ ήταν στο απόγειο της δύναμής του.

Αναθεώρηση και το 2001 από έναν, ακόμη τότε πανίσχυρο, δικομματισμό, που βρήκε πεδία συναίνεσης.

Αντιθέτως, η αναθεώρηση του 2008 (αλήθεια, ποιος τη θυμάται σήμερα;) κατέληξε σε παρωδία, ακριβώς επειδή το πολιτικό σύστημα, και ο δικομματισμός ειδικότερα, είχε αρχίσει πια να χάνει τη δύναμή του.

Ποιο πολιτικό σύστημα θα κληθεί να φέρει εις πέρας μια αναθεώρηση, αν αυτή ξεκινήσει σήμερα; Ένα πολιτικό σύστημα κατακερματισμένο, απονομιμοποιημένο απέναντι στην κοινωνία, ταπεινωμένο από τους δανειστές της χώρας.

Έχει κανείς την ψευδαίσθηση ότι ένα τέτοιο πολιτικό σύστημα είναι ικανό να επιβάλει οποιοσδήποτε απόψεις, πόσο μάλλον τις απόψεις του για το πολίτευμα;

Για να το θέσω κάπως πιο ωμά: Όταν εδώ και μια πενταετία η πολιτεία νομοθετεί καθ' υπαγόρευση και υπό την εποπτεία των δανειστών, μπορεί κανείς να προσδοκά στα σοβαρά ότι αυτή η ίδια πολιτεία θα νομοθετήσει αλλαγές στο Σύνταγμα που να εκφράζουν τη λαϊκή βούληση;

Κι έπειτα, είναι η πολιτική αριθμητική.

Σ' ένα πολιτικό σύστημα που είναι εξίσου κατακερματισμένο όσο και πολωμένο, όπως το σημερινό, η επίτευξη πλειοψηφίας 180 βουλευτών σ' αυτήν ή την επόμενη Βουλή μοιάζει αβέβαιη για τα περισσότερα σημαντικά ζητήματα.

Σε ποιο πεδίο έχει διαμορφωθεί ένα μίνιμουμ ευρείας πολιτικής συναίνεσης κατά την τελευταία πενταετία; Το βρήκατε: στα μνημόνια...

Τις αναθεωρήσεις τις κάνουν οι πολιτικά ισχυροί. Ποιος είναι αυτή τη στιγμή τόσο ισχυρός, ώστε να μπορεί να επιβάλει τις απόψεις του;

Φοβάμαι, κανείς εντός του πολιτικού συστήματος.

Γιατί λοιπόν να ξεκινήσει σήμερα μια διαδικασία αναθεώρησης, όταν είναι άδηλο πώς, και ιδίως ποιος, θα την τελειώσει;

πηγή: «Εφημερίδα των Συντακτών» 4/7/2016

Δημοψηφισματικός φασισμός

Θανάσης Διαμαντόπουλος, Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, συγγραφέας του έργου «Θεσμοί: Κρίση και ρήξη»

Το πολύκροτο και –κατά πάσα πιθανότητα– βαρύφορτο σε συνέπειες βρετανικό δημοψήφισμα και η επετειακή αναμόχλευση του περυσινού ελληνικού ξαναέστρεψαν το ενδιαφέρον στον συγκεκριμένο «αμεσοδημοκρατικό» θεσμό, τον οποίο πολλοί αντιλαμβάνονται ως την πεμπτουσία και την ενσάρκωση της πραγματικής λαϊκής κυριαρχίας, άρα του δημοκρατικού πολιτεύματος στην απόλυτη αυθεντικότητά του. Το ποιο ακριβώς ερώτημα απαντούν οι λαοί στα δημοψηφίσματα, τι συνέπειες αυτά παράγουν για την πολιτική ενηλικίωσή τους, πώς μπορούν να απαντηθούν με ναι ή όχι εξαιρετικά πολύπλοκα πολιτικά και θεσμικά ζητήματα κ.ο.κ. είναι προβληματισμοί που μπορούν να μελετηθούν μόνο στο πλαίσιο ενδελεχούς επιστημονικής προσέγγισης των ειδικών. Οπωσδήποτε δεν είναι διερευνησιμοι στα περιθώρια εμβάθυνσης που επιτρέπει ένα άρθρο. Με το παρόν θα ήθελα μόνο να αναδείξω πόσο συχνά έχει χρησιμοποιηθεί ο συγκεκριμένος αυτός θεσμός

όχι απλά για ποδηγέτηση της λαϊκής βούλησης (είναι σχεδόν ο κανόνας) αλλά και για ευθεία υπονόμευση των λαϊκών ελευθεριών και των πολιτικών δικαιωμάτων των επιμέρους κοινωνιών. Ερωτώ, λοιπόν, τους χειροκροτητές του θεσμού:

Είναι ψέμα πως τα δημοψηφίσματα εμπόδιζαν μέχρι το 1971 (!) την επέκταση του δικαιώματος ψήφου στις Ελβετίδες (δικαίωμα που οι Βρετανίδες σουφραζέτες είχαν κερδίσει με το αίμα τους περισσότερο από 50 χρόνια πριν, ενώ σε άλλες χώρες και σε κάποιες πολιτείες των ΗΠΑ είχε κατακτηθεί ήδη από τον 19ο αιώνα);

Είναι ψέμα πως με αλληπάλληλα δημοψηφίσματα, μεταξύ 1933 και 1938, ο Αδόλφος Χίτλερ επέβαλε όλες τις πολιτικές και θεσμικές τομές –μεταξύ αυτών και τη συγχώνευση στο πρόσωπό του των αξιωμάτων του ΠτΔ και του καγκελαρίου– που οδήγησαν στην εμφύσηση και στην ολοκλήρωση του ναζιστικού ολοκληρωτισμού και έκαναν τη «βούληση του Φύρερ, Σύνταγμα του Ράιχ»; Είναι ψέμα πως με τη μέθοδο των δημοψηφισμάτων οι δύο Βοναπάρτες διέυρυναν απίστευτα την προσωποπαγή τους εξουσία;

Είναι ψέμα πως με άλλο δημοψήφισμα, στις αρχές της πρώτης πρωθυπουργίας του ανεκδιήγητου Κάμερον, ο βρετανικός λαός αποφάσισε τη διατήρηση του παραδοσιακά ισχύοντος στη χώρα αυτή ολοσχερούς πλειοψηφικού συστήματος; Ενός συστήματος που και ακραία στρέβλωση της λαϊκής βούλησης παράγει (συνήθως υπέρ της πλειοψηφίας), αλλά και σε κυβέρνηση του εκλογικά ηττηθέντος κόμματος όχι σπάνια οδηγεί. Στη Μεγάλη Βρετανία έδωσε κοινοβουλευτική πλειοψηφία στο δεύτερο κόμμα το 1929, το 1951 και το 1974. Για να μη θυμηθούμε πως και στις ΗΠΑ ο «απελευθερωτής του Ιράκ» Μπους ο νεότερος, πρόεδρος λαϊκής μειοψηφίας υπήρξε. Είναι ψέμα πως συχνά σε αρκετές πολιτείες των ΗΠΑ το «δημοψήφισμα λαϊκής πρωτοβουλίας» το χρησιμοποιούν πολλοί μεγιστάνες του χρήματος και κάτοχοι γνωμοδιαμορφωτικής ισχύος για να προστατεύουν τα αντικοινωνικότερα επί της ουσίας συμφέροντά τους; Είναι ψέμα πως ο Ντε Γκωλ χρησιμοποίησε κατά κόρον τον μηχανισμό του δημοψηφίσματος για να ακυρώνει τις προβλεπόμενες –ακόμη και στο άρθρο 89 του... δικού του Συντάγματος– εγγυήσεις για την αλλαγή του Καταστατικού Χάρτη της χώρας του και να το αλλάζει προς την εκάστοτε επιθυμητή στον ίδιον κατεύθυνση;

Είναι ψέματα πως το 1924 ο ελληνικός λαός ρωτήθηκε με δημοψήφισμα για πολιτειακή μεταβολή που είχε... ήδη συντελεσθεί; Είναι, ακόμη, ψέμα πως στο ελληνικό δημοψήφισμα του 1946, ενώ η επιλογή του βασιλιά Γεωργίου ήταν σαφέστατη, το «όχι» είχε τουλάχιστον τρεις ερμηνείες (άλλος βασιλιάς, άλλη δυναστεία, άλλο πολίτευμα: Δημοκρατία), με αποτέλεσμα τον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης; Είναι ψέμα, τέλος, πως «σε κάποιες περιπτώσεις» λαοί εγκλωβίστηκαν σε ακατάληπτα δημοψηφισματικά ερωτήματα, που μόνο στόχο είχαν να αναζωογονήσουν καιροσκοπικά τη δημοφιλία και, επομένως, τα περιθώρια αυθαιρεσίας των κυβερνήσεων; Είναι όλα αυτά ψέματα ή μήπως ψέμα είναι ότι ο συγκεκριμένος θεσμός ενσαρκώνει την πεμπτουσία της Δημοκρατίας που υποτίθεται ότι βασίζεται στη μετριοπάθεια, στη σύνθεση και στον ορθολογισμό;

πηγή: «Καθημερινή» 5/7/2016

«Αυτοπεριοριζόμενο» κράτος και ποιότητα της δημοκρατίας

Νικηφόρος Διαμαντούρος, Ακαδημαϊκός

Η περίοδος των δημοκρατικών επαναστάσεων του τέλους του 18ου αιώνα κληροδότησε στην πολιτική θεωρία δύο διακριτές προσεγγίσεις σε ό,τι αφορά την πρόσληψη και την κατανόηση της εξουσίας. Η πρώτη, αντανάκλα τη σκέψη του Βαρόνου ντε Μοντεσκιέ, όπως αυτή αποτυπώθηκε στο μνημειώδες έργο του «Το πνεύμα των νόμων», και στην ανάλυσή του για τη δομή της εξουσίας στο βρετανικό πολίτευμα της εποχής. Κρίσιμο και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της προσέγγισης αποτελεί η ενασχόληση με μηχανισμούς, μέσω των οποίων καθίσταται εφικτός ο αποτελεσματικός περιορισμός της εκτελεστικής εξουσίας. Η έμφαση του Μοντεσκιέ στην κρίσιμη σημασία των

«ενδιάμεσων σωμάτων» που περιορίζουν τη δυνατότητα για αδιαμεσολάβητη άσκηση της εξουσίας και, κατά συνέπεια, για αυθαιρεσία, αποτέλεσε τη βάση για τη σταδιακή διατύπωση θεωρητικών σχημάτων που, είτε με τη μορφή εγγυήσεων ευθέως εγγεγραμμένων σε συντάγματα είτε, πιο πρόσφατα, νομοθετικών ρυθμίσεων, συγκροτούν ένα πλέγμα μηχανισμών ελέγχου και εξισορρόπησης της εξουσίας ή, πιο απλά, λογοδοσίας, το οποίο αποτελεί πλέον κυρίαρχο χαρακτηριστικό του υποδείγματος που διέπει τη λειτουργία της φιλελεύθερης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε σταδιακά από την εποχή του Μοντεσκιέ μέχρι σήμερα. Η ενασχόληση, λοιπόν, με την έννοια του «αυτοελεγχόμενου» ή «αυτοπεριοριζόμενου κράτους» έχει αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα τόσο για τη σύγχρονη θεωρία της δημοκρατίας όσο και για την πολιτική πράξη. Επισημαίνω ότι κρίσιμη πρόσθετη παράμετρος της έννοιας του «αυτοπεριοριζόμενου κράτους» αποτελεί η ύπαρξη ενός εμπεδωμένου κράτους δικαίου, μέσω του οποίου οι διάφοροι μηχανισμοί λογοδοσίας αποκτούν ισχύ, λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα.

Η δεύτερη προσέγγιση που αφορά την πρόσληψη και κατανόηση της εξουσίας που μας κληροδότησε ο ύστερος 18ος αιώνας εστιάζεται κατ' εξοχήν στην έννοια της λαϊκής κυριαρχίας. Την προσέγγιση αυτή χαρακτηρίζει η απουσία συστηματικής ενασχόλησης με δυνητικούς περιορισμούς στην άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας, η σαφής έμφαση στον αδιαίρετο χαρακτήρα της εξουσίας, η προτίμηση για την ευθεία και αδιαμεσολάβητη άσκηση της εξουσίας και, κατά συνέπεια, η κατ' αρχήν δυσπιστία, αν όχι ευθεία εναντίωση σε θεσμικά αντίβαρα ικανά να λειτουργήσουν ως αναχώματα στην άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας και στον συνακόλουθο περιορισμό της λαϊκής κυριαρχίας. Στην προσέγγιση αυτή, το κράτος δικαίου δεν κατέχει εξίσου περίοπτη θέση, με αποτέλεσμα τα θεσμικά αντίβαρα να είναι αδύναμα και η δυνατότητα για αυθαιρεσία αναλόγως ενισχυμένη.

Για να έρθουμε και στα καθ' ημάς, η λογική που διαχρονικά διέπει την άσκηση της εξουσίας στην Ελλάδα αποτελεί εν πολλοίς ιδιότυπο κράμα δύο υποδειγμάτων πολιτειακής συγκρότησης: αφενός του υποδείγματος της λαϊκής κυριαρχίας, όπως αυτό προέκυψε από τη γαλλική επαναστατική εμπειρία και αφετέρου του υποδείγματος που βασίζεται στο βεμπεριανό ιδεότυπο του «σουλτανικού» καθεστώτος, κύριο χαρακτηριστικό του οποίου είναι η προσωποπαγής άσκηση της εξουσίας, η ροπή προς την αυθαιρεσία και η έντονη αδυναμία του κράτους δικαίου. Με άλλα λόγια, κυρίαρχο χαρακτηριστικό του υποδείγματος που διέπει την άσκηση της εξουσίας στην ελληνική περίπτωση αποτελεί η διαχρονική αδυναμία των θεσμικών αντιβάρων και η έντονη δυσπιστία ως και ευθεία εναντίωση ενός μεγάλου μέρους της κοινωνίας και της ηγεσίας της προς τη λογική που εκφράζει το υπόδειγμα του «αυτοπεριοριζόμενου κράτους».

Η σταδιακή ένταξη της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και ιδίως η, κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης, προϊούσα ενσωμάτωσή της στο εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, που, παρά τους κλυδωνισμούς που αναμφισβήτητα υφίσταται στην τρέχουσα συγκυρία, εξακολουθεί να εκφράζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, είχε ως μείζον αποτέλεσμα την ενίσχυση τόσο του κράτους δικαίου όσο και της λογικής του «αυτοπεριοριζόμενου κράτους» και των θεσμικών αντιβάρων που κατεξοχήν εκφράζει η εμπειρία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, θεωρώ ότι πρέπει να προσεγγιστεί και το ερώτημα περί «Βουλής τετραετίας ή συχνών εκλογών». Ο περιορισμός της διακριτικής ευχέρειας για διάλυση της Βουλής που το ισχύον Σύνταγμα, εκφράζοντας τη λογική του διττού υποδείγματος της λαϊκής κυριαρχίας και του «σουλτανικού» κράτους, παρέχει στην εκτελεστική εξουσία, με αποτέλεσμα τη, για λόγους έκδηλα κομματικούς, συστηματική κατάχρηση των σχετικών διατάξεων από όλες τις κυβερνήσεις και την αλόγιστη και προσχηματική προσφυγή σε πρόωρες εκλογές, θα αποτελούσε μείζον βήμα ευθυγράμμισης με ανάλογες, αν και διαφορετικές, πρακτικές περιορισμού ή και απόλυτης κατάργησης της ευχέρειας αυτής, όπως αυτές που ισχύουν στη Νορβηγία, στη Σουηδία και πιο πρόσφατα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μια τέτοια εξέλιξη, προσεκτικά προσαρμοσμένη στις ανάγκες

της ελληνικής κοινωνίας, θα συνέβαλε καταλυτικά στη δημιουργία ενός σταθερού θεσμικού πλαισίου και κλίματος, τα οφέλη από τα οποία σαφώς υπερκεράζουν το όποιο σχετικό κόστος.

πηγή: «Καθημερινή» 17/7/2016

Και όμως, ανταποκρίθηκε

Γιάννης Δρόσος, Καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου στη Νομική Σχολή Αθηνών

Ο κυρίαρχος σήμερα ακαδημαϊκός και established δημοσιογραφικός λόγος περιφρονεί τη Βουλή και τους βουλευτές. Νομίζω άδικα. Ειδικά στα χρόνια της κρίσης η Βουλή παρήγαγε όλες τις κρίσιμες αποφάσεις και όλες προς την κατ' εμέ ορθή κατεύθυνση, δηλαδή τη διατήρηση της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ και, περαιτέρω, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ψήφισε τα πρώτα δύο μνημόνια παρά τις λυσσώδεις τότε αντιπολιτεύσεις, μετασχημάτισε με και χωρίς εκλογές τις κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες αναδεικνύοντας δύο τρικομματικές και δύο δικομματικές κυβερνήσεις, ψήφισε και το τρίτο μνημόνιο, παρά το ότι η τότε κυβερνητική πλειοψηφία δεν αρκούσε. Σήμερα δε, παρά τη λυσσώδη νεοαντιμνημονιακή ballade des dames de jadis, η Βουλή ψηφίζει αυτά που χρειάζονται για να μείνει η χώρα στον ευρωπαϊκό δρόμο.

Αυτά δε σε μία περίοδο όπου, με την αδυσώπητη γλώσσα του Θουκυδίδη «για να δικαιολογού [με] τις πράξεις [μας] αλλάζ [ουμε] ακόμα και τη σημασία των λέξεων. Η παράλογη τόλμη θεωρ [είται] ανδρεία και αφοσίωση στο κόμμα, η προσωπική περίσκεψη δειλία [...] η σωφροσύνη προσωπίδα της ανανδρίας [...], η τάση να εξετάζονται προσεκτικά όλες οι παράμετροι πρόφαση για υπεκφυγή. Οποιος [είναι] έξαλλος γίν [εται] ακουστός, ενώ όποιος [φέρνει] αντιρρήσεις ύποπτος.» (Θουκυδίδου Ιστορία, Γ' 82 σε παραλλαγή μετάφρασης του Αγγελου Βλάχου)

Το καλό αποτέλεσμα της λειτουργίας της Βουλής μόνο αυτονόητο δεν είναι. Αρκεί η σύγκριση με το 1965: τότε η Βουλή, τσαλακωμένη από άνωθεν επεμβάσεις και έσωθεν τυχοδιωκτισμούς, δεν μπόρεσε ούτε κυβέρνηση σταθερή να αναδείξει ούτε πολιτική να παραγάγει, ούτε τις εκλογές να εγγυηθεί.

Η κρατούσα αντίληψη διέπει διάφορες προτάσεις, όπως τη μείωση του αριθμού των βουλευτών ή, ακόμη πιο ριζοσπαστικά, τη συνταγματική επιβολή της αδυναμίας της Βουλής να προκαλέσει πρόωρες εκλογές – ο βουλευτής δηλαδή να επιστρατεύεται να ψηφίζει, περίπου όπως ο οδηγός του μετρό επιστρατεύεται να το οδηγεί. Προτάσεις όπως αυτές χάνουν την ουσία του θέματος, η οποία, σήμερα εντός μνημονίων, αύριο εντός του κανονικού καθεστώτος οικονομικής διακυβέρνησης της Ε.Ε. βρίσκεται, όπως σημείωσα αλλού, «στον ανασχεδιασμό της σχέσης της δημοκρατίας με την αποτελεσματικότητα της άσκησης της κυβερνητικής εξουσίας, σε εθνικές και διεθνείς συνθήκες όπου η άσκηση της κυβερνητικής εξουσίας λαμβάνει όλο και πιο έντονα “τεχνικά” χαρακτηριστικά, με τον ορατό κίνδυνο να κάνει τον αποδέκτη της όλο πιο απόμακρο και όλο πιο εχθρικό προς την κυβερνητική εξουσία, όποια και αν είναι.» («Αυγή», 26.6.2015).

Ειδικότερα ως προς τη δυνατότητα πρόωρης διεξαγωγής εκλογών, αδυνατώ να κατανοήσω γιατί τόσος θρήνος και κοπετός. Οι τρεις εκλογές το 1989-1990 έδωσαν διέξοδο στην τότε ένταση, το ίδιο και οι δύο εκλογές το 2012 και οι άλλες δύο το 2015. Τα αντίθετα έγιναν το 1965: η τότε αδυναμία της Βουλής είτε να αυτοδιαλυθεί είτε να προκαλέσει εκλογές (αυτό θα γινόταν μόνο αν έστεργε ο άναξ, ο οποίος δεν έστεργε εγκαίρως) άνοιξε τον δρόμο για τη χούντα...

Η έως τώρα θεσμική εμπειρία της κρίσης, στην οποία περιλαμβάνεται η γενίκευση της πρακτικής των εκατοντάδων πράξεων νομοθετικού περιεχομένου και η αγχώδης υπερψηφίση εκατοντάδων τεχνικότητας νομοθετικών διατάξεων, επιβάλλει την επανεξέταση και του ρόλου της Βουλής. Ασφαλώς μπορεί να βελτιωθεί η λειτουργία της Βουλής. Υποστηρίζω την ενίσχυση του πολιτικού της ρόλου, κατ' αρχήν με την αποκάθαρση διατάξεων που εμφανίζουν τους βουλευτές με αδικαιολόγητα προνόμια, κυρίως όμως με τον ανασχεδιασμό της λειτουργίας της, π.χ. με την εισαγωγή θεσμών που να ομοιάζουν με εκείνο της διαδικασίας νομοθετικών διαταγμάτων, όπου

κοινοβουλευτικές επιτροπές να έχουν λόγο πριν από την εξουσιοδότηση για την έκδοση επειγόντων και όλως τεχνικών κανονιστικών διαταγμάτων ή την καθιέρωση ενός προσωρινού κωλύματος εκλογιμότητας βουλευτών μετά, π.χ., τη δεύτερη συνεχή βουλευτική θητεία κ.λπ. Αυτά όμως απαιτούν μία ειδική οργανωμένη συζήτηση.

Οποια και αν είναι η εικόνα που δίνουν ορισμένες γραφικές κοινοβουλευτικές περσόνες (αρχηγών ή και εκπροσώπων κομμάτων μη εξαιρουμένων), η αψ' υψηλού καταπεριφρόνηση της Βουλής, ιδίως μάλιστα όταν προέρχεται από κύκλους που θεωρούν ότι τα πτυχία, οι γλώσσες και οι άλλοι τίτλοι τους μπορούν να υποκαθιστούν την ψήφο του ελληνικού λαού, είναι κάτι χειρότερο από αφέλεια: είναι λάθος.

πηγή: «Καθημερινή» 17/7/2016

Μεταξύ σταθερότητας και νομιμοποίησης

Αριστείδης Χατζής, Αν. καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου & Θεωρίας Θεσμών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αν μελετήσει κανείς επιπόλαια την ελληνική πολιτική ιστορία, θα καταλήξει πιθανόν στο πρόχειρο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ γνήσια φιλελεύθερη δημοκρατία πριν από το 1974. Αυτό όμως είναι λάθος. Η Ελλάδα είναι μια από τις πρώτες φιλελεύθερες δημοκρατίες στον κόσμο. Οι περίοδοι αυταρχικής διακυβέρνησης, μετά το 1864, είναι σχετικά σύντομες αν τις συγκρίνει κανείς με εκείνες χωρών με τις οποίες έχουμε κοινά χαρακτηριστικά (Νότια/Ανατολική Ευρώπη, Λατινική Αμερική), ενώ αντίθετα οι περίοδοι σχετικά ομαλής δημοκρατικής διακυβέρνησης είναι αρκετά μεγάλες. Είχαμε βέβαια πολλά στρατιωτικά κινήματα και γενικότερα μεγάλη εμπλοκή του στρατού στην πολιτική. Αν εξαιρέσουμε όμως το τελευταίο (1967), όλα τα προηγούμενα κινήματα είχαν ένα χαρακτηριστικό: η πολιτική ομαλότητα επανερχόταν σύντομα. Αλλά τι σημαίνει πολιτική ομαλότητα για την Ελλάδα της περιόδου 1864-1974; Εκλογές! Και μάλιστα, συχνές εκλογές με καθολικό δικαίωμα ψήφου.

Η Ελλάδα σε ολόκληρη τη σύγχρονη ιστορία της είχε, ίσως, τις περισσότερες εκλογές από τις περισσότερες (αν όχι όλες τις) παραπάνω χώρες. Σήμερα βέβαια θεωρούμε, όχι άδικα, προβληματικές τις συχνές εκλογικές αναμετρήσεις. Αλλά στην ελληνική ιστορία οι εκλογές ασκούσαν σχεδόν πάντοτε θετική επίδραση: αποσυμπιέζαν, προσωρινά έστω, την πολιτική ένταση. Αλλά έπαιζαν έναν ακόμα σημαντικότερο ρόλο: νομιμοποιούσαν τη φιλελεύθερη δημοκρατία μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον που συχνά την απέρριπτε. Τον ίδιο ρόλο συνέχισαν να διαδραματίζουν οι εκλογές και μετά τη μεταπολίτευση, ακόμα και στη διάρκεια της πρόσφατης κρίσης. Θυμηθείτε τις εκλογές του 2012 – το πολιτικό κλίμα πριν και μετά τη διπλή εκλογική αναμέτρηση.

Οι εχθροί της φιλελεύθερης δημοκρατίας αντιμετωπίζουν τις εκλογές με καχυποψία, σχεδόν με περιφρόνηση. Θεωρούν ότι η πραγματική λαϊκή βούληση (της οποίας βέβαια αυτοί φαντασιώνονται ότι είναι οι αυθεντικοί εκφραστές) δεν μπορεί να εκδηλωθεί στις εκλογές. Όμως ο ελληνικός λαός αντιμετώπιζε πάντοτε τις εκλογές ως μέσο πολιτικής έκφρασης και εκτόνωσης.

Βέβαια οι πολλές και συχνές εκλογές δεν έχουν μόνο οφέλη αλλά και κόστος – και μάλιστα υψηλό. Κατ' αρχήν οι συχνές εκλογές οδηγούν σε πολιτική αβεβαιότητα που υπονομεύει την οικονομική σταθερότητα, διότι συχνά αλλάζει τους κανόνες του παιχνιδιού σε μια μικρή αγορά, όπως η ελληνική, που δεν υποστηρίζεται από ένα ρυθμιστικό πλαίσιο υψηλής ποιότητας ούτε από αποτελεσματική ορθολογική γραφειοκρατία.

πιπλέον οι συχνές εκλογικές αναμετρήσεις ωθούν τις κυβερνήσεις αλλά και τα κόμματα της αντιπολίτευσης σε καιροσκοπικές επιλογές και τις υποχρεώνουν να ακολουθήσουν μυωπικές πολιτικές. Έτσι το πρόβλημα του πολιτικού κόστους στην Ελλάδα διογκώνεται. Μια κυβέρνηση που θα ήταν πρόθυμη να το αναλάβει προσωρινά, έχοντας την προσδοκία να δρέψει τα οφέλη όταν η πολιτική της αποδώσει, δεν είναι διατεθειμένη να το κάνει όταν φοβάται ότι θα μεσολαβήσουν εκλογές. Διότι φοβάται ότι θα τιμωρηθεί από το εκλογικό σώμα για το βραχυπρόθεσμο κόστος που

του επέβαλε και θα δει τους αντιπάλους της να απολαμβάνουν (ως θετική εξωτερικότητα) τα αποτελέσματα της πολιτικής της.

Η προτεινόμενη ρύθμιση (άρθ. 47, σε συνδυασμό με άρθ. 33, 37 και 70) προσπαθεί να ισορροπήσει μεταξύ της αναγκαιότητας σταθερών κυβερνήσεων με ορίζοντα τετραετίας (που να ελαχιστοποιεί τα καιροσκοπικά κίνητρα) και της αναγκαιότητας δικλίδων ασφαλείας που εξασφαλίζουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση. Το πετυχαίνει ικανοποιητικά κυρίως με την καθιέρωση συγκεκριμένης ημερομηνίας για τις εθνικές εκλογές (πρώτη Κυριακή του Φεβρουαρίου κάθε τέταρτου έτους – δεν είμαι βέβαιος για τη συγκεκριμένη επιλογή) που θυμίζει το δεύτερο άρθρο του Συντάγματος των ΗΠΑ. Ενώ όμως προσφέρει αρκετές δικλίδες με στόχο την αποφυγή μεγάλης δυσαρμονίας της σύνθεσης της Βουλής με το λαϊκό αίσθημα (διάλυση Βουλής από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ή με απόφαση της ίδιας της Βουλής), είναι σαφές ότι ενδιαφέρεται κυρίως για την κυβερνητική σταθερότητα (βλ. εισαγωγή της «εποικοδομητικής» ψήφου δυσπιστίας, της δυνατότητας κυβερνήσεων μειοψηφίας, της «υπολειπόμενης θητείας» κλπ.).

Διατηρώ κάποιες επιφυλάξεις για τις εξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας που θυμίζουν αρκετά εκείνες που είχε συνταγματικά ή παρασυνταγματικά το Παλάτι. Αν μάλιστα οι εξουσίες αυτές συνδυαστούν με άμεση εκλογή του Προέδρου από τον λαό (που δεν προτείνουν βέβαια οι 6 συγγραφείς) μπορούν να οδηγήσουν σε ένα νέο 1915 ή 1965. Η αποδυνάμωση της αρχής της δεδηλωμένης δεν είναι απαραίτητη. Ειδικά σε μια περίοδο κατά την οποία η φιλελεύθερη δημοκρατία βρίσκεται και πάλι σε κρίση, οι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί αμφισβητούνται, οι εκλογές προσφέρουν συχνά μια λύση, ακριβή λύση, αλλά λύση.

πηγή: «Καθημερινή» 17/7/2016

Αναθεώρηση και πραγματικότητα

Σπύρος Βλαχόπουλος, Αν. καθηγητής στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Αλέξανδρος Σβώλος, ένας από τους κορυφαίους συνταγματολόγους, μας είχε προειδοποιήσει ήδη από τα χρόνια του Μεσοπολέμου για κάτι που δεν φαίνεται να είναι σαφές ούτε και σήμερα: Το Σύνταγμα μπορεί να «εγκοιτώνει» την κοινωνική ύλη και έτσι να βοηθάει, μαζί με πολλές άλλες θεσμικές και κοινωνικές παραμέτρους, στην εξέλιξη προς μια ορισμένη κατεύθυνση, δεν διαθέτει όμως μεταφυσικές ιδιότητες και δεν μπορεί να δημιουργήσει από μόνο του μια νέα πολιτική, οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα. Έτσι λοιπόν μπορεί να αναρωτηθεί κανείς πόσο εύλογες είναι οι προσδοκίες για ριζική βελτίωση του πολιτειακού και πολιτικού μας συστήματος μέσω μιας ρηξικέλευθης συνταγματικής αναθεώρησης, όταν το μείζον πρόβλημα δεν έγκειται τόσο στις ρυθμίσεις του ισχύοντος Συντάγματος όσο στη μη εφαρμογή μιας σειράς διατάξεών του. Αρκεί να αναλογισθούμε τις πολυάριθμες πράξεις νομοθετικού περιεχομένου που το Σύνταγμα τις επιτρέπει μόνο σε «έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης», την παρεμβολή διατάξεων παντελώς άσχετων με το κύριο αντικείμενο των νομοσχεδίων με αποτέλεσμα να επικρατεί πλήρης ανασφάλεια δικαίου, ακόμη και την άρνηση συμμόρφωσης της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας σε αμετάκλητες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Σημαίνουν τα ανωτέρω ότι το Σύνταγμά μας δεν χρήζει βελτιώσεων και δεν πρέπει να αναθεωρηθεί; Ασφαλώς κανείς δεν θα μπορούσε να ισχυρισθεί κάτι τέτοιο. Διάφορες συνταγματικές διατάξεις έχουν δοκιμασθεί στον χρόνο και δεν έχουν πετύχει, οπότε ήρθε η ώρα να τις αλλάξουμε. Πρέπει λ.χ. να αποσυνδεθεί η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από την πιθανότητα πρόωρων εκλογών, να μεταβληθεί ο τρόπος επιλογής των ηγεσιών των ανωτάτων δικαστηρίων και των μελών των ανεξαρτήτων διοικητικών αρχών, να μην αποφασίζει η ίδια η Βουλή για την ποινική δίωξη των υπουργών, να δυσχερανηθεί η πρόωρη διάλυση της Βουλής καταργώντας την –διόλου κολακευτική για τον πολιτικό μας βίο– προσηματική επίκληση δήθεν «εθνικών θεμάτων εξαιρετικής σημασίας» και να δοθεί η δυνατότητα ελέγχου των πολιτειακών

πράξεων που συνδέονται με την οργάνωση του πολιτεύματος. Γιατί να μην μπορεί π.χ. να ελεγχθεί εάν είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα η προκήρυξη δημοψηφίσματος με δημόσιο διάλογο μόλις πέντε ημερών; Θα μπορούσε επίσης να σκεφθούμε μήπως ήρθε η κατάλληλη στιγμή να τεθούν συνταγματικές διατάξεις για την αποκατάσταση ενός κλίματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης σε ζωτικούς τομείς της οικονομίας (κατά το πρότυπο των «εφάπαξ εκδιδόμενων νόμων», π.χ. για τις επενδύσεις, που θα ψηφίζονται με αυξημένη πλειοψηφία και δεν θα μπορούν να τροποποιηθούν παρά μόνο με συνταγματική αναθεώρηση). Επίσης, ευκαίω θα ήταν να καταστεί ευχερέστερη η αναθεώρηση του Συντάγματος. Για ποιο λόγο άραγε θα πρέπει να περιμένουμε πέντε τουλάχιστον χρόνια απλά για να ξεκινήσει μια νέα διαδικασία αναθεώρησης, ακόμα και όταν οι διατάξεις που πρόκειται να τροποποιηθούν δεν έχουν καμία σχέση με τις διατάξεις που άλλαξαν στην προηγούμενη αναθεώρηση; Όσον αφορά την παρεμβολή του εκλογικού σώματος στη διαδικασία της συνταγματικής αναθεώρησης (η Βουλή πριν από τις εκλογές αποφασίζει για το ποιες συνταγματικές διατάξεις θα αναθεωρηθούν, ενώ η Βουλή μετά τις εκλογές για τη διατύπωση των διατάξεων), ως είμαστε ειλικρινείς: Στις τρεις μεταπολιτευτικές συνταγματικές αναθεωρήσεις (1986, 2001, 2008), πόσοι από τους ψηφοφόρους ψήφισαν στις βουλευτικές εκλογές με βάση τις προτάσεις των κομμάτων για τη συνταγματική αναθεώρηση;

Κάποιες σημειακές βελτιώσεις είναι ασφαλώς χρήσιμες. Άλλο όμως αυτό και άλλο η καλλιέργεια μιας ψευδαίσθησης ότι μέσω της συνταγματικής αναθεώρησης θα αποκατασταθούν όλες οι δυσλειτουργίες της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας. Ο «συνταγματικός μαξιμαλισμός» δημιουργεί προσδοκίες που γρήγορα διαψεύδονται εις βάρος τελικώς της αξιοπιστίας του πολιτικού μας συστήματος. Ας μην επαναλάβουμε λοιπόν λάθη όπως αυτά της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 όπου, ανάμεσα και σε θετικές τροποποιήσεις, ψηφίσθηκε «ερμηνευτική δήλωση» στο άρθρο 24 που ορίζει κατά παγκόσμια πρωτοτυπία για συνταγματικό κείμενο (εξ όσων είναι γνωστό) τι είναι δάσος και δασικό οικοσύστημα.

πηγή: «Καθημερινή» 17/7/2016

Συνταγματικοί αυτοσχεδιασμοί

Θάνος Βερέμης, Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Η Ελλάδα έχει ανάγκη σήμερα περισσότερο παρά ποτέ από μια ενισχυμένη αναλογική ή, ακόμα καλύτερα, από ένα πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα. Ο Νικόλαος Πλαστήρας, που έγινε πρωθυπουργός το 1951 χάρη στην απλή αναλογική, ως καλός πατριώτης αντιλαμβανόταν ότι η χώρα του χρειαζόταν σταθερότητα και ανάπτυξη και γι' αυτό αποδέχθηκε το πλειοψηφικό για τις επόμενες εκλογές, το οποίο όμως ευνοούσε τον πολιτικό του αντίπαλο Αλέξανδρο Παπάγο. Θα ήταν άραγε ρεαλιστικό να περιμένουμε ανάλογη άδολη συμπεριφορά από τους σημερινούς πολιτικούς της Βουλής μας; Η απλή αναλογική ευνοεί ως γνωστόν τα κόμματα που δεν έχουν διαφορετικά ελπίδες επιβίωσης, και όλα μαζί αποσταθεροποιούν με τις δοσοληψίες τους το πολιτικό σύστημα. Ο γάμος συμφέροντος του ΣΥΡΙΖΑ με τους ΑΝΕΛ θα γίνει ο κανόνας και όχι η εξαίρεση σε μια μελλοντική Βουλή της αναλογικής. Κάτι σαν τα μυθολογικά τέρατα, τη Χίμαιρα ή τη Σφίγγα. Οι εκλογές του Μεσοπολέμου που έγιναν με απλή αναλογική υπήρξαν βραχύβιες ενώ τις ακολουθούσαν στρατιωτικά κινήματα. Πού να φανταστεί ο καημένος ο Πλαστήρας ότι κάποτε στο μέλλον θα αποφάσιζαν άτομα όπως ο κ. Λεβέντης για το επόμενο εκλογικό μας σύστημα, χωρίς καμιά υστεροβουλία βέβαια.

Μέσα στους πολλούς συνταγματικούς αυτοσχεδιασμούς του πρωθυπουργού μας εντυπωσιάζει και η σκέψη του για ένα διπολικό σύστημα εξουσίας με εκλεγμένο από τον λαό και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, εκτός από τον πρωθυπουργό. Τι θα γίνει όμως αν οι ισότιμοι πλέον πόλοι αυτοί διαφωνήσουν σε βασικά θέματα πολιτικής; Η αναθεώρηση του Συντάγματος πρέπει να γίνει από επαγγελματίες, όχι ερασιτέχνες.

Η εντύπωση ότι το εκλεκτορικό σώμα κινείται πάντοτε από το συμφέρον της χώρας δεν αποδεικνύεται από τις εκλογές του 1920 ή τα διάφορα δημοψηφίσματα στην ελληνική ιστορία. Ασφαλέστερο κριτήριο των αποτελεσμάτων υπήρξε αυτό που συνέφερε τον κάθε ψηφοφόρο ή τουλάχιστον που αυτός πίστευε ότι τον συνέφερε. Σήμερα ο ψηφοφόρος που δεν έλαβε στη διεύθυνσή του το κόστος των διδάκτρων για την περίφημη «διαπραγμάτευση» του 2015, έλαβε τους φόρους που του αναλογούν για τα λάθη εκείνης της χρονιάς.

Στο μεταξύ η κατάρρευση της οικονομίας συνεχίζεται με χιλιάδες πτωχεύσεις μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων. Εκτός από όσους μένουν χωρίς δουλειά, το έργο κάθε επιχείρησης που κλείνει αναλαμβάνει μια ξένη εταιρεία που διεισδύει στην ελληνική αγορά χωρίς εμπόδιο ανταγωνισμού. Αν μάλιστα η πτωχεύσασα επιχείρηση είναι εξαγωγική, το ισοζύγιο εμπορικών μας συναλλαγών επιβαρύνεται από την απώλεια των πελατών μας.

Ποιοι είναι οι σταθερότεροι ψηφοφόροι του ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ; Όσοι σιτίζονται στο κρατικό πρυτανείο και η αριστοκρατία των συνδικαλιστών στις δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες, παρεμπιπτόντως, είναι και οι μεγάλοι φοροφυγάδες του συστήματος.

Τα θύματα της κρίσης, εκτός από τους ανέργους, είναι και οι συνταξιούχοι που έχουν προ πολλού προκαταβάλει τις εισφορές τους, για να μάθουν τώρα ότι αυτές δεν είναι επιστρέψιμες από το κράτος που τις διαχειρίζεται. Αν τις είχαν καταθέσει σε ιδιωτική ασφαλιστική εταιρεία, δεν θα αντιμετώπιζαν τώρα προβλήματα επιβίωσης.

Οι εκδρομείς του Πεκίνου θα πρέπει να αντιληφθούν ότι το πολυμελές ταξίδι τους πλήρωσε εν μέρει η περικοπή των συντάξεων. Οφείλουν συνεπώς να ευχαριστήσουν τους χρηματοδότες τους και να τους διηγηθούν τις εντυπώσεις από την εκδρομή για να ξέρουμε ότι τα λεφτά μας έπιασαν τόπο.

Στη συνέντευξή του προς τον Αλέξη Παπαχελά ο πρωθυπουργός διατηρούσε την αμεριμνησία της εφηβείας του, τουλάχιστον στη συμπεριφορά του. Από την εποχή που δήλωνε στην κ. Παναγιωταρέα ότι αγωνιζόταν για την αξιοπρέπεια των συμμαθητών του, δηλαδή το δικαίωμα να φεύγουν από την τάξη όποτε ήθελαν, είναι σαν να μην πέρασε ούτε μια μέρα (βλ. συνέντευξη στο Internet).

Αν η περίοδος 2007-2009 οδήγησε στην ουσιαστική χρεοκοπία της Ελλάδας, η θητεία της κυβέρνησης οδηγεί με βεβαιότητα στην οριστική καταστροφή της. Οι υποχωρήσεις του κ. Τσίπρα στους πιστωτές μας δημιουργούν την εικονική εντύπωση της μετριοπάθειας, όμως στην πράξη η οικονομία βουλιάζει διαρκώς μέσα σε τέλμα απραξίας.

Συγχαρητήρια πάντως ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ και το Ποτάμι που δεν ενέδωσαν στον πειρασμό της απλής αναλογικής. Είναι η σειρά των ψηφοφόρων να φανούν αντάξιοι της πρόκλησης ενισχύοντας τα δύο μικρά κόμματα αλλά και τη Ν.Δ. του κ. Μητσοτάκη, αντί να επιδίδονται σε καζούρα ψηφίζοντας τον κ. Λεβέντη ή απέχοντας ανεύθυνα. Το μόνο σενάριο για την ανακοπή του αποσταθεροποιητικού ολέθρου που απεργάζεται ο ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ, με διπολικό σύστημα πρωθυπουργού – Προέδρου και απλή αναλογική, είναι ο συνασπισμός του φιλοευρωπαϊκού τόξου.

πηγή: «Καθημερινή» 24/7/2016

Συνταγματική αναθεώρηση και Δικαιοσύνη

Θεόδωρος Φορτσάκης, Καθηγητής της Νομικής Σχολής, τ. πρύτανης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, βουλευτής Επικρατείας

Στην επικείμενη συνταγματική αναθεώρηση πρέπει να προταχθούν οι ρυθμίσεις που επηρεάζουν άμεσα την οικονομική ζωή, με προτεραιότητα εκείνες για τη δικαστική εξουσία (άρθρα 87-100α). Με 1.400.000 εκκρεμείς υποθέσεις, με απροσδιόριστο πλέον χρόνο εκδίκασης, φθάσαμε σχεδόν στην αρνησιδικία. Οι χειρότεροι στον ΟΟΣΑ και στις καταδίκες του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Μάλιστα, οι διάφορες προσπάθειες βελτίωσης κατέληξαν σε νέα βραδυπορία τα δύο τελευταία

έτη! Η μειωμένη δικαστική προστασία αποθαρρύνει και οποιαδήποτε επενδυτική πρωτοβουλία. Και όμως σε σχέση με τους κατοίκους διαθέτουμε τους περισσότερους δικαστές στην Ευρώπη, ενώ επωμιζόμαστε υψηλότερο κόστος.

Χρειαζόμαστε επειγόντως ρηξικέλευθη ανασυγκρότηση της Δικαιοσύνης. Ορισμένα από τα κατωτέρω θα μπορούσαν να θεσμοθετηθούν και στο πλαίσιο του ισχύοντος Συντάγματος, πλην όμως ιδεοληπτικές και σωματειακές αντιδράσεις το εμποδίζουν με πρόφαση τη δήθεν αντισυνταγματικότητά τους. Έτσι προτείνουμε:

α. Να διευκρινιστεί ότι η Δικαιοσύνη απονέμεται όχι μόνο από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, όπως προβλέπει σήμερα το άρθρο 87 Σ., αλλά και μη κρατικά διαιτητικά δικαστήρια, ιδιαιτέρως στις εμπορικές υποθέσεις και επενδύσεις, καθώς και με εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών, όπως η υποχρεωτική διαμεσολάβηση. Προέχει να επιτύχουμε τη μεταφορά του κυριότερου όγκου των διαφορών προς επίλυση σε εξωκρατικούς φορείς.

β. Να προβλεφθεί ρητά η θεσμοθέτηση συμβασιούχων οιονεί δικαστών, δηλαδή βοηθών δικαστών που για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα θα προετοιμάζουν την επίλυση σε συνεργασία και υπό τον έλεγχο δικαστών. Το μέτρο αυτό έχει επιτύχει, για παράδειγμα, στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με δύο έως τρεις χιλιάδες πρόσκαιρες προσλήψεις νομικών θα απορροφούσαμε συντομότατα μέγα όγκο υποθέσεων, με ελάχιστη επιβάρυνση των ενδιαφερομένων ανά υπόθεση. Συγχρόνως θα αμβλύνονταν σημαντικά οι αντιδράσεις των δικηγόρων.

γ. Να αρθεί η απαγόρευση ανάθεσης διοικητικών καθηκόντων σε δικαστικούς λειτουργούς (άρθρο 89 παρ. 3 Σ). Αντιθέτως, να διευκολυνθεί η απόκτηση από αυτούς, με κατά καιρούς απόσπαση, διοικητικής εμπειρίας, αλλά και εμπειρίας από τον ιδιωτικό τομέα. Επίσης, να προβλεφθεί ότι σε όλους τους βαθμούς της Δικαιοσύνης ένα ποσοστό δικαστικών θα διορίζεται με προέλευση εκτός δικαστικού σώματος.

δ. Η αρμοδιότητα για την εκδίκαση των διαφορών περί αποδοχών των δικαστικών λειτουργών δεν νοείται να ανατίθεται στους ίδιους τους δικαστικούς λειτουργούς. Οι αποδοχές αυτές θα έπρεπε να ορίζονται στο πλαίσιο ενιαίου μισθολογίου χωρίς ειδικά μισθολόγια. Μέχρι τη θέσπισή του θα μπορούσαν να ορίζονται από μεικτή κοινοβουλευτική και δικαστική επιτροπή, κατά το πρότυπο άλλων χωρών, χωρίς δικαστική αμφισβήτηση (άρθρο 88 Σ.).

ε. Να ανατεθεί η εκδίκαση της συνταγματικότητας των νόμων σε ειδικό Συνταγματικό Δικαστήριο, που θα μπορούσε να είναι το σημερινό Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 100 Σ. (αναθεώρηση του άρθρου 93 παρ. 4 Σ.). Το ζήτημα θα μπορούσε να τεθεί είτε από συγκεκριμένο αριθμό βουλευτών μέσα σε πολύ περιορισμένη προθεσμία από την ψήφιση του νόμου είτε με προδικαστικό ερώτημα. Η επίλυση να επιτυγχάνεται εντός 15 ημερών.

στ. Να διευκρινιστεί ότι η προβλεπόμενη από το Σύνταγμα πλήρης αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων μπορεί να είναι συνοπτική ή και με απλή αναφορά στους εφαρμοζόμενους νόμους. Θα εξοικονομηθεί έτσι μεγάλο ποσοστό της αργοπορίας (άρθρο 93 παρ.3 Σ.).

ζ. Να καταργηθούν όλες οι εξαιρετικά λεπτομερείς διατάξεις του Συντάγματος περί των σημερινών διαφορετικών δικαιοδοτικών τάξεων και των αρμοδιοτήτων των δικαστηρίων (άρθρα 94-98) και αντ' αυτών να προβλεφθεί απλώς ότι τα δικαστήρια οργανώνονται σε ενιαία μεν δικαιοδοσία που περιλαμβάνει όμως διοικητικό, πολιτικό και ποινικό κλάδο, με κεφαλή αντιστοίχως το Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Άρειο Πάγο.

η. Να ανατεθεί η επιλογή της ηγεσίας των ανωτάτων δικαστηρίων στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, χωρίς κυβερνητική παρεμβολή (άρθρο 90 παρ. 5 Σ.).

θ. Να προβλεφθεί η δυνατότητα ανάθεσης κατηγοριών υποθέσεων, ιδίως εκουσίας δικαιοδοσίας, σε μη δικαστικούς φορείς ή πρόσωπα, όπως η έκδοση διαταγών πληρωμής ή συναινετικών διαζυγίων σε υποθηκοφύλακες ή συμβολαιογράφους.

ι. Να οριστεί ως μέγιστο όριο ηλικίας των δικαστών το 75ο, με εθελουσία παραμονή πέραν του 70ού.

ια. Να μετατραπεί το Ελεγκτικό Συνέδριο σε Ανώτατη Ελεγκτική Αρχή, ανεξάρτητη και αυτοδιοικούμενη, αποτελούμενη από δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και από μέλη μη προερχόμενα από το δικαστικό σώμα, για τον έλεγχο των εσόδων και δαπανών του κράτους και την υποβοήθηση της οικονομικής διαχείρισής του.

ιβ. Να προβλεφθεί ότι στη διοίκηση των δικαστηρίων συμμετέχουν ειδικοί τεχνικοί εμπειρογνώμονες για τη βέλτιστη οικονομική διαχείριση της απονομής της Δικαιοσύνης.

Οι ανωτέρω, ενοχλητικές για πολλούς, προτάσεις πρέπει καθ' υπέρβαση των ισχυρών ιδεοληπτικών, σωματειακών και μικροπολιτικών αντιδράσεων να υιοθετηθούν το ταχύτερο, με κίνδυνο διαφορετικά την πλήρη κατάλυση της Δικαιοσύνης.

πηγή: «Καθημερινή» 24/7/2016

Η ευθύνη των δικαστών στη διοίκηση της Δικαιοσύνης

Χρήστος Γεραρής, Επίτιμος Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας

Η χώρα μας δεινοπαθεί τα τελευταία χρόνια (και πόσα άραγε ακόμη) από τα πλήγματα της οικονομικής κρίσης. Διεθνείς, ευρωπαϊκοί και εθνικοί οργανισμοί, αλλά και ιδιώτες αναλυτές, εκτιμούν ότι για την ανάρρωση της οικονομίας απαιτείται, μεταξύ άλλων, η βελτίωση των συνθηκών απονομής της Δικαιοσύνης. Η βραδύτητα εκδίκασης των δικαστικών διαφορών προβάλλεται ως το καίριο πρόβλημα, το οποίο σημειωτέον παρουσιάζεται και σε άλλες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου.

Οι διαχρονικές αιτίες του προβλήματος έχουν επανειλημμένως επισημανθεί και είναι κατ' αρχήν κοινές για τους τρεις κλάδους της Δικαιοσύνης (διοικητική, πολιτική και ποινική). Ο πληθωρισμός των δικηγόρων αποτελεί την κύρια αιτία της συμφόρησης των δικαστικών πινακίων και εντεύθεν της βραδύτητας απονομής της Δικαιοσύνης. Το παρόν άρθρο επικεντρώνεται στη διοικητική δικαιοσύνη, την οποία υπηρέτησα για σαράντα δύο χρόνια.

Δεν έχει δημοσιώς παρουσιασθεί από δικαστική γραφίδα πώς επηρεάζεται το συστημικό φαινόμενο της βραδυδικίας από τον τρόπο άσκησης της διοίκησης της Δικαιοσύνης. Με τον όρο αυτό νοείται κάθε ενέργεια που δεν εμπίπτει στο αμιγώς δικαιοδοτικό έργο. Τα δικαστήρια αυτοδιοικούνται στο πλαίσιο της διάκρισης των τριών πολιτειακών εξουσιών. Η διοίκηση κάθε δικαστηρίου ασκείται από τον πρόεδρό του και σε μικρότερη αλλά όχι αμελητέα κλίμακα από τους προϊσταμένους τμημάτων, τα οποία προβλέπονται από τον νόμο ή τον εσωτερικό κανονισμό. Η αποστολή του υπουργείου Δικαιοσύνης είναι κυρίως υποστηρικτική, αλλά καθίσταται σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία των δικαστηρίων στο μέτρο που η διαχείριση του προϋπολογισμού τους ανήκει ακόμη στην εκτελεστική εξουσία.

Ο προϊστάμενος πρόεδρος ορίζει τον εισηγητή και τη δικάσιμο της υπόθεσης, διευθύνει τη συζήτηση στο ακροατήριο, οργανώνει τις διασκέψεις, συμπράττει με τον εισηγητή στη σύνταξη των αποφάσεων, μεριμνά για την έγκαιρη παράδοση του σχεδίου αποφάσεως μέσα σε εύλογο χρόνο από τη διάσκεψη της υπόθεσης και, γενικά, ελέγχει την ποιοτική και ποσοτική απόδοση των δικαστών. Περαιτέρω διαθέτει την ευχέρεια να εφαρμόζει τα κατάλληλα οργανωτικά μέτρα για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του τμήματος του οποίου προϊσταται, όπως η κατηγοριοποίηση όμοιων ή παρόμοιων υποθέσεων και η εκδίκαση αυτών σε κοινή δικάσιμο. Η ευχέρεια αυτή ανήκει αποκλειστικά στην πρωτοβουλία του εκάστοτε προέδρου και έχουν παρατηρηθεί μεγάλες αποκλίσεις στην ποσοτική απόδοση του ίδιου τμήματος υπό τη διοίκηση δύο διαδοχικών προέδρων.

Ανακύπτει το ερώτημα εάν οι προϊστάμενοι πρόεδροι ασκούν με αυξημένο αίσθημα ευθύνης και αποτελεσματικότητας τις παραπάνω σημαντικές αρμοδιότητες. Δυστυχώς, φαίνεται ότι υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις αναποτελεσματικής άσκησης των διευθυντικών διοικητικών καθηκόντων. Αρκούμαι να αναφέρω ότι δεν επιδεικνύεται πάντοτε η απαιτούμενη επιμέλεια στην οργάνωση των

διασκέψεων, δεν αντιμετωπίζονται με τη δέουσα αυστηρότητα οι υπερήμεροι στη σύνταξη των σχεδίων αποφάσεων εισηγητές και γίνεται ανεκτή η προσμέτρηση, στην ποσοτική απόδοση των δικαστών, αποφάσεων που απαιτούν περιορισμένη έρευνα και μπορούν να συντάσσονται παραχρήμα. Η περίφημη συναδελφική αλληλεγγύη επιτείνεται στη σχέση προϊσταμένου και μέλους του οικείου δικαστικού σχηματισμού.

Είναι σύνηθες στο δικαστικό σώμα να αποδίδονται τα προβλήματα της ελληνικής δικαιοσύνης στις άλλες κρατικές εξουσίες και στον όγκο της εργασίας. Πριν όμως χρεώσουμε την ευθύνη σε τρίτους, ας αναρωτηθούμε τι κάνουμε εμείς για την αποτελεσματική απονομή του δικαίου. Στα υφιστάμενα κανονιστικά περιθώρια, ο ρόλος των προϊσταμένων είναι ουσιώδης για τη βέλτιστη λειτουργία των δικαστηρίων. Όταν ο πρόεδρος, πέραν της νομομάθειας και της ευθυκρισίας, είναι εργατικός και αποτελεσματικός στα διευθυντικά καθήκοντά του, κερδίζει την αποδοχή και την εκτίμηση των συνεργατών του δικαστών. Η παράμετρος αυτή συχνά παροράται από την πολιτική εξουσία κατά την επιλογή του προεδρείου των ανωτάτων δικαστηρίων. Η επιλογή προσώπων αρεστών, πλην στερουμένων της αποδοχής των συναδέλφων τους, βλάπτει τη Δικαιοσύνη, βλάπτει τελικά τη χώρα.

πηγή: «Καθημερινή» 24/7/2016

Ποιον ευνοεί τελικά η απλή αναλογική;

Γιώργος Τσεμπελής, Καθηγητής της Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Anatol Rapoport στο Πανεπιστήμιο του Μίσιγκαν (ΗΠΑ)

Έχουν γίνει πολλές πολωτικές συζητήσεις σε σχέση με την κατάργηση του εκλογικού μόνου των 50 εδρών καθώς και του ορίου 3% για είσοδο κομμάτων στη Βουλή. Και ενώ είναι αλήθεια ότι ένας νόμος χωρίς ούτε μόνους ούτε όρια ήταν πάγιο αίτημα της Αριστεράς, η πιο απλή εξήγηση για αυτή την προτίμηση δεν είναι η ιδεολογία, αλλά το μέγεθος των κομμάτων της Αριστεράς. Οπως έχει γράψει ο ειδικός επί των εκλογικών συστημάτων Maurice Duverger όλα τα εκλογικά συστήματα του κόσμου υπεραντιπροσωπεύουν τα μεγάλα κόμματα και κάνουν το αντίστροφο με τα μικρά. Άρα μεγαλύτερη αναλογικότητα είναι πάγιο αίτημα όλων των μικρών κομμάτων όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Επίσης είναι γνωστό ότι απλή αναλογική παρέχει κοινοβουλευτική εκπροσώπηση σε κόμματα που αλλιώς δεν θα βρίσκονταν στο κοινοβούλιο. Ο συνδυασμός πολλών μικρών κομμάτων δυσκολεύει τόσο τον σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης όσο και τον χρόνο επιβίωσής της, μια και το κάθε κόμμα μπορεί να αρνηθεί συμμετοχή, ή να ρίξει την κυβέρνηση όποτε θελήσει. Επίσης απλά μαθηματικά επιβάλλουν η σύνθεση των κυβερνήσεων να είναι πιο πολυκομματική με απλή αναλογική παρά με οποιοδήποτε άλλο σύστημα.

Η κυβέρνηση και τα μικρά κόμματα που υποστηρίζουν το αναλογικό σύστημα τονίζουν θέματα δικαιοσύνης και λαϊκής αντιπροσώπευσης και αναφέρονται στο ιστορικό αίτημα της Αριστεράς που τώρα γίνεται πραγματικότητα. Φλερτάρουν μάλιστα με την ιδέα κατοχύρωσης αυτού του συστήματος ακόμα και μέσα στο Σύνταγμα. Οι αντίπαλοί του μιλούν για την «αναρχία» που θα φέρει, και η αξιωματική αντιπολίτευση υπογραμμίζει το γεγονός ότι ο ΣΥΡΙΖΑ εκμεταλλεύτηκε το μόνους των 50 εδρών για να σχηματίσει κυβέρνηση δύο φορές, κάτι αδύνατο με το εκλογικό σύστημα που τώρα προτείνει.

Οι αναλύσεις της αντιπολίτευσης αποδίδουν την κυβερνητική πρόταση σε προσπάθεια διαχείρισης της επερχόμενης εκλογικής ήττας του ΣΥΡΙΖΑ στις επόμενες εκλογές, Σύμφωνα με αυτές τις αναλύσεις ο εκλογικός νόμος είναι μια αμυντική κίνηση που θα φέρει ακυβερνησία στη χώρα, αλλά θα διατηρήσει το δεύτερο κόμμα (ΣΥΡΙΖΑ) στην πολιτική σκακιέρα.

Αυτή η ανάλυση αγνοεί την επιθετική διάσταση της εκλογικής πρότασης. Η απλή αναλογική δεν επιφέρει «αναρχία» και «ακυβερνησία». Παρότι οι συνταγματικές διατάξεις για σχηματισμό κυβέρνησης είναι δύσκολο να υλοποιηθούν (μόνο 4 προκαθορισμένες προσπάθειες, με στενά

χρονικά όρια), κυβερνήσεις θα σχηματιστούν. Όμως η πληθώρα κομμάτων που θα συμμετέχουν θα καταστήσει την επιλογή συγκεκριμένων κυβερνητικών πολιτικών πρακτικά αδύνατη (θυμηθείτε πόσο δύσκολο ήταν για την τρικομματική κυβέρνηση Σαμαρά να παίρνει αποφάσεις και προσθέστε άλλο ένα ή δύο κόμματα). Η στασιμότητα (αδυναμία επιλογής πολιτικής) και όχι η αναρχία είναι το αποτέλεσμα πολυκομματικών κυβερνήσεων. Συνέπεια της στασιμότητας είναι η διαιώνιση της νομοθεσίας της προηγούμενης κυβέρνησης. Και εδώ βρίσκεται η βάση της επιθετικής πολιτικής του εκλογικού νόμου: Η κυβέρνηση έλπιζε με 200 ψήφους να διαιωνίσει τις δικές της επιλογές σε όλους τους τομείς που δεν υπάρχει άμεση παρέμβαση των θεσμών (Παιδεία, ΜΜΕ, προστασία δημόσιου τομέα, ανεξάρτητες αρχές) μέσα από την αδυναμία της επόμενης κυβέρνησης να νομοθετεί.

Η έλλειψη των 200 ψήφων μεταθέτει τις εξελίξεις κατά μια χρονική περίοδο. Αντί για την κυβέρνηση Τσίπρα, θα είναι η κυβέρνηση Μητσοτάκη που θα έχει το ιστορικό προνόμιο να επιλέξει τις προστατευόμενες (από πολιτική ακινησία της επόμενης κυβέρνησης) πολιτικές. Βέβαια ο κ. Μητσοτάκης έχει υποσχεθεί να θέσει ξανά θέμα εκλογικού νόμου, όμως δεν μπορεί κανείς να γνωρίζει αν μπορεί να συγκεντρώσει 200 ψήφους στην επόμενη Βουλή.

Και τώρα ερχόμαστε στο δεύτερο δώρο Τσίπρα προς Νέα Δημοκρατία: Η ΝΔ είναι προσκολλημένη στο εκλογικό μόνου. Είτε θα μπορέσει να συμφωνήσει με άλλα κόμματα σε ένα μικρότερο από 50 έδρες μόνου είτε θα αποτύχει στην ακύρωση του εκλογικού νόμου ΣΥΡΙΖΑ. Και στις δύο περιπτώσεις, το μόνου των 50 εδρών που θα απολαύσει στις επόμενες εκλογές δεν πρόκειται να επαναληφθεί. Και αυτό, θα αυξήσει τη συνοχή της ΝΔ και τη μακροβιότητα της κυβέρνησης που θα σχηματιστεί στις επόμενες εκλογές.

Αυτά τα δώρα που η κυβέρνηση σχεδίαζε για τον εαυτό της (μακρόχρονη επιβίωση πολιτικών επιλογών και μακροβιότητα και συνοχή) δίνονται αθέλητα αλλά αναγκαστικά στην επόμενη κυβέρνηση, που πιθανότατα θα είναι η Νέα Δημοκρατία. Ας ευχηθούμε να τα αξιοποιήσει για το καινούργιο ξεκίνημα που χρειάζεται η χώρα.

πηγή: «Βήμα» 24/7/2016

Προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος

Κωστας Χρυσόγονος, Καθηγητής Νομικής ΑΠΘ, Ευρωβουλευτής ΣΥΡΙΖΑ

Άρθρο 3 προστίθεται ερμηνευτική δήλωση «Η αναγνώριση επικρατούσας θρησκείας δεν επιφέρει καμία δυσμενή συνέπεια σε βάρος άλλων θρησκευμάτων».

Άρθρο 13 προστίθεται ερμηνευτική δήλωση «Οι προβλεπόμενες στο νόμο ή στο Σύνταγμα υποχρεώσεις ορκοδοσίας δεν αφορούν εκείνους οι οποίοι δηλώνουν ότι η δόση όρκων αντιβαίνει στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις».

Άρθρο 19 παρ. 3 αντικαθίσταται ως εξής: «Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί με παραβίαση συνταγματικών διατάξεων από δημόσια αρχή».

Στο **άρθρο 21** προστίθεται παράγραφος 7 ως εξής: «7. Το κράτος εγγυάται για κάθε Έλληνα που διαμένει στην Επικράτειά του ένα ελάχιστο όριο εισοδήματος όπως νόμος ορίζει».

Άρθρο 22 παρ.2 αντικαθίσταται ως εξής: «Οι γενικοί όροι εργασία; στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα καθορίζονται σε συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία.

Η **παρ. 3 του άρθρου 22** καταργείται.

Άρθρο 29 παρ. 1 αντικαθίσταται ως εξής : «Έλληνες πολίτες μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα, που η εσωτερική οργάνωσή τους οφείλει να μην αντιβαίνει στις θεμελιώδεις δημοκρατικές αρχές».

Τα κόμματα έχουν δικαίωμα στην οικονομική τους ενίσχυση από το Κράτος για τις **αποδεδειγμένες** εκλογικές και λειτουργικές τους δαπάνες και **υπό την προϋπόθεση ότι ανταποκρίνονται στις εγγυήσεις διαφάνειας ως προς την οικονομική τους διαχείριση**, όπως νόμος

ορίζει.

δ. β': Με νόμο επιβάλλεται ανώτατο όριο εκλογικών δαπανών, μπορεί να απαγορεύονται ορισμένες μορφές προεκλογικής προβολής και καθορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες η παράβαση των σχετικών διατάξεων συνιστά λόγο έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα **ύστερα από ένσταση όποιου έχει έννομο συμφέρον.**

Το υφιστάμενο εδ. β' καταργείται, το εδ. γ' καθίσταται εδάφιο β' και τροποποιείται ως ανωτέρω. ο υφιστάμενο εδάφιο δ' καθίσταται εδάφιο γ' και τροποποιείται ως εξής: «Ο έλεγχος της διαχείρισης των οικονομικών των κομμάτων, των εκλογικών δαπανών και του πόθεν έσχες των βουλευτών διενεργείται από ειδικό όργανο που συγκροτείται κατά πλειοψηφία από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, όπως νόμος ορίζει». Αντιστοίχως το εδ. ε' καθίσταται δ'.

Άρθρο 32 παρ. 3: διαγράφεται το τρίτο εδάφιο από το "αν δεν επιτευχθεί... των βουλευτών. Προστίθεται παράγραφος:

4. Αν δεν επιτευχθεί ούτε και στην δεύτερη ψηφοφορία η αυξημένη αυτή πλειοψηφία, προκηρύσσεται εκλογή για άμεση ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας από το εκλογικό σώμα. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την υπόδειξη των υποψηφίων και την εκλογική διαδικασία. Εφαρμόζεται αναλογικά και στην περίπτωση αυτή η διάταξη του άρθρου 54 παράγραφος 1».

Άρθρο 42 παρ. 1 εδ. α' στο τέλος προστίθεται «και αφού έχουν παρέλθει οι προθεσμίες της παραγράφου 2 του άρθρου 44».

Άρθρο 44 παρ. 2: « Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προκηρύσσει με διάταγμα δημοψήφισμα για ψηφισμένο νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου, ύστερα από ενυπόγραφη πρόταση των δύο πέμπτων του συνόλου των βουλευτών, που υποβάλλεται το αργότερο μέσα σε πέντε ημέρες από την ψήφιση του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου, ή ύστερα από ενυπόγραφες αιτήσεις τουλάχιστον τριακοσίων χιλιάδων πολιτών εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους, που υποβάλλονται μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε ημερών από την ψήφιση του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου και όπως ορίζουν ο Κανονισμός της Βουλής και νόμος για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής».

Άρθρο 54 παρ. 3: καταργείται

Άρθρο 54 ερμηνευτική δήλωση: **Η σειρά εκλογής των προσώπων που περιλαμβάνονται στους εκλογικούς συνδυασμούς καθορίζεται είτε με ψήφο προτίμησης είτε με εσωκομματικές προκριματικές εκλογές, όπως νόμος ορίζει.**

αθιέρωση ενός ανώτατου ορίου βουλευτικής θητείας, η υπέρβαση του οποίου να συνεπάγεται γενικό και απόλυτο κώλυμα εκλογιμότητας.

Άρθρο 56 παρ. 1 εδ. α': Διαγράφονται οι λέξεις «αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης».

Στην ίδια παράγραφο προστίθεται νέο εδάφιο ε' ως εξής: «Δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές όσοι έχουν συμπληρωμένα περισσότερα των δώδεκα ετών βουλευτικής θητείας κατά την ημέρα προκήρυξης των εκλογών».

Άρθρο 56 προστίθεται νέα παρ. 5: «Δεν μπορεί να ανακηρυχθεί υποψήφιος ούτε να εκλεγεί βουλευτής όποιος έχει συμπληρώσει δώδεκα έτη συνολικής θητείας ως βουλευτής».

Περιστολή του ακαταδίωκτου στα όρια της πολιτικής δραστηριότητας του βουλευτή.

Άρθρο 62: «Ο βουλευτής δεν διώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με άλλο τρόπο περιορίζεται χωρίς άδεια της Βουλής για πολιτικά και μικτά εγκλήματα κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου και έως την ανακήρυξη των βουλευτών της νέας Βουλής, εκτός από τα αυτόφωρα.

Άρθρο 68 παρ. 2: εδ. α' και β' αντικαθίστανται ως εξής: «Η Βουλή συνιστά από τα μέλη της εξεταστικές επιτροπές ύστερα από ενυπόγραφη πρόταση του ενός τρίτου του όλου αριθμού των βουλευτών».

Το εδ. γ' μένει ως έχει.

Πρόβλεψη δυνατότητας δικαστικού ελέγχου για διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενο του

νόμου στον οποίο περιέχονται και συνεπώς αντισυνταγματικές για τον λόγο αυτόν.

Άρθρο 74 παρ. 5: Καταργείται το εδάφιο στ' («σε περίπτωση αμφισβήτησης αποφαίνεται η Βουλή»).

Άρθρο 86 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Τα μέλη της κυβέρνησης και οι υφυπουργοί δεν διώκονται ούτε συλλαμβάνονται ούτε φυλακίζονται ούτε με άλλο τρόπο περιορίζονται, για αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, παρά μόνο ύστερα από άδεια της Βουλής.

2. Αρμόδιο για την εκδίκαση ποινικών υποθέσεων σε πρώτο και τελευταίο βαθμό με κατηγορούμενους πρόσωπα που διατελούν ή διατέλεσαν μέλη της κυβέρνησης ή υφυπουργοί, για αδικήματα τα οποία τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, είναι Ειδικό Δικαστήριο. Το Ειδικό Δικαστήριο συγκροτείται για κάθε υπόθεση από ένδεκα μέλη που κληρώνονται μετά την άσκηση δίωξης, από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση μεταξύ όλων των διορισμένων πριν από την κατηγορία Αρεοπαγιτών, όπως νόμος ορίζει. Του Ειδικού Δικαστηρίου προεδρεύει το αρχαιότερο μέλος. Καθήκοντα εισαγγελέα ασκεί Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου που κληρώνεται μαζί με τον αναπληρωτή του από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση.»

Άρθρο 88 παρ. 2 τα εδάφια γ', δ' και ε' καταργούνται

Άρθρο 89 παρ. 2 αντικαθίσταται ως εξής: « Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται σε δικαστικούς λειτουργούς να εκλέγονται μέλη του διδακτικού προσωπικού ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων».

Άρθρο 90 παρ. 1: Ενίσχυση της εσωτερικής ανεξαρτησίας των κατώτερων δικαστικών λειτουργών με κατοχύρωση δυνατότητας του κοινού νομοθέτη να θεσπίσει ένα (δεσμευτικό για το ανώτατο δικαστικό συμβούλιο) σύστημα αντικειμενικών κριτηρίων για τις τοποθετήσεις, μεταθέσεις και αποσπάσεις τους.

Άρθρο 90 παρ. 4 νέο εδάφιο (β'): Με νόμο που ψηφίζεται με πλειοψηφία τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών μπορεί να θεσπισθεί σύστημα αντικειμενικών κριτηρίων για τις τοποθετήσεις, μεταθέσεις και αποσπάσεις δικαστικών λειτουργών, το οποίο δεσμεύει το ανώτατο δικαστικό συμβούλιο και την ολομέλεια ως δευτεροβάθμιο συμβούλιο.

Άρθρο 90 παρ. 5 εδ. α' : Οι προαγωγές στις θέσεις του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του **αντίστοιχου ανώτατου δικαστηρίου, στην οποία περιλαμβάνονται τρία από τα μέλη του, όπως νόμος ορίζει, και επιλογή ενός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας χωρίς προσυπογραφή από τον Υπουργό Δικαιοσύνης.**

Ερμηνευτική δήλωση υπό το άρθρο 90: **Δεν επιτρέπεται η σύσταση περισσότερων της μίας θέσεων αντιπροέδρου στον Άρειο Πάγο, το Συμβούλιο της Επικρατείας ή το Ελεγκτικό Συνέδριο.**

Άρθρο 96

4. Ειδικοί νόμοι ορίζουν: α) Τα σχετικά με τα στρατιωτικά δικαστήρια, στην αρμοδιότητα των οποίων δεν μπορεί να υπαχθούν ιδιώτες. β) Τα σχετικά με το δικαστήριο λειών.

5. Τα δικαστήρια του στοιχείου α' της προηγούμενης παραγράφου συγκροτούνται από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με όλες τις εγγυήσεις λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας των τακτικών δικαστών. Νόμος ορίζει την βαθμολογική αντιστοιχία των δικαστικών λειτουργών του δικαστικού σώματος ενόπλων δυνάμεων με τους λοιπούς τακτικούς δικαστικούς λειτουργούς καθώς και τη σύνθεση του ανωτάτου δικαστικού συμβουλίου, των πειθαρχικών συμβουλίων και τα της επιθεώρησης των δικαστικών λειτουργών. Για τις συνεδριάσεις και αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 έως 4 του άρθρου 93. Τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής, καθώς και ο χρόνος που θα αρχίσει η ισχύς τους, ορίζονται με νόμο».

Άρθρο 100 παρ. 1 περ. α' αντικαθίσταται ως εξής: « α) Η εκδίκαση ενστάσεων κατά τα άρθρα 29 παρ. 2 και 58».

Άρθρο 100 παρ. 1 περ. ε' αντικαθίσταται ως εξής: «ε) Η κήρυξη διάταξης νόμου ως αντισυνταγματικής στις περιπτώσεις της παραγράφου 5 του άρθρου αυτού και η άρση της αμφισβήτησης για την έννοια διάταξης τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτήν αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου».

Στην ίδια παράγραφο προστίθενται περιπτώσεις ζ', η', θ' και ι', ως εξής:

«ζ) Η εκδίκαση ενστάσεων κατά του κύρους της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας και του προεδρείου της Βουλής, που υποβάλλονται από βουλευτή.

η) Η μετά από αίτηση βουλευτή ακύρωση των προεδρικών διαταγμάτων διορισμού του πρωθυπουργού και της κυβέρνησης, απαλλαγής τους από τα καθήκοντά τους, διάλυσης της Βουλής και προκήρυξης εκλογών για παράβαση του Συντάγματος.

θ) Η μετά από αίτηση βουλευτή ακύρωση πράξης νομοθετικού περιεχομένου για το λόγο ότι δεν συνέτρεχαν οι συνταγματικοί όροι έκδοσής της.

ι) Η εκδίκαση διαφορών σχετικών με τις κάθε είδους αποδοχές και συντάξεις των δικαστικών λειτουργών και εφόσον η επίλυση των σχετικών νομικών ζητημάτων μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική ή συνταξιοδοτική ή φορολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων».

Άρθρο 100 παρ. 2 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Το δικαστήριο της προηγούμενης παραγράφου συγκροτείται από δώδεκα μέλη, από τα οποία τα έξι εκλέγονται από την Ολομέλεια της Βουλής με μυστική ψηφοφορία για όλες τις θέσεις ταυτόχρονα. Κάθε βουλευτής έχει δικαίωμα να ψηφίσει υπέρ ενός μόνο υποψηφίου, διαφορετικά η ψήφος είναι άκυρη. Εκλέγονται οι υποψήφιοι που έλαβαν τις περισσότερες ψήφους, ανεξάρτητα από τον αριθμό τους. Ένα περαιτέρω μέλος του δικαστηρίου εκλέγεται με μυστική ψηφοφορία από τον Άρειο Πάγο, ένα από το Συμβούλιο της Επικρατείας και ένα από το Ελεγκτικό Συνέδριο, μεταξύ των μελών τους, και ένα από το σύνολο των καθηγητών πρώτης βαθμίδας καθεμιάς από τις νομικές σχολές των Πανεπιστημίων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Κομοτηνής, μεταξύ των καθηγητών πρώτης βαθμίδας κάθε σχολής.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο εκλέγει τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρό του, μεταξύ των μελών του.

Τα καθήκοντα του μέλους του δικαστηρίου είναι ασυμβίβαστα με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο.

Η θητεία των μελών του Συνταγματικού Δικαστηρίου διαρκεί εννέα έτη. Επανεκλογή δεν επιτρέπεται. Σε περίπτωση πρόωρης λήξης της θητείας μέλους του Δικαστηρίου νέο μέλος εκλέγεται μόνο για το υπόλοιπο της θητείας από το όργανο που ανέδειξε το μέλος του οποίου η θητεία έληξε πρόωρα. Εάν το μέλος αυτό έχει εκλεγεί από την Ολομέλεια της Βουλής και εφόσον δεν συγκεντρωθεί η πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της, το νέο μέλος επιλέγεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

101Α παρ. 2 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την επιλογή και την υπηρεσιακή κατάσταση του επιστημονικού και λοιπού προσωπικού της υπηρεσίας που οργανώνεται για την υποστήριξη της λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής. Η επιλογή τους γίνεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής και με την αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών της. Τα σχετικά με τη διαδικασία επιλογής ορίζονται από τον Κανονισμό της Βουλής. Εάν δεν επιτευχθεί η ως άνω πλειοψηφία μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός μηνός από τότε που κενώνεται με οποιονδήποτε τρόπο η αντίστοιχη θέση, ο ορισμός των μελών γίνεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας».

Άρθρο 100 παρ. 5 αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Όταν σχηματισμός του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου κρίνει διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική παραπέμπει υποχρεωτικά το ζήτημα στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο».

Προστίθεται ερμηνευτική δήλωση κάτω από το **άρθρο 102** ως εξής:

«Η διάταξη της παραγράφου 2 δεν εμποδίζει την ανάθεση με νόμο αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στο σώμα των δημοτών, μέσω συνέλευσης ή τοπικού δημοψηφίσματος, ούτε την αναγνώριση με νόμο του εκλογικού δικαιώματος σε αλλοδαπούς που διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην περιφέρεια του οικείου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης».

<http://chrysogonos.blogspot.gr/>, 24/7/2016

Τα δυο μεγάλα λάθη του Τσίπρα για πρόεδρο και πρωθυπουργό...

Νίκος Φελέκης, Δημοσιογράφος

Όποιος βρίσκεται στη θάλασσα και προσπαθεί να ισορροπήσει πατώντας σε δύο βάρκες το βέβαιον είναι πως κάποια στιγμή θα βρεθεί στο νερό. Έτσι και ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας.

Η ομιλία του χθες, στον προαύλιο χώρο της Βουλής, και ειδικά οι αναφορές του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δημιουργούσε την εντύπωση, αν όχι την πεποίθηση, ότι προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα σε δυο αντιτιθέμενες απόψεις, και προφανώς και εισηγήσεις, που του είχαν γίνει από συνεργάτες του.

Η θέση που διατύπωσε για τον τρόπο εκλογής του ανώτατου πολιτειακού άρχοντα είναι επιεικώς αφελής. Ας δούμε τι λέει: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τη Βουλή μόνο αν ψηφιστεί από τα δύο τρίτα αυτής, δηλαδή από 200 βουλευτές, σε δύο συνεχόμενες ψηφοφορίες. Εάν κανείς από τους υποψήφιους δεν λάβει 200 ψήφους τότε δεν γίνεται -όπως γίνεται τώρα- και τρίτη ψηφοφορία, στην οποία για την εκλογή απαιτούνται τα 3/5 των βουλευτών, ήτοι 180 ψήφοι.

Σύμφωνα με την πρόταση του Αλ. Τσίπρα αντί για τρίτη ψηφοφορία έχουμε εκλογή ΠτΔ απευθείας από τον λαό. Αυτή η πρόταση γίνεται, όπως είπε ο πρωθυπουργός, προκειμένου να διασφαλίζεται η κυβερνητική σταθερότητα και να μην διαλύεται η Βουλή λόγω αδυναμίας της να εκλέξει Πρόεδρο.

Αν δεν είναι αφελής αυτή η πρόταση, σίγουρα δεν μπορεί κάποιος να υποστηρίξει, με σοβαρότητα και ειλικρίνεια, πως, πριν δοθεί στον Αλ. Τσίπρα, έτυχε κάποιας σοβαρής επεξεργασίας. Το πιθανότερο είναι πως την πρόταση, που μας ανέγνωσε ο πρωθυπουργός, τη διατύπωσε κάποιος καθηγητής της Νομικής Σχολής, ο οποίος όμως δεν πρέπει να σκαμπάζει και πολύ από πολιτική.

Και εξηγούμαι: στην περίπτωση που κανείς από τους υποψηφίους για την Προεδρία της Δημοκρατίας δεν συγκεντρώσει, στις δύο ψηφοφορίες στη Βουλή, 200 ψήφους θα πρέπει να αποφανθεί δια της ψήφου του ο λαός ανάμεσα στους δύο πρώτους. Μέχρις εδώ καλά. Θα έχουμε δύο υποψήφιους Προέδρους, έναν που, λογικά, θα στηρίζει η κυβέρνηση και έναν η αντιπολίτευση. Τι θα συμβεί όμως αν, στην εκλογή από το λαό, έλθει πρώτος ο εκλεκτός της αντιπολιτεύσεως; Δεν θα συνιστά το αποτέλεσμα και αποδοκιμασία της κυβερνήσεως; Δεν θα έχουμε προφανή δυσαρμονία της με τη λαϊκή θέληση; Τι θα κάνει σ' αυτή την περίπτωση η κυβέρνηση; Θα συνεχίσει ωσάν να μην συνέβη τίποτε; Αστεία πράγματα.

Το φυσιολογικό είναι να προκηρυχθούν εκλογές. Επομένως, το αποτέλεσμα θα είναι το ίδιο. Οι εκλογές δεν αποφεύγονται ούτε στην μια ούτε στην άλλη περίπτωση. Περίπτωση να μην γίνουν εκλογές θα έχουμε μόνον εάν η κυβέρνηση έχει μεν καταφανώς τη λαϊκή υποστήριξη -αν για παράδειγμα εκλέχθηκε πρόσφατα- αλλά δεν έχει την κοινοβουλευτική δύναμη των 200 ψήφων για να αποτρέψει τις εκλογές.

Όμως αν έχει όντως τη λαϊκή υποστήριξη, κάτι που διαπιστώνεται εύκολα και όχι μόνον από τις δημοσκοπήσεις, η αντιπολίτευση θα προτιμήσει να εκλεγεί συναινετικά ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, παρά να γίνουν εκλογές στις οποίες η ίδια θα αποδοκιμαστεί.

Ένεκα των ανωτέρω καταλήγω στο συμπέρασμα πως η πρόταση για την εκλογή ΠτΔ έγινε μάλλον στο πόδι. Και καλόν είναι, στη διαβούλευση που θα υπάρξει, ο πρωθυπουργός να προσπαθήσει να κρυφτεί πίσω από κάποια άλλη.

Επίσης, δεν θεωρώ σωστή την οκταετή θητεία των βουλευτών. Η αλήθεια είναι πως πριν από

περίπου 20 χρόνια είχα αρθρογραφήσει, στον "Επενδυτή", υπέρ αυτής της θέσης. Σήμερα πιστεύω πως είναι λάθος. Αν μάλιστα την συνδυάσουμε και με την άλλη θέση του Αλ. Τσίπρα, ό,τι δηλαδή ο πρωθυπουργός θα είναι υποχρεωτικά βουλευτής, τότε ανακύπτει το ερώτημα: Πότε θα προλάβει μέσα σε οκτώ χρόνια κάποιος να αποχτήσει κοινοβουλευτική εμπειρία και να γίνει και πρωθυπουργός;

Για να το καταλάβουμε καλύτερα, θα πρέπει ο Αλ. Τσίπρας του χρόνου, που συμπληρώνει οκτώ χρόνια θητείας στο κοινοβούλιο -εξελέγη για πρώτη φορά το 2009- να παραιτηθεί και από βουλευτής και κατά συνέπεια και από πρωθυπουργός. Ο Κυριάκος Μητσοτάκης, με αυτή την πρόταση, δεν μπορεί να γίνει πρωθυπουργός αφού είναι ήδη 12 χρόνια βουλευτής.

Και φυσικά εάν ίσχυε η οκταετία Αντ. Σαμαράς, Γ. Παπανδρέου, Κ. Καραμανλής, Κ. Σημίτης, Κ. Μητσοτάκης δεν θα είχαν γίνει πρωθυπουργοί, ενώ ο Ανδρέας Παπανδρέου θα ήταν μόνον για ένα χρόνο, το 1982 θα έπρεπε να παραιτηθεί. Α, για να μην παρεξηγηθώ: δεν υποστηρίζω πως έπρεπε όλοι αυτοί να έχουν γίνει οπωσδήποτε πρωθυπουργοί, απλώς επισημαίνω τις "μαύρες τρύπες" της προτάσεως Τσίπρα.

Προσώρας, μένω σ' αυτά. Ήθελα να γράψω κι άλλα. Υπάρχουν πολλές λάθος προσεγγίσεις στη χθεσινή ομιλία του πρωθυπουργού, τις οποίες ελπίζω να επισημάνω σε επόμενο άρθρο μου. Εξυπακούεται πως τα θετικά, που είναι αρκετά, δεν χρειάζονται σχολιασμό ή έπαινο. Αυτή η αρμοδιότητα ανήκει στην κυβερνητική εκπρόσωπο...

πηγή: «Πρώτο Θέμα» 29/7/2016

Ένα «σχιζοφρενικό» αναθεωρητικό σχέδιο

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Το σχέδιο αναθεώρησης του Συντάγματος που παρουσίασε την περασμένη Δευτέρα ο πρωθυπουργός περιλαμβάνει ορισμένα θετικά σημεία, αλλά και πολλές αστοχίες. Ωστόσο κρίσιμο για τη συνολική αποτίμηση του σχεδίου δεν είναι μόνο να αξιολογηθεί μια προς μια κάθε προτεινόμενη τροποποίηση, αλλά να διαπιστωθεί αν οι προτάσεις αυτές διαπνέονται από συνοχή και εσωτερική ισορροπία, αν είναι συμβατές μεταξύ τους καθώς και με τις ισχύουσες συνταγματικές ρυθμίσεις, αν εντάσσονται σε μια σαφή θεσμική-πολιτική στόχευση και αν ανταποκρίνονται στις πραγματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα.

Δυστυχώς η απάντηση στα προηγούμενα ερωτήματα είναι αρνητική. Τόσο το περιεχόμενο του σχεδίου που εξήγγειλε ο πρωθυπουργός όσο και η θεσμική οργάνωση του δημόσιου διαλόγου, μέχρι την επίσημη κατάθεση της αναθεωρητικής πρότασης στη Βουλή, παραπέμπουν περισσότερο σε επιλογές επικοινωνιακού χαρακτήρα και κομματικής εκμετάλλευσης της συνταγματικής μεταρρύθμισης παρά σε ένα συνεκτικό εγχείρημα βελτίωσης, εξορθολογισμού και προσαρμογής του Συντάγματός μας με γνώμονα συγκεκριμένες αρχές και πολιτικά προτάγματα.

Τέσσερις είναι οι προτάσεις που εύλογα έλαβαν τη μεγαλύτερη δημοσιότητα, καθώς αποτυπώνουν το πολιτικό στίγμα του πρωθυπουργικού σχεδίου, αναδεικνύοντας όμως ανάγλυφα τις βαθιές εσωτερικές αντιφάσεις και την ελλιπή επεξεργασία του εγχειρήματος:

α) Η πρόταση για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, αν και ορθώς απεμπλέκει τη σχετική διαδικασία από την απειλή πρόωρων εκλογών, ωστόσο διέπεται από έναν «σχιζοφρενικό» διχασμό σκοπών και μέσων. Εκκινεί από το αίτημα συναινετικής εκλογής του Προέδρου με αυξημένη κοινοβουλευτική πλειοψηφία αλλά στη συνέχεια εκτρέπεται σε μια συγκρουσιακή άμεση εκλογή, το αποτέλεσμα της οποίας θα μπορούσε να είναι ακόμη και η αποσταθεροποίηση της Κυβέρνησης.

β) Η διενέργεια δημοψηφισμάτων με λαϊκή πρωτοβουλία εγκυμονεί τον κίνδυνο της λαϊκής χειραγώγησης από δυναμικές μειοψηφίες ή της αξιοποίησης δημοψηφισματικών πρακτικών για την ενίσχυση κομματικών ηγεσιών, παρακάμπτοντας συλλογικά όργανα όπως πρωτίστως το

Κοινοβούλιο. Δεν είναι τυχαίο ότι τον θεσμό του δημοψηφίσματος χρησιμοποίησαν συστηματικά και χειραγωγικά πρωτίστως αυταρχικά καθεστώτα και ηγέτες, με κορυφαίο παράδειγμα το ναζιστικό καθεστώς τη δεκαετία του 1930. Αλλά και στη χώρα-πρότυπο της άμεσης δημοκρατίας, την Ελβετία, ορισμένα δημοψηφίσματα έχουν οδηγήσει σε παραβιάσεις διεθνώς κατοχυρωμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

γ) Η πρόταση να καθιερωθεί η θρησκευτική ουδετερότητα του κράτους, χωρίς όμως να μεταρρυθμιστεί μια σειρά από συνταγματικές διατάξεις που στην πράξη υπονομεύουν αυτή την ουδετερότητα, αποτελεί άλλο ένα δείγμα «σχιζοφρενικού» διχασμού, που εμφανώς αποσκοπεί να παρακάμψει τις αναγκαίες συνταγματικές και νομοθετικές αλλαγές στη σχέση κράτους-Εκκλησίας.

δ) Η εξαγγελία της κατοχύρωσης ορισμένων κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία ήδη προστατεύονται από το Σύνταγμά μας και έχουν αναγνωριστεί από τη νομολογία, τη στιγμή που με το τρίτο Μνημόνιο, τις νομοθετικές ρυθμίσεις που ακολούθησαν, και την εκποίηση της δημόσιας περιουσίας έχουν κατεδαφιστεί τα τελευταία υπολείμματα των θεσμών κοινωνικής προστασίας, αποτελεί κακοποίηση του συνταγματικού κειμένου αναδεικνύοντας και πάλι τον «σχιζοφρενικό» διχασμό του αναθεωρητικού σχεδίου.

Η χώρα μας έχει ανάγκη μια σοβαρή αναθεωρητική πρωτοβουλία. Η πρόταση του πρωθυπουργού κινείται σε λάθος κατεύθυνση. Στο κομματικό σύστημα δεν φαίνεται να διαμορφώνονται στοιχειώδεις πολιτικές προϋποθέσεις για την επίτευξη των συναινέσεων που απαιτεί η συνταγματική μεταρρύθμιση. Ωστόσο είναι προτιμότερο να χαθεί άλλη μια αναθεωρητική ευκαιρία, παρά να προστεθούν νέες δυσλειτουργικές και ανορθολογικές ρυθμίσεις στο Σύνταγμά μας.

πηγή: «Real News» 31/7/2016

Τα δημοψηφίσματα του κ. Τσίπρα

Νίκος Αλιβιζάτος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

Από τις προτάσεις που διατύπωσε προ ημερών ο πρωθυπουργός για την αναθεώρηση του Συντάγματος, αποκαλυπτικότερες για τις βαθύτερες αντιλήψεις του είναι, κατά τη γνώμη μου, αυτές που αναφέρονται στον θεσμό του δημοψηφίσματος.

Ο κ. Τσίπρας πρότεινε την καθιέρωση, ούτε λίγο ούτε πολύ, τεσσάρων τύπων δημοψηφίσματος: Πρώτα απ' όλα, για την κύρωση «οποιασδήποτε συνθήκης μεταβιβάζει κυριαρχικές αρμοδιότητες του κράτους», σε διεθνείς (προφανώς) οργανισμούς. Δηλαδή, για κάθε περαιτέρω ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου ή ακόμη και του Δικαστηρίου της Ε.Ε. θα χρειάζεται το «ναι» του λαού σε δημοψήφισμα.

Δεύτερον, για την επίλυση «εθνικών θεμάτων», με πρωτοβουλία 500.000 πολιτών.

Τρίτον, για την κατάργηση ψηφισμένου νόμου (εξαιρουμένων των δημοσιονομικών), με πρωτοβουλία αυτή τη φορά ενός εκατομμυρίου πολιτών.

Τέταρτον, για την υιοθέτηση νέου νόμου, για οποιοδήποτε (;) θέμα, χωρίς μεσολάβηση της Βουλής, επίσης με πρωτοβουλία ενός εκατομμυρίου πολιτών.

Ποιο είναι το κοινό χαρακτηριστικό των ανωτέρω προτάσεων; Η ενίσχυση –όπως λέγεται– της άμεσης δημοκρατίας. Σύμφωνα με τον πρωθυπουργό, «είναι καιρός να αφήσουμε στην άκρη τον φόβο απέναντι στη λαϊκή κρίση και να εμπιστευτούμε τη δημοκρατία [...], να εμπιστευτούμε πραγματικά τον λαό».

Η θέση αυτή παίρνει τις πραγματικές της διαστάσεις αν τη δει κανείς με φόντο την κριτική που ασκεί ο ΣΥΡΙΖΑ στην κοινοβουλευτική δημοκρατία. Στα μνημόνια, όπως υποστηρίζεται, φθάσαμε διότι στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων επικράτησαν οι τεχνοκράτες και η «αποστειρωμένη» αντίληψη της πολιτικής που αυτοί εξέφραζαν. Έτσι αποξενώθηκαν οι λαοί από την πολιτική και εξεγέρθηκαν (και όχι γιατί εξέλεξαν και εμπιστεύθηκαν κακούς ηγέτες). Όπως υπογράμμιζε προ

ημερών από τις στήλες της «Αυγής» συνάδελφος πανεπιστημιακός, η επίκληση του παραδείγματος του Τάσου Γιαννίτση, «ενός “τεχνοκράτη” που διείδε την ορθή κατεύθυνση, αλλά προσέκρουσε σε αδιαπέραστα τείχη συμφερόντων», απεικονίζει γλαφυρά την καταδικαστέα αυτή αντίληψη.

Πρόκειται για τους ίδιους ανθρώπους που το 1986 κατηγορούσαν ως προδότη τον Λεωνίδα Κύρκο για υποστολή των κομμουνιστικών συμβόλων, και το 1996 εναντιώνονταν λυσσαλέα στον «εκσυγχρονισμό» του Κώστα Σημίτη, υποστηρίζοντας τον Ακη Τσοχατζόπουλο. Και όλα αυτά στο όνομα της γνήσιας «λαϊκής ψυχής» και των αληθινών «λαϊκών συμφερόντων».

Να πρόκειται άραγε για μίαν ακόμη εκδήλωση του τόσο δημοφιλούς στη χώρα μας –και ψηφοθηρικά αποδοτικού– αντιελιτισμού; Δεν το πιστεύω. Δεν έχουμε απλώς να κάνουμε με μια σύγχρονη εκδοχή του δηλιγιαννισμού, αλλά για αμφισβήτηση της πεμπτουσίας των αντιπροσωπευτικών θεσμών. Τους τελευταίους, από «αντικαπιταλιστική» ιδεολογία, πνευματική νωχέλεια ή και αδυναμία να ξεκολλήσουν από τα συνθήματα των νιάτων τους, πολλοί στον ΣΥΡΙΖΑ συστηματικά απαξιώνουν, ταυτίζοντάς τους με τη φαυλότητα και τη διαφθορά.

Λησμονούν εν τούτοις ότι, ως «τέκνο» της νεωτερικότητας, η αντιπροσωπευτική δημοκρατία και ο κοινοβουλευτισμός δεν είναι απλώς μια τεχνική, που ο διαφωτισμός ανακάλυψε ως απάντηση στην απόλυτη μοναρχία και τον αυταρχισμό. Εκλέγοντας τους αντιπροσώπους μας, δεν ψηφίζουμε μόνον κόμματα. Εκφράζουμε και την εμπιστοσύνη μας προς συγκεκριμένα άτομα, προς τις ικανότητες και την ηθική τους υπόσταση, για να διαβουλευθούν με εκείνους με τους οποίους διαφωνούμε. Και τούτο, με την ελπίδα ότι θα βρεθεί στο κοινοβούλιο η βέλτιστη δυνατή λύση σε προβλήματα που, όταν ψηφίζαμε, πολύ συχνά δεν φανταζόμασταν καν ότι θα προκύψουν.

Το μεγαλείο, με άλλα λόγια, της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας δεν είναι ότι αποτελεί εναλλακτική λύση σε μίαν ουτοπική στις μέρες μας Εκκλησία του Δήμου, όπου όλοι οι πολίτες θα συζητούσαν και θα αποφάσιζαν τάχα σε καθημερινή βάση για τα κοινά. Βρίσκεται, αντίθετα, στο ότι είναι η μόνη που μπορεί να εξασφαλίσει τη λήψη αποφάσεων χωρίς παρορμήσεις, ύστερα από διαβούλευση, σε δυσεπίλυτα προβλήματα, ελάχιστα από τα οποία μπορούν να αντιμετωπισθούν στη λογική του μαύρου και του άσπρου.

Το αμείλικτο μάθημα της Ιστορίας είναι ότι η εναλλακτική λύση στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν είναι η άμεση. Είναι η άβυσσος και ο ζόφος της χειρότερης δικτατορίας. Ας το καταλάβουν επιτέλους κάποιοι αμετανόητοι ρομαντικοί της επανάστασης και στον τόπο μας.

Πιστεύει, αλήθεια, ο κ. Τσίπρας, ότι στη σημερινή Ελλάδα, θα μπορούσε ποτέ με δημοψήφισμα να καταργηθεί η αναγραφή του θρησκευματος στις ταυτότητες ή να καθιερωθεί το σύμφωνο συμβίωσης; Θα μπορούσαν να λυθούν με ένα «ναι» ή ένα «όχι» ζητήματα όπως η προστασία των δασών ή η αναθεώρηση του άρθρου 16;

Στις μέρες μας, όπως έδειξε τον περασμένο Ιούνιο το Brexit και επιβεβαιώνει καθημερινά η συνεχιζόμενη δημοφιλία του Ντόναλντ Τραμπ, της Μαρίν Λεπέν και του Μπόρις Τζόνσον, ακόμη και οι ωριμότεροι λαοί είναι έτοιμοι να ενδώσουν στα απλοϊκά συνθήματα του λαϊκισμού. Δεν είναι λύση το να μιμηθούμε τέτοιου είδους πολιτικούς, προβάλλοντας τα «ορθά» συνθήματα αντί για τα ψεύτικα. Γιατί παίζοντας στο γήπεδό τους είναι βέβαιο ότι αργά ή γρήγορα θα χάσουμε τη μάχη.

Η λύση, απεναντίας, βρίσκεται στο να εντοπίσουμε τα πραγματικά προβλήματα και να συμφωνήσουμε εκ των προτέρων, όχι βέβαια για τις λύσεις που πρέπει να δοθούν (αυτές κάθε άλλο παρά είναι δεδομένες), αλλά στον προσφορότερο τρόπο για να τις βρούμε: με διαβούλευση «μέχρις εσχάτων» ώστε, στο τέλος, με αμοιβαίες υποχωρήσεις, να καταλήξουμε στην ορθότερη.

Με δημοψηφίσματα αυτό δεν επιτυγχάνεται.

πηγή: «Καθημερινή» 31/7/2016

Ανάμεσα στη γελοιοποίηση και στην ασέβεια

Αντώνης Μανιτάκης, Ομ. Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

Αν με ρωτούσαν τι θα προτιμούσα, τη γελοιοποίηση του Συντάγματος ή την παραβίασή του; Θα απαντούσα χωρίς δισταγμό την παραβίασή του, διότι η παραβίαση είναι στιγμιαία, μπορεί να διορθωθεί και υπάρχουν και κυρώσεις. Η γελοιοποίηση έχει διάρκεια, είναι διάχυτη και αφήνει ίχνη. Δυστυχώς, δεν την απέφυγε η κυβέρνηση με την τελετή που διοργάνωσε για την αναθεώρηση του Συντάγματος μαζί με τις συνταγματικές εξαγγελίες που έκανε, με αφορμή την 42η επέτειο της αποκατάστασης της Δημοκρατίας.

Θα ασχοληθώ μόνον με τη διαδικασία της συνταγματικής αναθεώρησης, όπως σχεδιάστηκε και σκηνοθετήθηκε, και όχι με το περιεχόμενό της. Διότι η διαδικασία είναι πρωτάκουστη και προκλητική, ενώ το περιεχόμενο των προτάσεων σηκώνει μεν αντιρρήσεις και σοβαρές αλλά τουλάχιστον δεν προκαλεί ούτε διεγείρει και μπορεί να ανατραπεί και ίσως να μην ψηφιστούν ποτέ. Και ορισμένες είναι άλλωστε ανάξιες λόγου. Ενώ η όλη διαδικασία προκαλεί από τη φύση της: με την πρόβλεψη μιας πρωτάκουστης, προκαταρκτικής διαδικασίας δωδεκάμηνης διάρκειας διαβούλευσης με τους «πολίτες», με τη διοργάνωση από μια 15μελή οργανωτική επιτροπή – αγνώστων λοιπών στοιχείων– τυχάρπαστων «συνελεύσεων» πολιτών σε πλατείες, με «σκοπό τη διεξαγωγή μιας πλατιάς, ανοιχτής διαδικασίας διαλόγου σε πανεθνική κλίμακα», με την ανάθεση, τέλος, της πρωτοβουλίας της διοργάνωσης των συναθροίσεων πολιτών «είτε στην ίδια την Οργανωτική Επιτροπή είτε σε Κινήσεις Πολιτών ή σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών». Όλα αυτά, μαζί με τα ενδιάμεσα συνταγματικά δημοψηφίσματα, αν δεν είναι τραγελαφικά και ασυνάρτητα, και τα πάρει κανείς στα σοβαρά, τότε αποτελούν μια ανοιχτή πρόκληση, μια συνταγματική ασέβεια προς το κοινοβούλιο, στους εκλεγμένους αντιπροσώπους του λαού και του έθνους, όπως θα δούμε.

Πρώτα, προς τον λαό έτσι όπως τον εννοεί το Σύνταγμα, ως οργανωμένο σύνολο πολιτών, ως πολιτική ενότητα και υποκείμενο με βούληση, ως εκλογικό σώμα που εκλέγει τους αντιπροσώπους που τον κυβερνούν.

Στη θέση αυτού του λαού, του μόνου υπαρκτού και λειτουργικού, στο όνομα του οποίου ψηφίζονται οι νόμοι και κυβερνιέται η χώρα, μας αντιπαράθεσε ο πρωθυπουργός έναν άλλο «λαό», τον «λαό της πραγματικής δημοκρατίας», όπως λέει, εκείνον της «κοινωνίας των πολιτών», που δρα και υπάρχει στις ενώσεις πολιτών και στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (!) στις πλατείες και στις αίθουσες των συνελεύσεων.

Ενα τυχάρπαστο συναπάντημα πολιτών, που θα εμφανίζεται μόνον όταν θα συγκαλείται από μια οργανωτική επιτροπή, που θα διορίσει, ως άλλος Καίσαρας, ο πρωθυπουργός και θα διαβουλεύεται για μας όλους και θα προτείνει, στο όνομά μας, πώς πρέπει να είναι οργανωμένο το κράτος και η διακυβέρνηση της χώρας. Ετσι, τον λαό της αντιπροσωπευτικής μας δημοκρατίας, αποκλειστικό φορέα της λαϊκής κυριαρχίας και κάθε δημοκρατίας σε ολόκληρο τον κόσμο, ο πρωθυπουργός της ρηγμαγμένης χώρας μας μας προτείνει δημόσια να τον υποκαταστήσουμε, και μάλιστα στην ύψιστη εκδήλωση της λαϊκής κυριαρχίας, δηλαδή τη στιγμή της άσκησης δεσμευμένης συντακτικής εξουσίας, με την «κοινωνία των πολιτών», –άκουσον άκουσον–, με αυτήν που είναι κατακερματισμένη, που σπαράσσεται από τον ανταγωνισμό και τα ιδιωτικά συμφέροντα. Κύριε πρωθυπουργέ, επιτρέψτε με να σας διορθώσω ως δάσκαλος του Συνταγματικού Δικαίου: δεν διαβάσατε σωστά τον Ρουσό, η κυριαρχία δεν εδρεύει στην κοινωνία των πολιτών (στην *civil society*), αλλά στον λαό ως σύνολο πολιτών, ως αφηρημένη ενότητα και ενοποιημένη συμβατική βούληση όλων των πολιτών.

Διαπράξατε όμως, κύριε πρωθυπουργέ, και ένα άλλο συνταγματικό ατόπημα, που το επεσήμανε ήδη ο συνάδελφος καθηγητής Βενιζέλος. Σφετεριστήκατε ως πρόεδρος της κυβέρνησης αναθεωρητική εξουσία, την οποία το Σύνταγμα αναθέτει αποκλειστικά στη Βουλή, στους βουλευτές και όχι στην κυβέρνηση ή στην εκτελεστική εξουσία και πολύ λιγότερο στις παντοειδείς ενώσεις πολιτών. Τυπικές λεπτομέρειες, θα μου πείτε.

Και όμως, το Σύνταγμα είναι κυρίως τύπος και η αναθεωρητική διαδικασία, όπως και το Σύνταγμα,

είναι στη χώρα μας από το 1844 τυπικό και αυστηρό και αυτό θεωρήθηκε από τους κλασικούς μας δασκάλους, Σβώλο και Μάνεση, εγγύηση τηρήσεως του Συντάγματος, δηλαδή εγγύηση της αντιπροσωπευτικής και κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Με αυτά που εξαγγείλατε, κύριε πρωθυπουργέ, επιδείξατε ακόμη ασέβεια στην καθιερωμένη από το άρθρο 110Σ διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος. Οχι τόσο διότι εξαγγείλατε την αναθεώρηση, ως πρωθυπουργός, αλλά κυρίως διότι εξαναγκάζετε τη Βουλή, ταπεινώνοντάς την, να περιμένει σιωπηλή, επί δέκα μήνες, τις τελικές προτάσεις της λαϊκής διαβούλευσης, όπως θα τις συνοψίσει η δεκαπενταμελής επιτροπή που θα διορίσετε. Οι αντιπρόσωποι του λαού και του έθνους απαρτίζουν τη Βουλή και σε αυτό το όργανο μαζί με την Αναθεωρητική Βουλή, που θα προκύψει έπειτα από εκλογές, έχει αναθέσει κατά αποκλειστικότητα το Σύνταγμα την αναθεωρητική διαδικασία. Δεν την μοιράζεται με κανένα άλλο όργανο.

Στη διαδικασία, που αναγγέλθηκε, προβλέπεται ακόμη ότι στο μεσοδιάστημα, όσο διαρκεί η περίφημη διαβούλευση, μπορεί να διοργανωθεί και κανένα συμβουλευτικό συνταγματικού περιεχομένου δημοψήφισμα, με την επίκληση «κρίσιμου εθνικού θέματος», όπως κάνατε τον Ιούλιο του 2015, καταστρατηγώντας το άρθρο 44 παρ.2Σ. Γνωρίζετε, πλέον, είναι αλήθεια, κύριε πρωθυπουργέ, πώς να χρησιμοποιείτε προς όφελος των πολιτικών σας επιδιώξεων τη δημοψηφισματική θέληση του λαού. Και εν ανάγκη να την μετατρέπετε σε μια νύχτα από αρνητική σε θετική. Την αγάπη σας προς τα δημοψηφίσματα δεν την κρύβετε, άλλωστε.

Μόνο που τα δημοψηφίσματα, κυρίως τα κυβερνητικά, και μάλιστα τα προσωποπαγή, δεν είναι θεσμός, όπως ίσως γνωρίζετε, ούτε της άμεσης ούτε της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας αλλά της καισαρικής δημοκρατίας.

Μπορεί τα προηγούμενα να μην στοιχειοθετούν παραβίαση του Συντάγματος. Δηλώνουν όμως ασέβεια στο άρθρο 110Σ και στον αντιπροσωπευτικό και κοινοβουλευτικό χαρακτήρα του πολιτεύματος. Διότι προδίδουν συμπεριφορά που αντιλαμβάνεται το Σύνταγμα ως εργαλείο ή μέσο άσκησης κυβερνητικής ή κομματικής πολιτικής.

Δεν παίζουμε με το Σύνταγμα, διότι είναι αυτό που μας κρατά ως χώρα και ως πολιτική ενότητα, ως λαό και ως έθνος. Βρίσκεται πάνω από τον πρωθυπουργό και την εκάστοτε συγκυριακή κυβερνητική πλειοψηφία και ουδείς δικαιούται να το χρησιμοποιεί ως κύριος ή ιδιοκτήτης του ή να παίζει μαζί του. Διότι δεν ανήκει σε κανέναν. Είναι το μόνο, άλλωστε, που μας απέμεινε και στέκει όρθιο. Το μόνο που άντεξε στην κρίση. Ας το σεβαστούμε, ως κειμήλιο και ως παρακαταθήκη ιερή, αυτών που μας το κληροδότησαν και μπορούμε χάρις σε αυτούς, σήμερα, να γιορτάζουμε την επέτειο του κληροδοτήματός τους.

πηγή: «Καθημερινή» 31/7/2016

Αναθεώρηση και Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Μιλτιάδης Παπαϊωάννου, πρώην υπουργός

Το μείζον πρόβλημα της χώρας δεν είναι συνταγματικό. Το νομικό μας οικοδόμημα πάσχει στη στρεβλή εφαρμογή του. Η μη τήρηση του Συντάγματος και των νόμων είναι η μεγάλη μας παθολογία. Η διάχυτη ανομία και η ατιμωρησία που τη συνοδεύει, ο λαϊκισμός, οι πελατειακές σχέσεις, η κακή λειτουργία των πολιτικών θεσμών, το τεράστιο έλλειμμα διαλόγου και συνεννόησης των ηγεσιών της χώρας είναι τα αίτια των δεινών της.

Εχουμε ένα καλό και προοδευτικό Σύνταγμα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν χρειάζονται βελτιώσεις και αλλαγές. Ο συνταγματικός λόγος πρέπει κατά συνέπεια να εδράζεται στον στόχο αναζήτησης συναινετικών λύσεων για διόρθωση εκείνων των διατάξεων που δημιουργούν προβλήματα στην αποτελεσματική λειτουργία του πολιτεύματος ή αποτελούν αντικείμενο καταχρήσεων τόσο από τις κυβερνήσεις όσο και από τις αντιπολιτεύσεις. Για τον λόγο αυτόν τα χρόνια που προηγήθηκαν αναπτύχθηκε ένας ευρύτατος δημόσιος διάλογος, τόσο από την

επιστημονική κοινότητα όσο και από τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Έχουν κατατεθεί αξιόλογες προτάσεις. Ο νέος κύκλος που άνοιξε ο Πρωθυπουργός πρέπει να ολοκληρωθεί το δυνατόν συντομότερο, γιατί υπαρκτός είναι ο κίνδυνος του εκφυλισμού, του αποπροσανατολισμού και κυρίως ανιστόρητων και επικίνδυνων πολώσεων γύρω από μια κατ' εξοχήν συναινετική διαδικασία. Φυσικά είναι αδιανόητο, θεσμικά και ουσιαστικά, τα ποικιλόμορφα συμπεράσματα του διαλόγου να τεθούν σε δημοψηφισματικές διαδικασίες.

Ο λόγος του περί αφετηρίας «για μια νέα Μεταπολίτευση», «για ένα νέο Σύνταγμα», «για μια νέα Ελλάδα», ο τρόπος παρουσίασης της πρότασης, κυρίως όμως το περιεχόμενό της, πολύ φοβάμαι ότι δεν υπηρετούν τον κυρίαρχο στόχο μιας επιβεβλημένης από τα πράγματα συναινετικής συνταγματικής αναθεώρησης. Καμία αναθεώρηση από μόνη της δεν εγγυάται «επανεκκίνηση» λειτουργίας του πολιτεύματος, δεν σηματοδοτεί «μια νέα Μεταπολίτευση», «μια νέα Ελλάδα» και φυσικά δεν θα δώσει απάντηση στο τεραστίων διαστάσεων οικονομικό πρόβλημα της χώρας. Ο συνταγματικός λόγος πρέπει να είναι καθαρός και λιτός. Η πρόταση του Πρωθυπουργού έχει κάποια θετικά στοιχεία. Τα περισσότερα όμως; Υπηρετούν επικοινωνιακές σκοπιμότητες. Δεν δίνουν απαντήσεις. Περιπλέκουν τη λειτουργία του πολιτεύματος.

Κορυφαίο κεφάλαιο της αναθεωρητικής διαδικασίας πρέπει να είναι η αναζήτηση λύσης για την αποσύνδεση της διαδικασίας εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας από την απειλή αναγκαστικής διάλυσης της Βουλής. Για τη λύση του υπαρκτού και μεγάλου προβλήματος η κυβερνητική πρόταση, αλλά και στελεχών της Νέας Δημοκρατίας, είναι η απευθείας εκλογή του Προέδρου από τον λαό. Είναι μια «εύηχη» πρόταση, μια «λαϊκίστικη» πρόταση που, αν υιοθετηθεί, με την όποια εκδοχή, θα δημιουργήσει τεράστια προβλήματα. Στρεβλώσεις στη λειτουργία του πολιτεύματος. Ιδιαίτερα αν συνοδευθεί με ενίσχυση των εξουσιών του Προέδρου.

Καταγράφω δύο:

Πρώτον, εισάγονται στο πολίτευμά μας στοιχεία ασύμβατα με τις θεμελιώδεις διατάξεις του Συντάγματος. Προσκρούει στις μη αναθεωρητέες διατάξεις.

Δεύτερον, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι και πρέπει να παραμείνει ένας υπερκομματικός θεσμός. Επιβάλλεται κατά συνέπεια η αναζήτηση της ευρύτερης δυνατής πολιτικής συνεννόησης για το πρόσωπό του. Με την κυβερνητική πρόταση ενδύεται τον κομματικό μανδύα από την ημέρα ανακοίνωσης της επιλογής του. Το κάθε κόμμα είναι φυσικό να υποδεικνύει τον δικό του υποψήφιο Πρόεδρο. Στην παραδοχή ότι ο λαός θα επιλέξει ως Πρόεδρο τον υποψήφιο της αντιπολίτευσης είναι αυτονόητο ότι θα τεθεί το ζήτημα της δυσαρμονίας μεταξύ κυβέρνησης και λαϊκής βούλησης. Το αίτημα για πρόωρες εκλογές θα είναι άμεσο και διαρκές. Στη χώρα μας, δυστυχώς, τέτοιες καταστάσεις βιώνουμε ακόμη και με την ερμηνεία των αποτελεσμάτων των νομαρχιακών και δημοτικών εκλογών. Η χώρα δεν θα έχει πολιτική σταθερότητα. Υπάρχει φυσικά και ο κίνδυνος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας που αναδείχθηκε με άμεση εκλογή, κόντρα στην επιλογή της κυβέρνησης, να προβεί σε υπέρβαση των αρμοδιοτήτων του σε βάρος του προγράμματος της νόμιμης κυβέρνησης. Με μια φράση, η υιοθέτηση της πρότασης θα φέρει ανατροπές στην ως σήμερα λειτουργία του πολιτεύματός μας, μια λειτουργία που έφερε την απαιτούμενη ισορροπία με την αναθεώρηση του 1986.

Η αποσύνδεση της διαδικασίας εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας από την απειλή αναγκαστικής διάλυσης της Βουλής δεν πρέπει κατά συνέπεια να αναζητηθεί με την υιοθέτηση της πρότασης για άμεση εκλογή του Προέδρου από τον λαό. Υπάρχουν και έχουν κατατεθεί στη Βουλή αλλά και από την επιστημονική κοινότητα άλλες λύσεις. Ως βουλευτής και ενεργό μέλος της Αναθεωρητικής Επιτροπής της Βουλής, κατά τη συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2000, είχα προτείνει ότι η πλέον αξιόπιστη και καθαρή λύση είναι η παράταση της θητείας του Προέδρου ως τις επόμενες εκλογές αν στο μεταξύ η Βουλή δεν έχει βρει λύση με την απαιτούμενη αυξημένη πλειοψηφία των 200 ή 180 βουλευτών. Θα ισχύει ό,τι ισχύει και σήμερα. Εκλογή από τη Βουλή ακόμη και με σχετική πλειοψηφία, αλλά με Βουλή προσφάτως δημοκρατικά νομιμοποιημένη.

Η παράταση της θητείας του Προέδρου της Δημοκρατίας έχει αναμφισβήτητα την αδυναμία της ενδεχόμενης επιμήκυνσης της θητείας του για πολλά χρόνια. Σε καμία όμως περίπτωση δεν νοθεύει τη λειτουργία του πολιτεύματος. Τουναντίον πιστεύω ότι θα υποχρεώσει τα κόμματα στην αναζήτηση συναινετικής λύσης εντός των αρχικά προβλεπόμενων συνταγματικών ορίων. Η αντιπολίτευση δεν θα έχει πλέον λόγο για πρόωρη διάλυση της Βουλής. Οι επιφυλάξεις και ανησυχίες για την ενδεχόμενη μακρά επιμήκυνση της θητείας του Προέδρου μπορεί να ρυθμιστούν με τη συνταγματική καθιέρωση μιας μόνον εξαετούς θητείας.

Διαφορετικό είναι το θέμα της ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας στην κατεύθυνση αναζήτησης μιας νέας ισορροπίας στις σχέσεις κυβέρνησης, Βουλής, Δικαιοσύνης και Προέδρου της Δημοκρατίας. Εδώ υπάρχει ευρύτατο πεδίο προβληματισμού και συμφωνιών.

Θεωρώ, τέλος, ότι για να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα το αναθεωρητικό εγχείρημα πρέπει να συντομευθεί δραστικά ο χρόνος του δημοσίου διαλόγου που έχει εξαγγείλει ο Πρωθυπουργός και να αρχίσει σύντομα η προβλεπόμενη, σύμφωνα με το άρθρο 110 του Συντάγματος, διαδικασία. Μια διαδικασία που πλέον των άλλων παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής στον εντός της Βουλής οργανωμένο διάλογο κοινωνικών και επιστημονικών φορέων.

πηγή: «Βήμα» 31/7/2016

Επιθυμητή η λελογισμένη αύξηση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου

Ηλίας Νικολόπουλος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου,

Σήμερα ο ΠτΔ έχει μειωμένες αρμοδιότητες και ουσιαστικά δεν μπορεί να επιτελέσει τον συνταγματικό ρόλο του ρυθμιστή του πολιτεύματος. Ο ΠτΔ είχε αρχικά υπερβολικές αρμοδιότητες μέχρι το 1986 και το Σύνταγμά μας είχε έντονα ημιπροεδρικά στοιχεία. Με την αναθεώρηση του 1986 πήγαμε στην άλλη άκρη και το πολίτευμα χαρακτηρίζεται ως πρωθυπουργοκεντρικό με την απάλειψη των ημιπροεδρικών στοιχείων. Είναι πρόδηλο ότι μια λελογισμένη αύξηση των αρμοδιοτήτων του θα οδηγούσε σε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα ώστε να είναι εγγυητής της λειτουργίας του πολιτεύματος, καθώς και ρυθμιστής. Σε αυτό το πλαίσιο, θα είναι ορθό ο ΠτΔ να έχει τη δυνατότητα χωρίς προσυπογραφή να απευθύνει διαγγέλματα προς τον ελληνικό λαό, ενώ τώρα δεν μπορεί να το κάνει. Πρέπει να τα θέσει υπ' όψιν του πρωθυπουργού και του αρμόδιου υπουργού. Θα ήταν επίσης επιθυμητό να συγκαλεί το Συμβούλιο της Δημοκρατίας, δηλαδή το Συμβούλιο των Πολιτικών Αρχηγών. Αλλά και το Υπουργικό Συμβούλιο, επίσης θα μπορούσε να έχει κάποιες άλλες αρμοδιότητες, όπως να επιλέξει έπειτα από εισήγηση των Ολομελειών των δικαστηρίων τους προέδρους τους ή και τα μέλη των Ανεξάρτητων Αρχών.

Βέβαια, δεν πρέπει να ενισχυθούν υπερβολικά οι αρμοδιότητες του Προέδρου όπως υπήρχαν στο Σύνταγμα του 1975, γιατί τότε είχε αρμοδιότητες που οδηγούσαν σε νόθευση του κοινοβουλευτικού συστήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα προς αποφυγή είναι η τότε αρμοδιότητά του να παύει κυβέρνηση που απολάμβανε της εμπιστοσύνης της Βουλής έπειτα από τη γνώμη του Συμβουλίου της Δημοκρατίας. Αυτό συμβαίνει στα ημιπροεδρικά συστήματα, όπως π.χ. στη Γαλλία που έχει ένα μεικτό σύστημα το οποίο χαρακτηρίζεται ημιπροεδρικό ή ημικοινοβουλευτικό.

Επίσης, ο ΠτΔ θα μπορούσε να παραπέμπει νόμους στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο για κρίση με το ερώτημα της αντισυνταγματικότητας, και τούτο εκτός της δυνατότητας για αναπομπή νόμου που κανένας Πρόεδρος δεν έχει ασκήσει μέχρι σήμερα.

Ως προς τον τρόπο εκλογής γενικά, ο ΠτΔ εκλέγεται έμμεσα από τον λαό, αλλά στο δικό μας Σύνταγμα υποχρεωτικά προβλέπεται διάλυση της Βουλής αν με την τρίτη ψηφοφορία δεν συγκεντρωθούν τα τρία πέμπτα του συνόλου των βουλευτών υπέρ ενός υποψηφίου. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε αυτόματη διάλυση της Βουλής. Αυτό πρέπει να τροποποιηθεί. Επομένως είναι λογικό να εκλέγεται άμεσα από τον λαό σε περίπτωση που σε δύο ψηφοφορίες στη Βουλή δεν

επιτύχει τις 200 ψήφους, τα δύο τρίτα των βουλευτών. Αποφεύγεται έτσι η σήμερα προβλεπόμενη αυτόματη διάλυση της Βουλής και οι πρόωρες εκλογές. Ένας άμεσα από τον λαό εκλεγμένος ΠτΔ θα μπορούσε μετά την ολοκλήρωση τμήματος της θητείας του να ανακαλείται με δημοψήφισμα από τον λαό έπειτα από αίτημα ενός του δεκάτου του εκλογικού σώματος ή με υπογραφές αν το ζητούσε το 30% των νόμιμα εγγεγραμμένων πολιτών.

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, στην προσεχή συνταγματική αναθεώρηση πρέπει να περιληφθούν και αμεσοδημοκρατικοί θεσμοί που θα καταστήσουν τη λαϊκή κυριαρχία πραγματικό θεμέλιο του πολιτεύματος ώστε να μην υπάρχει η σήμερα παρατηρούμενη πλήρης αποξένωση των πολιτών από τα κοινά και η Βουλή να μην εκπροσωπεί τον απόντα λαό μέχρι τις επόμενες εκλογές. Τέτοιοι θεσμοί είναι η λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία, η λαϊκή αρνησικυρία και το δημοψήφισμα λαϊκής πρωτοβουλίας.

πηγή: «Αυγή» 31/7/2016

Συνταγματικά συμβατή η εκλογή από τον λαό

Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

1. Η πρόσφατη αναθεωρητική πρόταση του πρωθυπουργού (250/7/2016) για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας άμεσα, απευθείας από τον λαό, όχι σε κάθε περίπτωση, αλλά μόνον επικουρικά, δηλαδή μόνον αν δεν αναδεικνύεται από το Κοινοβούλιο (βλ. σχετ. άρθρο μου, "Αυγή" 25/12/2014) έχει γίνει, άδικα, αντικείμενο κριτικής. Πρόκειται πάντως για μια πρόταση «ήπια» (σε σύγκριση με την καθιέρωση της άμεσης εκλογής σε όλες τις περιπτώσεις), απόλυτα συμβατή με τη δομή και τη λειτουργία του πολιτεύματος της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας και με θετικές συνέπειες στη λειτουργία της. Πρόκειται, τέλος, για πρόταση που διορθώνει υπαρκτές ρυθμιστικές ατέλειες της ισχύουσας συνταγματικής ρύθμισης, τις οποίες άλλωστε δύο φορές αντιμετωπίσαμε στην πρόσφατη συνταγματικοπολιτική πραγματικότητα.

2. Πολλοί συγχέουν τον τρόπο εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας με τη μορφή του πολιτεύματος, και θεωρούν ότι η άμεση εκλογή συνδέεται με την Προεδρική, ενώ η έμμεση εκλογή με την Προεδρευόμενη Δημοκρατία, καταλήγοντας ότι η προτεινόμενη άμεση εκλογή... μετατρέπει το πολίτευμα από Προεδρική σε Προεδρευόμενη Δημοκρατία. Και όμως, μεταξύ του τρόπου εκλογής του Προέδρου και της μορφής πολιτεύματος δεν υπάρχει τέτοιου είδους σχέση. Π.χ., στην κοιτίδα της Προεδρικής Δημοκρατίας, τις ΗΠΑ ο πρόεδρος εκλέγεται έμμεσα και όχι άμεσα. Το βασικό διακριτικό γνώρισμα μεταξύ Προεδρευόμενης και Προεδρικής Δημοκρατίας είναι η κατανομή αρμοδιοτήτων και βασικά, αν η κυβέρνηση εξαρτάται από τον Πρόεδρο (Προεδρική) ή από το Κοινοβούλιο (Προεδρευόμενη, Κοινοβουλευτική). Η άμεση εκλογή σε καμία περίπτωση δεν οδηγεί στην Προεδρική Δημοκρατία, εφόσον καθιερώνεται κοινοβουλευτικό σύστημα (εξάρτηση της κυβέρνησης από το Κοινοβούλιο).

3. Σύμφωνα με άλλο συγγενές προς το προηγούμενο «επιχείρημα», ο Πρόεδρος, μέσω της άμεσης εκλογής, αποκτά κύρος και ενδεχομένως ευνοούνται «συγκρούσεις κορυφής», Προέδρου - πρωθυπουργού. Όμως, σε ένα σύγχρονο κράτος, την απομάκρυνση των συγκρούσεων δεν εξασφαλίζει η έλλειψη κύρους, αλλά η σαφής κατανομή αρμοδιοτήτων. Η ενδυνάμωση του κύρους του Προέδρου θα έχει ευεργετικές επιδράσεις, καθόσο θα συντελέσει στη μείωση του λεγομένου πρωθυπουργοκεντρικού χαρακτήρα του πολιτεύματος. Άλλωστε στο συνταγματικό πλαίσιο της Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας είναι ορθότερο το «μοντέλο» όχι απλώς του «διακοσμητικού» αλλά του «ενεργού» Προέδρου, με «ενισχυμένες αρμοδιότητες», όπως προβλέπεται άλλωστε στην αναθεωρητική πρόταση.

4. Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις (Σ.άρθρ.32), ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται σε κάθε περίπτωση από τη Βουλή. Η όλη διαδικασία εκλογής του Προέδρου διακρίνεται σε δύο φάσεις και κάθε μία από αυτές περιλαμβάνει τρεις ψηφοφορίες. Διακριτικό σημείο των δύο φάσεων είναι η

διάλυση της Βουλής. Αν ο ΠτΔ δεν συγκεντρώσει τα 2/3 του συνολικού αριθμού των βουλευτών στις δύο πρώτες και τα 3/5 στην τρίτη, τότε η Βουλή διαλύεται και ακολουθούν τρεις ακόμη ψηφοφορίες. Η ρύθμιση αυτή, η σύνδεση δηλαδή της εκλογής του Προέδρου με τη διάλυση της Βουλής, με άλλα λόγια η διάλυση της Βουλής λόγω μη εκλογής Προέδρου, είναι πράγματι μια άστοχη ρύθμιση, η οποία άλλωστε ορθά κατακρίθηκε στο παρελθόν. Η πρόταση για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας απευθείας από το εκλογικό Σώμα, σε περίπτωση μη εκλογής του από τη Βουλή, οδηγεί ακριβώς στην απεμπλοκή προεδρικών και βουλευτικών εκλογών και δεν επιτρέπει στη διαδικασία εκλογής ΠτΔ να μετατρέπεται σε μηχανισμό πρόωρης διάλυσης της Βουλής. Συμπερασματικά, η επικουρικά άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας αποτελεί μια ιδιαίτερα θετική και συνταγματικά συμβατή πρόταση.

πηγή: «Αυγή» 31/7/2016

Θετική πρόταση υπό προϋποθέσεις

Γιώργος Χ. Σωτηρέλης, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου:

Οι σκέψεις για τη συνταγματική αναδιοργάνωση του ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας, που διατύπωσε ο πρωθυπουργός στην πρόσφατη πρότασή του για τη συνταγματική αναθεώρηση, κατά την άποψή μου, κινούνται σε σωστή κατ' αρχήν κατεύθυνση. Αρκεί να προσεχθούν ορισμένα σημεία τα οποία θεωρώ κρίσιμα για τη νέα αρχιτεκτονική του θεσμού:

Η πρώτη επισήμανση αφορά τις αρμοδιότητες, και θα είναι κατ' ανάγκη γενική, δεδομένου ότι στο συγκεκριμένο σημείο ο πρωθυπουργός περιορίστηκε σε μια άκρως ενδεικτική απαρίθμηση ("Το δικαίωμα του Προέδρου να απευθύνεται στη Βουλή για σπουδαίο λόγο, να συγκαλεί το Συμβούλιο των Πολιτικών Αρχηγών, αλλά και να παραπέμπει ψηφισμένο νόμο σε ειδικό γνωμοδοτικό όργανο, αποτελούμενο αποκλειστικά από δικαστές για να κρίνει επί της συνταγματικότητάς του"), αφού βέβαια αναφέρθηκε -ορθώς- σε μια "λελογισμένη αύξηση των αρμοδιοτήτων", που μπορεί "να ενισχύσει τον ρυθμιστικό σταθεροποιητικό και εγγυητικό ρόλο του Προέδρου χωρίς να αγγίζεται ο πυρήνας του πολιτεύματος".

Κατά την άποψή μου, εκτός από τα παραπάνω, με τα οποία συμφωνώ (με την επιφύλαξη ότι η παραπομπή ψηφισμένων νομοσχεδίων θα έπρεπε να γίνεται σε καθιερωτέο Συνταγματικό Δικαστήριο ή έστω στο σημερινό Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο), οι αρμοδιότητες που πρέπει να συνδεθούν με τον νέο ρόλο του Προέδρου είναι ιδίως οι ακόλουθες:

α) Ο έλεγχος συνταγματικότητας των λεγόμενων «κυβερνητικών πράξεων» (ώστε να μην επαναληφθούν θεσμικές παρεκτροπές ούτε ως προς τις πράξεις νομοθετικού περιεχομένου ούτε ως προς το δημοψήφισμα).

β) Η δυνατότητα να προκαλεί και αυτός (εκτός από την κυβέρνηση και τους πολίτες) δημοψήφισμα.

γ) Η τελική επιλογή (έπειτα από προτάσεις περισσότερων υποψηφίων από άλλα νομοθετικά ή δικαστικά σχήματα) της ηγεσίας της Δικαστικής Εξουσίας και των Ανεξάρτητων Αρχών, και

δ) η μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια που πρέπει να διαθέτει ως προς τον διορισμό της κυβέρνησης, χωρίς όμως να παρακάμπτεται η αρχή της δεδηλωμένης (όπως στην πρόσφατη πρόταση των έξι).

Παράλληλα, δεν πρέπει οπωσδήποτε να αποφευχθούν ορισμένες από τις παλιές -και θεσμικά επικίνδυνες- «υπερεξουσίες», όπως ιδίως η διάλυση της Βουλής «για λόγους προφανούς δυσαρμονίας με το λαϊκό αίσθημα» (την οποία επίσης προτείνουν οι έξι), η παύση της κυβέρνησης και ο έλεγχος σκοπιμότητας των νόμων.

Η δεύτερη επισήμανση αφορά τον τρόπο εκλογής, για το οποίο πρέπει να υπογραμμισθούν, προς άρση ορισμένων παρανοήσεων, τα ακόλουθα:

α. Η εκλογή του Προέδρου από τον λαό, υπό οποιαδήποτε εκδοχή της, δεν είναι αντίθετη με τη -μη αναθεωρήσιμη- μορφή του πολιτεύματος ως Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Το κομβικό σημείο για την αλλαγή της μορφής του πολιτεύματος δεν είναι ο τρόπος εκλογής

καθ'αυτός, αλλά το να καταστεί ο ΠτΔ βασικός πόλος της εκτελεστικής εξουσίας. Άρα, όταν η εκλογή του Προέδρου από τον λαό συνδυάζεται με κυβέρνηση που απολαμβάνει της εμπιστοσύνης της Βουλής και έχει αρμοδιότητες σαν αυτές που προτείνει ο πρωθυπουργός (και που πάντως δεν θα υπερβαίνουν σε εύρος, εκείνες του Συντάγματος του 1975), είναι ευχερώς συμβατή με την Προεδρευόμενη Δημοκρατία, όπως αποδεικνύει, άλλωστε περίτρανα το παράδειγμα πέντε ευρωπαϊκών κρατών (Αυστρία, Πορτογαλία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Ισλανδία). Από εκεί και πέρα, βέβαια, η άμεση εκλογή είναι ανοιχτή σε πολιτική κριτική για τη σκοπιμότητά της, ιδίως ως προς τις συγκρούσεις που μπορεί να επιφέρει ανάμεσα στους δύο πόλους της εκτελεστικής εξουσίας.

β. Η ενδιάμεση πρόταση για την εκλογή του ΠτΔ, την οποία υιοθετεί ο πρωθυπουργός (ανάδειξη του από τον λαό, αν δεν ψηφισθεί με αυξημένη πλειοψηφία), δεν είναι καινοφανής. Πρωτοδιατυπώθηκε το 1998, από τον Σάκη Πεπονή, αντιμετωπίστηκε θετικά από κορυφαίους Έλληνες συνταγματολόγους (Αριστόβουλο Μάνεση, Δημήτρη Τσάτσο) και προβλήθηκε συστηματικότερα από τον γράφοντα (βλ. αναλυτικότερα, Γ. Σωτηρέλη, «Σύνταγμα και Δημοκρατία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης», εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 2000, σ. 242 επ.). Αργότερα, δε, περιελήφθη σε πρόταση της Ν.Δ. και επ' εσχάτων την υιοθέτησε και ο κ. Μεϊμαράκης.

Το βασικό επιχείρημα υπέρ της, όπως είχα υποστηρίξει και τότε, είναι ότι εκκινεί μεν από την ίδια λογική, δηλαδή να παρεμβάλλεται η βούληση του εκλογικού σώματος αν τα κόμματα δεν καταλήξουν σε συναινετική λύση, πλην όμως αυτό δεν γίνεται πλέον μέσω γενικών εκλογών -που επικεντρώνονται, συχνά καταχρηστικά, σε άλλα ζητήματα- αλλά επί τούτω, για την ανάδειξη Προέδρου. Το επιχείρημα, δε, ότι έτσι ο Πρόεδρος εντάσσεται άμεσα στην πολιτική διαμάχη, που ακούγεται από πολλές πλευρές, έχει μεν κάποια βάση, αλλά παραγνωρίζει το ότι και σήμερα ισχύει το ίδιο αν μεσολαβήσουν εκλογές (αφού προβλέπεται, στην τελική φάση, ακόμη και εκλογή με σχετική πλειοψηφία...).

γ. Ωστόσο η πρόταση του πρωθυπουργού πάσχει κατά την άποψή μου σε δύο σημεία:

Πρώτον, το ότι καταργείται η τρίτη ψηφοφορία, στην οποία απαιτούνται τα 3/5, τα οποία θεωρώ ότι είναι επαρκής κοινοβουλευτική πλειοψηφία για μια ευρέως συναινετική εκλογή.

Δεύτερον, και σπουδαιότερον, το ότι η εκλογή από τον λαό θα περιορισθεί ανάμεσα στους δύο πλειοψηφήσαντες, οι οποίοι προέρχονται από έναν στενό και εκ των προτέρων γνωστό κύκλο προσώπων που προτείνονται αποκλειστικά από τα κόμματα. Η θέση μου είναι ότι αν δεν εκλεγεί συναινετικά από τη Βουλή Πρόεδρος, το θέμα των υποψηφιοτήτων πρέπει να είναι ανοιχτό και σε άλλες υποψηφιότητες, όχι μόνον από κόμματα αλλά και από πολίτες (υπό την προϋπόθεση να συγκεντρώνουν έναν μεγάλο αριθμό υπογραφών - π.χ. το 3%). Μόνον έτσι η εκλογή του Προέδρου θα συμβάλει ουσιαστικά στην ενδυνάμωση της λαϊκής κυριαρχίας, παρέχοντας στους εκλογείς, αν τα κόμματα αποδεικνύονται κατώτερα των περιστάσεων, τη δυνατότητα μιας ευρύτερης και ακηδεμόνευτης συμμετοχής στα κοινά.

πηγή: «Αυγή» 31/7/2016

Αντιπερισπασμός για τα μέτρα ή μεταρρύθμιση;

Σταύρος Λυγερός, Δημοσιογράφος

Η προσπάθεια της κυβέρνησης να αποσπάσει την προσοχή μας από την επώδυνη εφαρμογή του μνημονίου (της) τείνει να αποδειχθεί επιτυχής, αλλά υποκρύπτει τις πραγματικές βλέψεις του Αλέξη Τσίπρα

Η επιθυμία της κυβέρνησης να αποσπάσει την προσοχή της κοινής γνώμης από τα επώδυνα μνημονιακά μέτρα που εφαρμόζει είναι δεδομένη. Τόσο η καθιέρωση της απλής αναλογικής όσο και η πρωτοβουλία της για τη συνταγματική αναθεώρηση, ωστόσο, δεν είναι μόνο πολιτικός αντιπερισπασμός. Αντανακλούν αφενός έναν πολιτικό σχεδιασμό, αφετέρου τη φιλοδοξία να διαμορφώσουν ένα νέο πολιτικό σύστημα.

Η Αριστερά, άλλωστε, έχει στο γονίδιό της την τάση να οραματίζεται, αν και συνήθως δεν φροντίζει να επεξεργάζεται με τη δέουσα σοβαρότητα, επιστημονική επάρκεια και -κυρίως- αίσθηση των ισορροπιών τις εκάστοτε προτάσεις της. Οι προτάσεις του Τσίπρα για τη συνταγματική αναθεώρηση μπορεί να έχουν ως σύνθημα «νέο Σύνταγμα, νέα Μεταπολίτευση, νέα Ελλάδα», αλλά μάλλον επιβεβαιώνουν, παρά διαψεύδουν, αυτή τη διαπίστωση. Δεν αρκεί να κλίνεις σε όλες τις πτώσεις το ελπιδοφόρο επίθετο «νέο» και να πυροβολείς το «παλιό». Οι πολιτικοί το κάνουν κατά κόρον και ο πρωθυπουργός δεν αποτέλεσε εξαίρεση. Η διαδικασία που εξήγγειλε ο Τσίπρας έχει τη φιλοδοξία να καινοτομήσει, εμπλέκοντας στον δημόσιο διάλογο την κοινωνία των πολιτών. Για την ακρίβεια, θα συγκροτηθεί μία επιτροπή η οποία θα διοργανώσει ανοιχτές διαδικασίες δημοσίου διαλόγου ανά δήμο. Το υλικό θα συγκεντρωθεί και θα γίνει αντικείμενο περαιτέρω διαλόγου σε συνελεύσεις ανά περιφέρεια.

Την άνοιξη του 2017, τα συμπεράσματα αυτών των διαδικασιών, καθώς και των προτάσεων που θα έχουν κατατεθεί σε ειδική ιστοσελίδα, θα συγκεντρωθούν και κωδικοποιηθούν από την οργανωτική επιτροπή σε έκθεση, η οποία θα παραδοθεί στα κόμματα για να ακολουθήσει η προβλεπόμενη από το Σύνταγμα διαδικασία αναθεώρησης. Η κριτική που έχει ασκηθεί στο άνοιγμα αυτού του διαλόγου είναι άδικη. Η εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών εμπλουτίζει τον διάλογο και αυτό μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να έχει. Με κανέναν τρόπο η ανωτέρω προκαταρκτική διαδικασία δεν υποκαθιστά τον ρόλο της Βουλής. Οι κατηγορίες ότι υπονομεύεται ο αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας του πολιτεύματος αποπνέουν αποστροφή για την εμπλοκή του λαϊκού παράγοντα.

Ο μόνος κίνδυνος που ελλοχεύει σε τέτοιες διαδικασίες είναι η μετατροπή τους σε καρικατούρα διαλόγου. Αξίζει, ωστόσο, τον κόπο να δοκιμάσουμε. Προφανώς, η κυβέρνηση ελπίζει, μεταξύ άλλων, ότι με τον τρόπο αυτό θα αποσπάσει την προσοχή της κοινής γνώμης από τα επώδυνα μέτρα. Αυτό, όμως, δεν είναι λόγος να τορπιλιστεί ένας τέτοιος δημόσιος διάλογος.

Πρόβλημα ουσίας και όχι διαδικασίας

Το πρόβλημα με τις προτάσεις του Τσίπρα είναι η ουσία τους και όχι η διαδικασία. Ας τις πάρουμε μία προ μία:

■ Όσο λάθος είναι κάθε κυβέρνηση να αλλάζει το εκλογικό σύστημα ανάλογα με τις ανάγκες της, άλλο τόσο λάθος είναι να καθιερωθεί συνταγματικά η απλή αναλογική (και οποιοδήποτε άλλο εκλογικό σύστημα) όταν ο ένας από τους δύο πυλώνες του πολιτικού συστήματος (εν προκειμένω η Ν.Δ.) είναι κατηγορηματικά αντίθετος. Το Σύνταγμα είναι ο καταστατικός χάρτης της Πολιτείας. Ως τέτοιος οφείλει να είναι ο κοινός παρονομαστής και όχι η επιβολή της όποιας περιστασιακής πλειοψηφίας επί της μειοψηφίας. Το επιχείρημα αυτό έχει ισχύ και για όσους θεωρούν την απλή αναλογική το ενδεδειγμένο εκλογικό σύστημα. Πολύ περισσότερο όταν υπάρχουν σοβαρές επιφυλάξεις. Στην Ελλάδα, η Χρυσή Αυγή, το ΚΚΕ και, αν εισέλθουν στη Βουλή από μόνα τους ή ως συνασπισμός, τα αριστερά αντιμνημονιακά κόμματα (ΛΑΕ, Πλεύση Ελευθερίας κ.ά.) είναι από χέρι έξω από τις ζυμώσεις για σχηματισμό κυβερνήσεων συνεργασίας. Οπως έχουν τα πράγματα σήμερα, αυτό σημαίνει ότι τα μικρά κόμματα του ενδιάμεσου χώρου (ΠΑΣΟΚ, Ένωση Κεντρώων και Ποτάμι, εάν επιβιώσει κοινοβουλευτικά) θα πρέπει να συμμαχούν με τη Ν.Δ. ή με το δίδυμο ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝ.ΕΛ. για να σχηματιστεί κυβέρνηση. Και για να εξασφαλίζεται η αναγκαία κοινοβουλευτική πλειοψηφία, θα πρέπει να κινούνται προς τη μία ή την άλλη πλευρά όλα μαζί.

Ακόμα και εάν παρακάμψουμε το καθόλου απίθανο ενδεχόμενο να προκύψει πρόβλημα ακυβερνησίας, εγείρεται ένα άλλο πρόβλημα. Η εφαρμογή της απλής αναλογικής θα δώσει έναν δυσανάλογα αποφασιστικό πολιτικό ρόλο στα μικρά κόμματα του ενδιάμεσου χώρου, δεδομένου ότι η εναλλακτική λύση της κυβέρνησης μεγάλου συνασπισμού στην Ελλάδα (ΣΥΡΙΖΑ με Ν.Δ.) είναι σχεδόν ανέφικτη.

Η σημερινή διάταξη που προβλέπει ότι εάν ψηφιστεί νέο εκλογικό σύστημα θα εφαρμοστεί από τις

μεθεπόμενες εκλογές (εκτός εάν υπερψηφιστεί από 200 βουλευτές) είναι μια κάποια ασπίδα. Προφυλάσσει σε μεγάλο βαθμό από τον κίνδυνο κάθε κυβέρνηση να ψηφίζει εκλογικό σύστημα κομμένο και ραμμένο στα μέτρα των συγκυριακών πολιτικοεκλογικών αναγκών της.

■ Η δεύτερη πρόταση του Τσίπρα είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να εκλέγεται από τον λαό εάν σε δύο ψηφοφορίες στη Βουλή δεν συγκεντρώνεται πλειοψηφία δύο τρίτων (200 βουλευτές). Ολοι σχεδόν συμφωνούν πως πρέπει να σταματήσει η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας να είναι αιτία προκήρυξης εκλογών. Εάν αυτός είναι ο στόχος, μπορούν να βρεθούν τρόποι.

Εάν κρίνουμε, όμως, από την αρχική πρόθεση του πρωθυπουργού, ο Πρόεδρος να εκλέγεται από τον λαό, η τωρινή πρότασή του δεν πηγάζει από την ανάγκη να μη διαλύεται η Βουλή. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι ζητάει πλειοψηφία 200 βουλευτών και στις δύο ψηφοφορίες και όχι 200 στην πρώτη και 180 στη δεύτερη. Πηγάζει αφενός από μία αντίληψη για τη μερική εξισορρόπηση της εξουσίας του πρωθυπουργού, αφετέρου από το ιδεολογικό φετίχ της Αριστεράς με τον λαϊκό παράγοντα.

Η κριτική που έχει ασκηθεί είναι ότι η εκλογή από τον λαό δημιουργεί οιονεί συνθήκες δυαρχίας λόγω της αυξημένης πολιτικής νομιμοποίησης του Προέδρου της Δημοκρατίας. Η εν λόγω κριτική δεν είναι αβάσιμη. Πολύ περισσότερο όταν ταυτοχρόνως προτείνεται η μερική ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του.

Από την άλλη πλευρά, ο 30χρονος απολογισμός του πρωθυπουργοκεντρικού πολιτικού συστήματος δεν είναι και ο καλύτερος. Εάν, πάντως, επιλεγεί να πάμε σε εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας από τον λαό, είναι προτιμότερο να πάμε ευθέως και όχι ως αποτέλεσμα αδυναμίας συγκέντρωσης σε ψηφοφορία στη Βουλή πλειοψηφίας 200 βουλευτών.

Απαράδεκτη είναι η πρόταση ότι στην κρίση του λαού θα τεθούν μόνο οι δύο υποψήφιοι - προφανώς των δύο μεγάλων κομμάτων- που πήραν τις περισσότερες ψήφους στη Βουλή. Η πρόβλεψη αυτή αναπαράγει την κομματοκρατία, ενώ η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας από τον λαό είναι μία ευκαιρία για παρέμβαση της κοινωνίας των πολιτών, την οποία υποτίθεται πως επιδιώκει ο ΣΥΡΙΖΑ.

Η πρόταση ο Πρόεδρος να μπορεί να συγκαλεί το Συμβούλιο Πολιτικών Αρχηγών και να απευθύνεται για σοβαρό λόγο στη Βουλή είναι λογική και δεν πρόκειται να προσκρούσει σε αντιρρήσεις. Αντιθέτως, υπάρχουν σοβαρές ενστάσεις για τη δυνατότητα του Προέδρου να παραπέμπει ψηφισμένο νόμο σε ειδικό γνωμοδοτικό όργανο (αποτελούμενο από δικαστές) με σκοπό να αποφανθεί για τη συνταγματικότητά του.

Ο Τσίπρας δεν επιλέγει ούτε την καθαρή λύση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, ούτε την υπάρχουσα σήμερα διάχυτη κρίση των δικαστηρίων για τη συνταγματικότητα των νόμων. Επιχειρεί να βρει μία χρυσή τομή, αλλά δεν είναι καθόλου σίγουρο πως αυτό που προτείνει είναι κάτι τέτοιο. Εάν το δικαστικό όργανο κρίνει έναν νόμο αντισυνταγματικό, αυτός θα καταργείται ή θα αναπέμπεται στη Βουλή για διόρθωση; Και στη συνέχεια θα μπορεί να αμφισβητηθεί η συνταγματικότητά του από δικαστήρια, στα οποία θα προσφεύγουν ενδιαφερόμενοι πολίτες; Ο πρωθυπουργός δεν έδωσε απαντήσεις στα κρίσιμα αυτά ερωτήματα

■ Απαράδεκτη είναι και η πρόταση Τσίπρα να μην μπορεί να αναλάβει πρωθυπουργός πρόσωπο που δεν είναι εν ενεργεία βουλευτής. Προφανώς, θέλει να αποτρέψει κυβερνητικές λύσεις τύπου Παπαδήμου και πιο συγκεκριμένα τη φημολογούμενη πρόθεση πρωθυπουργοποίησης του Γιάννη Στουρνάρα. Τέτοιου τύπου πολιτικά προβλήματα, όμως, δεν λύνονται με συνταγματικές διατάξεις. Πρωθυπουργός μπορεί να αναλάβει οποιοσδήποτε έχει την εμπιστοσύνη της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας. Δεν έχει προβληθεί κανένα επιχείρημα για να αλλάξει αυτή η αρχή.

■ Επίσης, ο Τσίπρας επιχειρεί με συνταγματική διάταξη να καταστήσει πολύ πιο δύσκολη την κατάθεση πρότασης δυσπιστίας εναντίον της κυβέρνησης. Πώς; Απαιτώντας από όσους καταθέτουν τέτοια πρόταση στη Βουλή να καταθέτουν ταυτοχρόνως και πρόταση για το ποιο πρόσωπο θα αναλάβει την πρωθυπουργία εάν η πρόταση δυσπιστίας περάσει.

■ Ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ προτείνει για τους βουλευτές κατ' ανώτατο όριο δύο πλήρεις διαδοχικές θητείες (οκτώ χρόνια). Η πρόθεσή του να σπάσει την αναπαραγωγή των πελατειακών μηχανισμών επανεκλογής είναι θεμιτή, επειδή ο βουλευτής δεν πρέπει να γίνεται επάγγελμα. Από την άλλη πλευρά, όμως, δεν είναι αβάσιμο το επιχείρημα πως όταν τον εκλέγει ο λαός δεν πρέπει να τίθεται συνταγματική απαγόρευση.

Κατά την άποψή μας, στη σημερινή Ελλάδα το δημόσιο συμφέρον εξυπηρετείται περισσότερο με τη θεσμοθέτηση χρονικού ορίου. Ίσως να είναι τρεις αντί δύο θητειών, αλλά πρέπει να τεθεί όριο. Και όποιος θέλει μπορεί να ξαναδιεκδικήσει την εκλογή του, αφού προηγουμένως μείνει εκτός Βουλής για μία τετραετία.

■ Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Τσίπρας απέφυγε να θίξει ένα άλλο πιο κρίσιμο ζήτημα: την καθιέρωση ασυμβίβαστου μεταξύ υπουργού και βουλευτή. Αν και το ασυμβίβαστο αυτό δεν συνηθίζεται σε κοινοβουλευτικά πολιτεύματα, θα μπορούσε να λύσει πολλά προβλήματα. Θα μπορούσε να ανεβάσει την ποιότητα του κυβερνητικού έργου. Ταυτοχρόνως, θα μετέτρεπε τη Βουλή σε πραγματική νομοθετική εξουσία και όχι σε μηχανισμό επικύρωσης των επιλογών της εκτελεστικής εξουσίας.

Η πρόταση για περιορισμό της βουλευτικής ασυλίας και για αλλαγή της περί ευθύνης υπουργών αμαρτωλής συνταγματικής διάταξης είναι πλέον κοινός τόπος, και με τη μία ή την άλλη μορφή θα περάσει. Αντιδράσεις, όμως, θα προκαλέσει η πρόθεση του πρωθυπουργού να συρρικνώσει τις ανεξάρτητες αρχές, τις οποίες όχι αδικαιολόγητα χαρακτήρισε αποθέωση της τεχνοκρατικής ιδεολογίας, η οποία έχει την τάση να συρρικνώνει την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας. Η τάση για δημιουργία ανεξάρτητων αρχών είναι διεθνής, αλλά η Ελλάδα το έχει παρακάνει. Και αυτό χωρίς να μιλήσουμε για την πρωτοφανή μνημονιακή επιβολή να μετατραπεί σε Ανεξάρτητη Αρχή ο σκληρός πυρήνας του κράτους που είναι η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων. Είναι αληθές ότι υπάρχουν πολλές παθογένειες στη λειτουργία των κυβερνήσεων, αλλά τουλάχιστον αυτές έχουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση και περισσότερο ή λιγότερο ελέγχονται. Αντιθέτως, ο θεσμικός έλεγχος των ανεξάρτητων αρχών είναι απαράδεκτα περιορισμένος.

Σημαντική καινοτομία των προτάσεων του Τσίπρα είναι η δυναμική εισαγωγή των δημοψηφισμάτων στην πολιτική ζωή. Προτείνει:

■ Να μη μεταβιβάζονται εθνικές κυριαρχικές αρμοδιότητες χωρίς δημοψήφισμα.

■ Οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα να προκηρύξουν δημοψήφισμα για εθνικής σημασίας ζήτημα συγκεντρώνοντας 500.000 υπογραφές.

■ Οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα να προκηρύξουν δημοψήφισμα για την κατάργηση νόμου (όχι δημοσιονομικού περιεχομένου) συγκεντρώνοντας 1.000.000 υπογραφές

■ Οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα νομοθετικής πρωτοβουλίας συγκεντρώνοντας, επίσης, 1.000.000 υπογραφές.

Η κριτική που ασκείται σ' αυτού του είδους τις προτάσεις είναι δύο επιπέδων. Η πρώτη ισχυρίζεται ότι με τα δημοψηφίσματα υπονομεύεται ο αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας του πολιτεύματος. Πρόκειται για νομικίστικο επιχείρημα που υποκρύπτει μια «αριστοκρατική» αντίληψη και μια δυσπιστία προς τον λαϊκό παράγοντα.

Το δημοψήφισμα, όμως, που είναι η μόνη δυνατή εκδοχή της άμεσης δημοκρατίας, συμπληρώνει και εμπλουτίζει την αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Η αντιπροσωπευτικότητα, άλλωστε, δεν έχει καθιερωθεί ως ιδανικό. Έχει καθιερωθεί επειδή στις σύγχρονες Πολιτείες δεν είναι πρακτικά δυνατή η διακυβέρνηση με άμεση δημοκρατία. Όποιος πιστεύει πως είναι για το καλό μιας Πολιτείας η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εμπλοκή των πολιτών στα κοινά δεν μπορεί να βρει σοβαρά επιχειρήματα εναντίον της λελογισμένης διεξαγωγής δημοψηφισμάτων. Οι ρήτρες, άλλωστε, που τίθενται δεν επιτρέπουν κατάχρηση. Αντιθέτως, έχει την τάση να δαιμονοποιεί τα δημοψηφίσματα όποιος θεωρεί ότι οι πολίτες πρέπει μόνο να ψηφίζουν κάθε τέσσερα χρόνια τα υφιστάμενα κόμματα και στη συνέχεια να αφήνουν αποκλειστικά στα χέρια της κυβέρνησης και της

Βουλής τη λήψη όλων των αποφάσεων. Επειδή, όμως, δεν μπορούν να εκφράσουν δημοσίως άποψη ότι ο λαός είναι ανίκανος να αποφασίζει για κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την τύχη του, ισχυρίζονται ότι τα δημοψηφίσματα διχάζουν. Στην πραγματικότητα αυτή η λογική υποκρύπτει την ίδια «αριστοκρατική» νοοτροπία. Με την ίδια λογική και η δημοκρατία διχάζει, αφού αναδεικνύει τα ζητήματα και τις σχετικές αντιθέσεις που διατρέχουν κάθε κοινωνία. Το ζητούμενο, όμως, δεν είναι οι αντιθέσεις να επικαλύπτονται, αλλά να επιλύονται με δημοκρατικό τρόπο.

πηγή: «Πρώτο Θέμα» 3/8/2016

Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Αν. καθηγητής ΕΑΠ

Το άρθρο 32 παρ. 4 του Συντάγματος που δίνει ουσιαστικά στην αντιπολίτευση το δικαίωμα να προκαλέσει πρόωγη διάλυση της Βουλής, ματαιώνοντας την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα «ανορθόδοξου» συνταγματικού κανόνα -αφού στο κοινοβουλευτικό σύστημα δεν νοείται αντιπλειοψηφική διάλυση της Βουλής με πρωτοβουλία της αντιπολίτευσης-, ο οποίος έχει ήδη κάνει πολύ μεγάλη ζημιά στη χώρα. Φαίνεται όμως πως είναι δύσκολο να απαλλαγούμε από το άρθρο 32 παρ. 4 του Συντάγματος χωρίς να το αντικαταστήσουμε με ένα εξίσου κακό άρθρο ή και χειρότερο ίσως.

Έτσι, έχοντας μια ροπή προς *suī generis* αναθεωρητικές προτάσεις, η κυβέρνηση προτείνει τον μετασχηματισμό της έμμεσης εκλογής ΠτΔ από τη Βουλή σε άμεση εκλογή από τον λαό, αν κανείς υποψήφιος δεν συγκεντρώσει στην πρώτη ή στη δεύτερη ψηφοφορία στη Βουλή 200 ψήφους. Ο πρωθυπουργός θα μπορούσε να κάνει την πρόταση αυτή λιγότερο παράδοξη, αν την τεκμηριώνει με το σκεπτικό ότι ο τελικός σκοπός είναι να υπάρξει συναινετική εκλογή με 200 ψήφους, δηλαδή το ενδεχόμενο της άμεσης εκλογής να λειτουργεί ως κίνητρο για την επίτευξη συναίνεσης στις δύο πρώτες ψηφοφορίες.

Όμως, όπως έχει δείξει και η εμπειρία της εφαρμογής του άρθρου 32 παρ. 4 του Συντάγματος, τέτοια κίνητρα δεν λειτουργούν στην ελληνική πολιτική -στο τέλος θα έχουμε πάντοτε άμεση εκλογή. Άρα και η πρόταση αυτή δεν διαφέρει ουσιαστικά από την ισχύουσα ρύθμιση, αφού θα οδηγεί σε μια γενική πολιτική αναμέτρηση, από την οποία αν βγει χαμένη η κυβέρνηση, θα έχουμε σχεδόν αναγκαστικά πρόωγες εκλογές. Για τους ρέκτες της ευρωπαϊκής συνταγματικής ιστορίας ας αναφέρουμε ότι αντίστοιχη πρόταση απορρίφθηκε χωρίς δεύτερη συζήτηση από την ιταλική Συντακτική Συνέλευση του 1947.

Νομίζω ότι έχει έρθει η ώρα για μια απλή και καθαρή λύση, απολύτως συμβατή με τις αρμοδιότητες που έχει σήμερα ο ΠτΔ ή και με κάποια περιορισμένη διεύρυνσή τους: έξι συνεχόμενες ψηφοφορίες και στην τελευταία, εκλογή με σχετική πλειοψηφία μεταξύ των δύο πλειοψηφησάντων στην προτελευταία. Η έκτη ψηφοφορία με σχετική πλειοψηφία προβλέπεται και από το ισχύον άρθρο 32 του Συντάγματος, μετά όμως την παρεμβολή βουλευτικών εκλογών, στις οποίες κανείς δεν ενδιαφέρεται για τις προεδρικές υποψηφιότητες.

πηγή: «Έθνος» 3/8/2016

Ιερότητες και αναγκαιότητες

Γιάννης Μεταξάς, Επίτιμος καθηγητής πανεπιστημίων, είναι τακτικό μέλος της Académie Européenne Interdisciplinaire des Sciences (Fondation de la Maison des Sciences de l'Homme)

Ένα συνταγματικό κείμενο, είτε αφορά στον τρόπο της αναθεώρησής του είτε στην επιτακτικότητα των ρυθμίσεών του, μπορεί να είναι, είτε αυστηρό, να αλλάζει δηλαδή μέσα από σύνθετες ενέργειες –συχνά και αποκαλυπτικές μιας διάχυτης δυσπιστίας ανάμεσα στην κοινωνία και την εξουσία– είτε ήπιο, ώστε ευχερέστερα να τροποποιείται.

Κατά πόσο, όμως, υπάρχει ανάγκη αναθεωρήσεων, αυτό εξαρτάται από το αν οι μεταβολές που συντελούνται σε μια κοινωνία –και που δεν είναι ανεξάρτητες και από τα διεθνώς συμβαινόμενα– απαιτούν πράγματι την εναρμόνιση του συνταγματικού κειμένου προς αυτές. Μπορεί δηλαδή ένα συνταγματικό κείμενο να μην είναι, ούτε τόσο «ένοχο», όσο καταγγέλλεται, ούτε τόσο «παραβιαζόμενο», όσο υποτίθεται. Δεν αποκλείεται, συνεπώς, μια αναθεώρηση, είτε ως εξαγγελία, είτε ως περιεχόμενο, να αποτελεί επικοινωνιακή επιλογή και να λειτουργεί ως διασωστικός μύθος. Συνεπώς, τότε μόνο δικαιολογείται μια συνταγματική αναθεώρηση, όταν οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις, τόσο τελεολογικά όσο και λειτουργικά, δείχνουν να έχουν κοινωνικοπολιτικά «απονομιμοποιηθεί» (αποδικαιοποιηθεί κατ' ακρίβεια).

Ας σταθούμε σ' αυτό με ένα παράδειγμα.

Από πάντα, σχεδόν, τα διακηρυκτικά κείμενα αυτής της πανηγυρικής τάξης (Συντάγματα, Χάρτες, Βασικοί Νόμοι) ιεροποιούνται. Επωφελούνται, όμως, από αυτήν τη συμβολική αυτοπροστασία και διατάξεις ήσσονος διακηρυκτικότητας, οι οποίες, λιγότερο «θρησκευοποιημένες» από άλλες, δεν είχαν λόγο να εφαρμόζονται κατά γράμμα. Και έτσι να παρεμποδίζεται η εναρμόνισή τους προς τις νέες πραγματικότητες.

Οι σύγχρονες κοινωνίες «ζουν» σ' ένα καθεστώς, του οποίου ο ρυθμός επικαθορίζεται από τεχνολογικές επινοήσεις και ταχύτητες από τις οποίες επηρεάζονται αντιλήψεις, ιεραρχήσεις και προοπτικές. Προκύπτει, λοιπόν, η ανάγκη, όλες, κατ' αρχήν, οι διατάξεις ενός συνταγματικού κειμένου υψηλής ή χαμηλής διακηρυκτικότητας να διαθέτουν εκείνη τη δημιουργική πλαστικότητα που θα τους επιτρέψει να παρακολουθούν τη «ζωντανή ζωή». Σε αυτήν την περίπτωση, μη ούσες ερμηνευτικά αυστηρές, θα μπορούν να υποδέχονται τις αλλαγές.

Όμως μια τέτοια υποδοχή για να είναι «επιχειρησιακή», εξαρτάται και από κάτι άλλο: από το κατά πόσον υπάρχουν και εκείνοι οι οποίοι διαθέτουν την πολιτική ποιότητα, τη γνώση και, σήμερα πια, τον αναγκαίο, όσο γίνεται, διεπιστημονικό τρόπο σκέψης. Αλλά και παιδεία.

Αυτή η υποχρέωση μορφωτικής συμμετρίας ανάμεσα στα πρόσωπα και τα πράγματα διαπιστώνεται ως διεθνές πρόβλημα και αναρτάται κυρίως ως αίτημα ενίσχυσης της εκτελεστικής, αλλά και της κυβερνητικής εξουσίας ειδικότερα. Ενδεικτικά, η ανάγκη ενίσχυσής της απεικονίζεται σε συμπεριφορές αποκλίνουσες από την αρχή της συλλογικότητας ως δημοκρατικής προϋπόθεσης της κυβερνητικής δράσης. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν τα φαινόμενα της πρωθυπουργοκεντρικότητας (*systèmes primo-ministeriels*), όπως και οι «υπεξαιρέσεις» νομοθετικής ύλης από κατώτερες προς τις προβλεπόμενες πηγές δικαίου (*délocalisations de la loi*). Αυτές οι διαπιστώσεις οδηγούν στο διερώτημα για το κατά πόσο σε μια προσεχή αναθεώρηση η εκτελεστική εξουσία δεν θα έπρεπε να εξέλθει συνταγματικά, τυπικά, ενισχυμένη. Επειδή όμως κάθε εξουσία, ακόμα και η πιο δημοκρατική, έχει την τάση –επικαλούμενη αποτελεσματικότητα και επείγον– να «αξιοποιεί» κάθε ευκαιρία για να υποκαθίσταται στη νομοθετική, απαιτείται προσοχή. Οποιαδήποτε, συνεπώς, διεύρυνση της κυβερνητικής δράσης δεν θα μπορούσε να προβλεφθεί χωρίς την τήρηση των όρων διασφάλισης του δικαιοδοτικού ελέγχου της συνταγματικότητας και της νομιμότητας των αποφάσεών της. Κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να εμποδίζεται από διατάξεις χαρακτηριζόμενες ως «θεμελιώδεις».

Η θεμελιώδης διάταξη έχει μια ρητορική ηχηρότητα, η οποία παραπέμπει σε προστασία αξιών, που δεν πρέπει να διακυβευθούν. Όμως οι μόνες αξίες –απεικονιζόμενες σε διάφορες διατάξεις και όχι μόνο στις θεμελιώδεις– και οι οποίες δεν επιτρέπεται να αναθεωρηθούν, είναι οι υπερκείμενες. Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία ως αρχή, το κράτος δικαίου και οι ατομικές ελευθερίες δεν μπορούν, συνεπώς, να περιορισθούν. Αυτές οι αξίες δεν πρέπει να θεωρούνται μόνο ως δυτικά προνόμια. Πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά και στο πλαίσιο μιας διεθνοποιημένης συνταγματικής τάξης, ώστε να ελέγχεται ο σεβασμός τους και να ενθαρρύνεται η διεκδίκησή τους.

Η διεθνής συνταγματική νομιμότητα έχει ως υπόβαθρο τον ουμανισμό και τον ορθό λόγο, όσο σχετικός και αν είναι αυτός ο τελευταίος. Πρόκειται για τα δύο προτάγματα με τα οποία

συγκροτείται, νομίζω, το ηθικοπολιτικό υπερδιατακτικό σύστημα ενός ενιαίου πολιτικού πολιτισμού. Και αυτά δεν μπορούν να αμφισβητούνται.

Στο ερώτημα, συνεπώς, αν ένα συνταγματικό κείμενο πρέπει να αλλάζει εύκολα ή δύσκολα, η απάντηση μπορεί να είναι ότι όλα γίνονται. Για κάποια όμως απαιτείται πολλή περίσκεψη αν θα πρέπει ή όχι να αλλάζουν.

Η ζωή δεν αντέχει τη στάση, αλλά ούτε και την προσβολή των υπερκείμενων αξιών που τη συνοδεύουν.

πηγή: «Καθημερινή» 7/8/2016

Ελαστικά και απαρέγκλιτα όρια του άρθρου 110Σ

Γιώργος Σωτηρέλης, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου Πανεπιστημίου Αθηνών

Η πρόταση των «6» είναι αναμφίβολα πολύ ενδιαφέρουσα, όχι μόνον διότι εισφέρει ή –εν πολλοίς– υιοθετεί ορισμένες αξιοπρόσεκτες θέσεις συνταγματικής πολιτικής (ιδίως ως προς τις σχέσεις κράτους - εκκλησίας, τα κόμματα, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το δημοψήφισμα και τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας), αλλά και γιατί τροφοδότησε μια μεγάλη συζήτηση για τη συνταγματική αναθεώρηση. Ωστόσο, πέρα από το ότι σε επίπεδο οικονομικού και κοινωνικού Συντάγματος πάσχει από έντονα απωθητική ιδεολογικοπολιτική μονομέρεια –καθώς κινείται εμφανώς στον αστερισμό του εγχώριου νεοφιλελευθερισμού– περιέχει κατά την άποψή μου και αρκετά άλλα επί μέρους προβληματικά σημεία (ενδεικτικά: άκριτη συνταγματική επιβολή εκλογικού συστήματος –και μάλιστα δυσεφάρμοστου–, διορισμός πρωθυπουργού με ουσιαστική κατάργηση της δεδηλωμένης, επαναφορά της επίφοβης προεδρικής διάλυσης της Βουλής, άστοχη κατάργηση, συλλήβδην, των κωλυμάτων εκλογιμότητας, απόλυτο ασυμβίβαστο υπουργών-βουλευτών, απουσία οποιασδήποτε πρόβλεψης για έλεγχο συνταγματικότητας των πράξεων νομοθετικού περιεχομένου και θεσμικά απρόσφορη αντιμετώπιση τόσο του δικαστικού συστήματος όσο και του status των δημοσίων υπαλλήλων).

Μεταξύ των προβληματικών αυτών σημείων θεωρώ ότι εντάσσεται, εν μέρει τουλάχιστον, και η πρόταση αναθεώρησης του άρθρου 110Σ. Ειδικότερα:

Ως προς το πρώτο σκέλος της πρότασης που αφορά την αλλαγή της διαδικασίας αναθεώρησης δεν νομίζω ότι υπάρχει συνταγματικό πρόβλημα, διότι οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 110Σ (παρ. 2 επ.) δεν φαίνεται να εμπίπτουν, ούτε τυπικά ούτε ερμηνευτικά, στις μη αναθεωρήσιμες διατάξεις της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου. Αρκεί βέβαια και η νέα ρύθμιση να κινείται επίσης στη λογική του αυστηρού Συντάγματος, όπως εισηγούνται πράγματι οι «6» (: πρόταση 50 βουλευτών και υπερψήφισή της σε δύο ψηφοφορίες, διεξαγόμενες στην ίδια Βουλή ή κατ' εξαίρεσιν σε δύο Βουλές, με πλειοψηφία 3/5). Θα μπορούσαν βέβαια να εξετασθούν και άλλες εναλλακτικές λύσεις, τόσο ως προς την πλειοψηφία (π.χ. 2/3) όσο και ως προς τη συμμετοχή των πολιτών, όπως προβλέπεται σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες (είτε εκ των προτέρων, με συνταγματική πρωτοβουλία, είτε εκ των υστέρων, με συνταγματικό δημοψήφισμα, είτε σωρευτικά).

Το δεύτερο σκέλος της πρότασης, όμως, που αποσκοπεί στον ανακαθορισμό των μη αναθεωρήσιμων διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 110, προκαλεί έντονο σκεπτικισμό, παρότι δεν αγγίζει και τη μορφή του πολιτεύματος ως «προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας». Και τούτο διότι και μόνο το να δεχθούμε ότι είναι εφικτή μια τέτοια τροποποίηση, έστω και επί τα βελτίω, θεωρώ ότι ανοίγει μια κερκόπορτα για τη συνολική αχρήστευση του άρθρου 110 Σ., η οποία αποτελεί τη βασική επιδίωξη όσων επιδιώκουν βολонταριστικά («ετσιθελικά») είτε κάποιες εν γένει «ριζικές ανατροπές» είτε, ειδικότερα, τη συνταγματικά ανεπίτρεπτη καθιέρωση βασιλευόμενης ή προεδρικής δημοκρατίας). Με άλλα λόγια, η πρόταση, εκ του αποτελέσματος, δίνει όπλα στον «συνταγματικό λαϊκισμό», ο οποίος, υπό ποικίλες παραλλαγές, καλλιεργεί την αντίληψη ότι όταν το θέλει ο λαός, τα συνταγματικά όρια

καταρρίπτονται, άλλοτε με «συνταγματικές συνελεύσεις» και «συνταγματικά δημοψηφίσματα» και άλλοτε με ανεργάτιστες –από τη σκοπιά του Συνταγματικού Δικαίου– ερμηνείες (όπως π.χ. ότι ο όρος «προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία» δεν έχει τη δική του εννοιολογική και κανονιστική πυκνότητα, με πυρήνα το κοινοβουλευτικό σύστημα, αλλά σημαίνει απλώς Δημοκρατία με Βουλή και Πρόεδρο...).

Απέναντι σε αυτές τις χονδροειδείς παρερμηνείες, που όχι μόνον καθιστούν το Σύνταγμα λάστιχο, τανυζόμενο κατά το δοκούν ανάλογα με τις τάσεις της πολιτικής συγκυρίας αλλά και εν πολλοίς προϋποθέτουν ή/και συνεπάγονται εκτροπή από τη συνταγματική ομαλότητα, ο μόνος δρόμος, κατά την άποψή μου, είναι η απαρέγκλιτη ισχύς ολόκληρης της παραγράφου 1 του άρθρου 110Σ, χωρίς καμία εξαίρεση, διότι είναι αυτονόητο ότι μια τέτοια ρητή συνταγματική επιταγή, ως προς το ποιες διατάξεις δεν αναθεωρούνται, ούτε παρακάμπτεται αυθαίρετα αλλά ούτε και αναθεωρείται η ίδια. Οσο δε για την επίκληση της «παντοδυναμίας του λαού», που προβάλλεται παντοιοτρόπως, την απάντηση τη δίνει το ίδιο το άρθρο 1 του Συντάγματος: «Οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό... και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα»...

πηγή: «Καθημερινή» 7/8/2016

Το μετέωρο συνταγματικό βήμα

Γιώργος Γεραπετρίτης, Av. καθηγητής Νομικής

Ο διάλογος για τη συνταγματική αναθεώρηση, ο οποίος αναπτύχθηκε μέσω της «Καθημερινής» για δώδεκα εβδομάδες, με τη δημοσίευση του σχεδίου ενός καινοτόμου συντάγματος για την Ελλάδα και την αρθρογραφία από ικανό αριθμό διακεκριμένων προσώπων από τον χώρο της επιστήμης και της πολιτικής, δημιούργησε ένα ρεύμα ενδιαφέροντος για το ζήτημα αυτό. Έως την ολοκλήρωση του αφιερώματος αυτού συνέβησαν σημαντικά γεγονότα που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν σε επίπεδο εθνικής και υπερεθνικής πολιτικής πράξης την προοπτική της αναθεώρησης: νέος εκλογικός νόμος, δημοσίευση των βασικών αξόνων της κυβερνητικής πρότασης για τη συνταγματική αναθεώρηση, συθέμελη ανατάραξη στα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την απόφαση του εκλογικού σώματος στο Ηνωμένο Βασίλειο για έξοδο από την Ένωση. Ο διαδραμών χρόνος επιτρέπει την εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων τόσο για το περιεχόμενο της συνταγματικής αναθεώρησης όσο και για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η σχετική διαδικασία από την κοινωνία και το πολιτικό προσωπικό της χώρας.

Συμπέρασμα πρώτο: Ελλείπει μια βασική κοινή θεώρηση για τη φυσιολογία της επικείμενης αναθεώρησης. Στο επίπεδο του εύρους της αναθεώρησης αναπτύσσεται μια ριζοσπαστική και μια συντηρητική τάση. Η ριζοσπαστική τάση υποστηρίζει δομικές και διάχυτες αλλαγές, ώστε να αποκτήσει το πολίτευμα μεγαλύτερη ισορροπία για να αντιμετωπίσει τις καινοφανείς προκλήσεις – μια θεσμική επανεκκίνηση μετά τη μεταπολίτευση. Η συντηρητική τάση υποστηρίζει μόνον σημειακές αλλαγές στο Σύνταγμα με το σκεπτικό ότι όλα –ή τουλάχιστον τα περισσότερα– λειτούργησαν καλά, ακόμη και την εποχή της κρίσης, απαντώντας στους ριζοσπάστες, στο πλαίσιο ενός ιδιότυπου συνταγματικού ρεαλισμού, ότι οι αδρανείς δομές των θεσμών στην Ελλάδα δεν προσφέρονται για ρηξικέλευθες λύσεις. Για ορισμένους η επίτευξη του στόχου της παραμονής στην Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί ως θεσμική κάθαρση κάθε παθολογίας που αφορά στο υπερευγεντρικό και πελατειακό κράτος, στον άκριτα πλειοψηφικό κοινοβουλευτισμό, στη στατική διοίκηση και στον πολιτικό μεσσιανισμό.

Συμπέρασμα δεύτερο: Υπάρχει ένας μάλλον μικρός κοινός τόπος διατάξεων που όλοι συμφωνούν ότι θα πρέπει να υπάρξει αναθεωρητική παρέμβαση προς συγκεκριμένη κατεύθυνση. Αυτός αφορά τον περιορισμό των πολιτικών προνομίων (ευθύνη υπουργών και βουλευτική ασυλία), τη σύμμετρη ενίσχυση του ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας και την αναβάθμιση του νομοθετικού και, κυρίως, ελεγκτικού έργου της Βουλής. Αντιθέτως, καίρια ζητήματα φαίνεται να μένουν μακριά από

το επίκεντρο του αναθεωρητικού διαλόγου ή να προκαλούν ένταση και τριβές, όπως η διοίκηση, η δικαιοσύνη, η ανάπτυξη, η φορολογία, και η παιδεία.

Συμπέρασμα τρίτο: Η αναθεώρηση φαίνεται να μπαίνει στον πολιτικό μύλο των ευκαιριακών ωφελημάτων και του ανέξοδου λαϊκισμού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι προτάσεις για την καθιέρωση της απλής αναλογικής ως πάγιου εκλογικού συστήματος για την άκαιρη εκπλήρωση του αριστερού οράματος, αγνοώντας την πιο επιτακτική σήμερα από ποτέ ανάγκη σταθερότητας της διακυβέρνησης της χώρας, και για τη διεύρυνση των δημοψηφισμάτων ως αντιπροσωπευτική πανάκεια σε μια εποχή που τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων είτε αγνοούνται είτε απασφαλίζουν την ευρωπαϊκή συνοχή. Στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία, τον λόγο ύπαρξης της οποίας συχνά αγνοούμε ή δεν επικαλούμαστε για λόγους ίδιων συμφερόντων, η συμμετοχή των πολιτών διασφαλίζεται πρωτίστως σε επίπεδο τοπικών κοινωνιών, δήμων και περιφερειών, και όχι σε λαϊκή συμμετοχή που παρέχει νομιμοποίηση σε ανέξοδες προεκλογικές εξαγγελίες ή σε προελημμένες αποφάσεις που διατυπώνονται με τη μορφή τενηχτών μηχανοκίνητων διλημάτων.

Σε μια ιδιαιτέρως κρίσιμη καμπή για τον τόπο, η παρουσία της επιστημονικής κοινότητας στη συζήτηση της αναθεώρησης είναι σημαντική και η ευθύνη της αναλογικά πολύ μεγαλύτερη. Οφείλει να εκτεθεί με θετικές προτάσεις που θα αντιμετωπίζουν καταγεγραμμένες παθολογίες του πολιτεύματος και όχι να λιθοβολεί χωρίς να εισφέρει καμία απολύτως θέση, κρυπτόμενη πίσω από ένα πέπλο θνήσκουσας επιστημονικής αυθεντίας ή πολιτικής υποταγής. Η κρίσιμη, εντούτοις, απόφαση ανήκει στην πολιτική τάξη της χώρας.

Τυχόν επιλογή της πλειοψηφίας να ενεργοποιήσει την αναθεωρητική διαδικασία για μικρό μόνο αριθμό άρθρων, και δη μη κομβικών για το μέλλον της χώρας αλλά μόνο πολιτικά συμβολικών, θα προεξοφλεί την αποτυχία της αναθεώρησης, όπως συνέβη το 2008. Όλες οι κοινοβουλευτικές δυνάμεις θα πρέπει με γενναιότητα να αφήσουν τον στείρο διάλογο και να προχωρήσουν με γνήσια διαβουλευτική διάθεση, δεχόμενες να αποστούν από στείρες ιδεολογικές θέσεις και παρωχημένα σύμβολα. Η συζήτηση για την αναθεώρηση οφείλει να αποτελέσει το εφαλτήριο αναβάθμισης του πολιτικού λόγου στο φυσικό φόρουμ της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, τη Βουλή, και όχι να συντελεστεί μέσω αντισυνταγματικών δημοψηφισμάτων ή δελτίων λαϊκών προτάσεων που παραπέμπουν σε σκοτεινές εποχές της χώρας. Δεν έχουμε την πολυτέλεια για νέα χαμένη ευκαιρία.

πηγή: «Καθημερινή» 15/8/2016

Μπροστά στην πρόταση αναθεώρησης του Συντάγματος

Άλκης Ρήγος, Ομ. καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, μέλους της Κ.Ε. του ΣΥΡΙΖΑ

Ανεξάρτητα από το αν κανείς θεωρεί αναγκαία στην παρούσα πολιτική συγκυρία την πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος, αυτή κατατέθηκε και μάλιστα με μια πρωτόγνωρη στη συνταγματική μας ιστορία διαδικασία.

Για πρώτη φορά της τυπικής κατάθεσης στη Βουλή της πρότασης από 50 τουλάχιστον βουλευτές προτάσσεται από την κυβέρνηση μια πολύμηνη ανοιχτή συζήτηση για την αναθεώρηση μέσα στην κοινωνία. Από πολιτική άποψη η κυβερνητική αυτή πρωτοβουλία ενέχει μεγάλη σημασία.

Για πρώτη φορά δηλαδή η συζήτηση της αναθεώρησης ανοίγεται στον ίδιο τον λαό και τις συλλογικές του εκφράσεις, θεσμικές και άτυπες. Χωρίς προφανώς να παρακάμπτονται οι συνταγματικά προβλεπόμενες διαδικασίες που θα ξεκινήσουν την άνοιξη, καλείται η κοινωνία να εκφράσει γνώμη μέσα από οργανωμένες μορφές, που μένει βέβαια να προσδιοριστούν.

Οι κυβερνητικές προτάσεις μάλιστα δεν έχουν τη δομή νομοτεχνικής κατά άρθρο έκφρασης, αλλά αποτελούν επεξεργασμένη μεν αλλά ανοιχτή στην κοινωνία μορφή κατευθυντήριων προθέσεων σαφώς προοδευτικού χαρακτήρα, γεγονός που επιτρέπει στον διάλογο τον εμπλουτισμό του με σκέψεις, ευαισθησίες, προτάσεις, είτε συντηρητικότερες είτε πιο προοδευτικές της κυβερνητικής βούλησης.

Αλλωστε τα τελευταία χρόνια η κοινωνική δυναμική έχει αποδείξει ότι βρίσκεται πιο μπροστά από τον συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων, ακριβώς γι' αυτό οι συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις βάλλουν εναντίον αυτής της βαθιά δημοκρατικής πρωτοβουλίας, αρκεί βέβαια να πειστεί η κοινωνία ότι δεν πρόκειται για προσχηματικό επικοινωνιακό διάλογο. Και σε αυτό το πεδίο θα κριθεί η κυβερνητική και κυρίως η κομματική βούληση και οι πρωτοβουλίες του ΣΥΡΙΖΑ.

Βέβαια αυτό το δυναμικό άνοιγμα στην κοινωνία θα ήταν ορθότερο να συνδυαζόταν με την εκκίνηση του συνταγματικά προσδιορισμένου ανοίγματος της αναθεωρητικής διαδικασίας από τη Βουλή.

Ας μη λησμονούμε ότι θεσμικά το κυρίαρχο όργανο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας –κατ' εξοχήν όργανο της λαϊκής κυριαρχίας– είναι η νομοθετική και όχι η εκτελεστική εξουσία.

Ανεξάρτητα αν στην πορεία αυταρχικοποίησης και αφυδάτωσης των αξιακών στοιχείων της έμμεσης δημοκρατίας, παντού του κόσμου, υποβαθμίζονται συνεχώς τα συλλογικά βουλευόμενα όργανα της λαϊκής κυριαρχίας προς όφελος των εκτελεστικών της οργάνων με τη μετάθεση των αποφασιστικών αρμοδιοτήτων από τη Βουλή στην κυβέρνηση, από το υπουργικό συμβούλιο στο πρόσωπο του πρωθυπουργού και πολλές φορές στους κύκλους των διαφόρων συμβούλων τυπικών ή άτυπων. Χαρακτηριστικότερο δείγμα, η συνήθης αναφορά εδώ και χρόνια σε ανακοινώσεις «κύκλων του... Μαξίμου» !

Για ένα κόμμα της ριζοσπαστικής Αριστεράς όμως που αγωνίζεται για μια δημοκρατική πορεία κοινωνικού μετασχηματισμού μέσα από την ουσιαστικοποίηση των θεσμών της έμμεσης δημοκρατίας και την παράλληλη δημιουργία θεσμών άμεσης δημοκρατίας –που προφανώς δεν εξαντλούνται σε συμβουλευτικά δημοψηφίσματα– η αναβάθμιση του ρόλου της Βουλής οφείλει να αποτελεί βασικό άξονα της πολιτικής του.

Ως προς την ουσία των κυβερνητικών προτάσεων η μέχρι σήμερα συζήτηση φαίνεται να επικεντρώνεται σε δύο καίρια σημεία, εκείνο της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας και εκείνο των σχέσεων Κράτους και Εκκλησίας, με συμμετέχοντες στη συζήτηση κυρίως συνταγματολόγους και κοινοβουλευτικούς.

Αν όμως πραγματικά επιθυμούμε μια ευρύτερη συζήτηση -και η αναθεώρηση του Συντάγματος προσφέρεται γι' αυτό-, καιρός να σκεφτούμε πρωτοβουλίες και εδώ δεν αναφέρομαι μόνο στην κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα, ούτε σε μια άμορφη «κοινωνία πολιτών», αλλά στα συλλογικά κοινωνικά υποκείμενα και δράσεις ευαίσθητων ενεργών πολιτών.

Το προηγούμενο της πρωτοβουλίας υπεράσπισης του Α 16 στην πριν από δέκα ακριβώς χρόνια προσπάθεια αναθεώρησης του Συντάγματος δείχνει μια τέτοιου είδους προοπτική.

Ας θυμίσουμε ότι τότε την πανίσχυρη συμμαχία της νεοδημοκρατικής κυβέρνησης και της αξιωματικής αντιπολίτευσης του ΠΑΣΟΚ για την αναθεώρηση, μέσα από πολύμορφες ευφάνταστες ενωτικές δράσεις και τη βοήθεια ενός μικρού ΣΥΡΙΖΑ του 4%, εκείνη η πρωτοβουλία την ανέτρεψε δημιουργώντας όρους μιας κοινωνικής δυναμικής που συμπαρέσυρε τελικά επί της ουσίας την όλη προσπάθεια συντηρητικής τότε αναθεώρησης του Συντάγματος...

Προς αυτή την κατεύθυνση οφείλουμε να δράσουμε ανοίγοντας τη συζήτηση και στους άλλους άξονες των προτάσεων, ιδίως εκείνους που αναφέρονται στα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα, επεξεργαζόμενοι πιο σαφείς προτάσεις υπεράσπισης και διεύρυνσης του κοινωνικού κράτους, καθώς και τον ρόλο της Αυτοδιοίκησης όπως και τη διεύρυνση και ουσιαστικοποίηση των παλαιών και νέων δικαιωμάτων. Δικαιωμάτων που προφανώς ρητά οφείλουν να εξαιρεθούν της δυνατότητας των δημοψηφισμάτων που εμπεριέχει η κυβερνητική πρόταση.

Τέλος, ως προς τις προτάσεις για τις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας που όλα δείχνουν ότι θα αποτελέσουν ένα κυρίαρχο διακύβευμα της όλης συζήτησης και οι οποίες χαρακτηρίζονται από μια διστακτικότητα, κανείς δεν εμποδίζει τον εμπλουτισμό και την εμπάθυνσή τους με προτάσεις πιο σαφείς από την έκφραση «ουδετερόθηρσκο» κράτος.

Μια σειρά τέτοιων προτάσεων είχε καταθέσει ο καθηγητής Κώστας Σταμάτης σε εκείνη την

επιτροπή προσωπικοτήτων που είχε συστήσει ο ΣΥΡΙΖΑ πριν από τρία χρόνια, το πλούσιο υλικό της οποίας σε μεγάλο βαθμό έμεινε αναξιοποίητο.

Π.χ. τόνιζε ότι αντί της «επικρατούσας θρησκείας» (Α 3&1) –όρο που δεν μπορεί να σημαίνει βέβαια πως επικρατεί έναντι των άλλων θρησκευμάτων– να υπάρξει μια σαφέστερη και ορθότερη διατύπωση, όπως «...ως η πλέον πολυάνθρωπη εκκλησιαστική κοινότητα στην ελληνική επικράτεια», ή στο Α 13&2 να απαλειφθεί το τελευταίο εδάφιο που απαγορεύει τον προσηλυτισμό και κυρίως να απαλειφθεί η προμετωπίδα του Συντάγματος «Εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος».

Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι στο Σύνταγμα του 1927 του μόνου προηγούμενου Αβασίλευτης Δημοκρατίας, η προμετωπίδα αυτή δεν υπήρχε.

Και αξίζει επίσης να σημειώσουμε ότι εκείνο το συνταγματικό κείμενο ψηφίστηκε ομόφωνα από «οικουμενική κυβέρνηση» όλων των αστικών κομμάτων που είχε συγκροτηθεί ύστερα από εκλογές με...απλή αναλογική (!), του Λαϊκού Κόμματος –ιστορικού προπάτορα της δεξιάς παράταξης– συμπεριλαμβανομένου.

Το θέμα δεν είναι καθόλου δευτερεύουσας σημασίας. Σε ένα δημοκρατικό συνταγματικό κείμενο κοσμικού κράτους, οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό και μόνο και δεν θεσπίζονται στο όνομα οποιουδήποτε θρησκευτικού δόγματός!

πηγή: «Εφημερίδα των Συντακτών» 16/8/2016

Το Συνταγματικό δημοψήφισμα στην Ιταλία

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Αν. καθηγητής ΕΑΠ

Τον Νοέμβριο του 2016 θα διεξαχθεί συνταγματικό δημοψήφισμα στην Ιταλία με ερώτημα την έγκριση ή την απόρριψη του νομοσχεδίου συνταγματικής αναθεώρησης που ψήφισε το ιταλικό Κοινοβούλιο την άνοιξη του 2016. Το νομοσχέδιο αυτό δεν συγκέντρωσε την πλειοψηφία των δύο τρίτων των μελών της Βουλής και της Γερουσίας. Στην περίπτωση αυτήν, προβλέπεται διεξαγωγή συνταγματικού δημοψηφίσματος αν υποβληθεί σχετική αίτηση από το ένα πέμπτο των μελών οποιουδήποτε από τα δύο νομοθετικά σώματα ή 500.000 εκλογέων.

Το πρόβλημα είναι ότι ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι συνέδεσε την τύχη της κυβέρνησής του με την έγκριση του αναθεωρητικού νομοσχεδίου ζητώντας ένα είδος ψήφου εμπιστοσύνης από το εκλογικό σώμα.

Ετσι, αν επικρατήσει το «όχι» ο Ρέντσι θα αναγκαστεί μάλλον να παραιτηθεί και η Ιταλία θα οδηγηθεί σε πρόωρες εκλογές. Μάλιστα, το γεγονός ότι ο ίδιος αναδείχθηκε πρωθυπουργός χωρίς να είναι βουλευτής ή γερουσιαστής καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη τυχόν υπαναχώρηση από τη δέσμευσή του αυτήν, αφού η αντιπολίτευση επικαλείται ήδη την απουσία εκφρασμένης λαϊκής ετυμηγορίας στο πρόσωπό του. Η αναθεώρηση αφορά κυρίως τον θεσμό της Γερουσίας και θέτει τέρμα στον «τέλειο δικαμεραλισμό» που καθιερώνει το ισχύον ιταλικό Σύνταγμα, έτσι ώστε η κυβέρνηση εφεξής να χρειάζεται μόνο την εμπιστοσύνη της Βουλής και όχι και της Γερουσίας, της οποίας περιορίζονται επιπλέον σημαντικά και οι νομοθετικές αρμοδιότητες. Προβλέπει επίσης τον προληπτικό δικαστικό έλεγχο συνταγματικότητας των εκλογικών νόμων, μια πολύ αξιόλογη καινοτομία, την οποία αξίζει να υιοθετήσουμε και στην Ελλάδα.

Είναι όμως πολύ αμφίβολο αν το εκλογικό σώμα ψηφίσει «ναι» ή «όχι» στο δημοψήφισμα, με κριτήριο τις συνταγματικές του προτιμήσεις πάνω στα θέματα της αναθεώρησης. Μάλλον θα επιδοκιμάσει ή θα αποδοκιμάσει την κυβέρνηση Ρέντσι για τις οικονομικές της επιδόσεις και όχι για τις αναθεωρητικές της πρωτοβουλίες. Ήδη φαίνεται να κερδίζει έδαφος μια «αντισυστημική» προδιάθεση ψήφου του εκλογικού σώματος, η οποία αν επαληθευτεί θα οδηγήσει στην απόρριψη της αναθεωρητικής πρότασης, με όλα τα συνεπακόλουθα για την πολιτική σταθερότητα της Ιταλίας, ίσως και της ίδιας της Ευρωζώνης.

Περί της παρανομίας και του κινδύνου γελοιοποίησης της αδειοδοτικής διαδικασίας για τα κανάλια

Πάνος Λαζαράτος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Λίγες μέρες πριν την "Μεγάλη Τρίτη" της 30.8.2016, όπου θα διεξαχθεί η κρίσιμη φάση της δημοπρατήσεως των τηλεοπτικών αδειών γενικού περιεχομένου πανελλαδικής εμβέλειας, αισθάνομαι την ανάγκη να επισημάνω δέκα βασικούς λόγους για τους οποίους η Κυβέρνηση δεν θα πρέπει να αισθάνεται διόλου υπερήφανη για τον τρόπο, το ύφος και το ήθος αυτής της διαδικασίας.

1. Η διαδικασία διενεργείται αντισυνταγματικά από αναρμόδιο όργανο. Το ΕΣΡ παρακάμφθηκε σκόπιμα. Η Κυβέρνηση διέλυσε βίαια το τετραμελές τότε όργανο, παρά τις αντίθετες γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ, της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής και δύο αποφάσεις του ΣτΕ που πιστοποιούσαν ότι η θητεία των 4 μελών του (Αλεξίου, Στεφανάκη, Παπαδοπούλου, Αποστολά) ήταν απολύτως νόμιμη! Αυτό αποσιωπήθηκε σκόπιμα. Η Κυβέρνηση δημιούργησε την υποτιθέμενη κατάσταση ανάγκης για δύο λόγους. Πρώτον, για να ποδηγητήσει τα ΜΜΕ, αναθέτοντας το διαγωνισμό στον Υπουργό Επικρατείας και δεύτερον για να απαλλαγεί τιμωρητικά από τη μητέρα της Ζωής Κωνσταντοπούλου, Λίνα Αλεξίου.

2. Η Κυβέρνηση διενεργεί τον διαγωνισμό δίχως να περιμένει την τελική κρίση του ΣτΕ, το οποίο έχει ήδη αποφανθεί ομόφωνα επί του ζητήματος της αρμοδιότητας του ΕΣΡ προς χορήγηση τηλεοπτικών αδειών στην 16η σκέψη της αποφάσεως της Ολομέλειάς του, 1901/2014.

3. Η Κυβέρνηση διενεργεί τον διαγωνισμό για να δημιουργήσει δικό της "οχυρό". Τούτο ομολογεί βουλευτής της και πιστοποιεί η εμμονή της να διενεργήσει εσπευσμένα τον διαγωνισμό πριν την κρίση του ΣτΕ, το οποίο φέρει επίσης εν προκειμένω τις δικές του ευθύνες, επιλέγοντας τις δικαστικές διακοπές αντί των διασκέψεων για το μείζον αυτό ζήτημα. Έτσι, ομολογημένα παραβιάζει την συνταγματική αρχή της αντικειμενικότητας της ενημερώσεως.

4. Η Κυβέρνηση καθίσταται ελεγκτής και ελεγχόμενος, δίνοντας στον Υπουργό Επικρατείας την αρμοδιότητα εκδόσεως και κατ' επέκταση ανακλήσεως των αδειών. Οι ελεγχόμενοι που δεν συμμορφώνονται βρίσκονται στα χέρια του Υπουργού και όχι στην κρίση υφιστάμενης, συνταγματικά κατοχυρωμένης ανεξάρτητης αρχής. Παγκόσμια πρωτοτυπία για την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει πει ακόμα την τελευταία λέξη.

5. Η Επιτροπή Ενστάσεων δεν εφήρμοσε το δικαίωμα των διαγωνισμών. Ανέχθηκε πληθώρα παρατυπιών στα δικαιολογητικά κάποιων υποψηφίων που ποτέ δεν θα γίνονταν δεκτά σε οποιαδήποτε φυσιολογική διαδικασία δημοσίων έργων και προμηθειών. Αυτό προφανώς συνέβη καθ' υπόδειξη της Κυβερνήσεως, προκειμένου οι υποψήφιοι να είναι όσο το δυνατόν περισσότεροι και το τίμημα όσο το δυνατόν μεγαλύτερο.

6. Ο διαγωνισμός στηρίζεται στο σύνολό του σε μια και μόνο αντικοινωνική, αντισυνταγματική, παράνομη και εν τέλει ανήθικη αρχή: Το μόνο που χωρίζει τον υποψήφιο από την άδεια είναι το πορτοφόλι του. Ούτε η εμπειρία του, ούτε το ποιόν του. Έτσι πράγματι όχι μόνο η κόρη, ή ο γιός του Εσκομπάρ αλλά και ο ίδιος ο Εσκομπάρ μπορούν να πάρουν άδεια.

7. Ο Υπουργός Επικρατείας και η Κυβέρνηση υπεξουσιοδότησαν για την διενέργεια του μείζονος αυτού για τη Δημοκρατία διαγωνισμού πληθώρα αναρμόδιων και άσχετων προς το ΕΣΡ δημοσίων οργάνων (μονομελών και συλλογικών) καθώς και ιδιωτικές εταιρείες με διαδικασίες απολύτως αδιαφανείς, αν όχι παράνομες, δίχως καμία απολύτως δημοκρατική νομιμοποίηση.

8. Η αιτιολογία του περιορισμού των αδειών σε τέσσερις είναι από πάσης απόψεως έωλη. Ο κρατικός παρεμβατισμός σοβιετικού τύπου στην οικονομία αντιτίθεται ευθέως στο κοινοτικό δίκαιο, ενώ οι τεχνολογικές αιτιάσεις στηρίζονται σε μια και μόνο πρόχειρη μελέτη ενός Ινστιτούτου που βασίστηκε σε στοιχεία που του έδωσε η ίδια η Κυβέρνηση, η οποία κατόπιν εορτής ξαναζητά κρίση από το ίδιο βεβαίως(!) και μόνο Ινστιτούτο. Αναρωτιέται δε κανείς πώς θα δικαιολογηθεί η Αιτιολογική Έκθεση που περιορίζει τις τεχνολογικές δυνατότητες σε 4 άδειες, αν τη δεύτερη φορά το Ινστιτούτο της Φλωρεντίας τις πολλαπλασιάσει. Σε κάθε περίπτωση ο τεχνολογικά εντελώς αδικαιολόγητος αυτός περιορισμός σε 4 άδειες συναντάται σε κράτη προς τα οποία η Ελλάδα δεν θα έπρεπε να συγκρίνεται.

9. Η ηλεκτρονική διαδικασία της "Μεγάλης Τρίτης" θα είναι εν μέρει χειρόγραφη και θα συνοδευτεί από πλήθος περαιτέρω αυθαίρετων αδηο ρυθμίσεων που δεν περιγράφονται στην προκήρυξη. Οι σωματικοί έλεγχοι, τα αντίσκηνα, τα χρώματα, η τυχόν διανυκτέρευση, η συνοδεία των αστυνομικών στις τουαλέτες, ο έλεγχος από κεντρικό μόνιτορ στα πρότυπα του Big Brother και ό,τι άλλο απίστευτο προκύψει συνιστούν στοιχεία που συνδυάζουν την παρανομία (λ.χ. παράβαση του νόμου περί προσωπικών δεδομένων), την γελοιότητα και την μείωση των συμμετεχόντων στη διαδικασία, οι οποίοι απορώ κυριολεκτικά πώς θα υποβάλουν τον εαυτό τους στον επερχόμενο εξευτελισμό. Το ύφος και το ήθος της προσκλήσεως του Γενικού Γραμματέα Ενημερώσεως προμηνύει πάντως τα χειρότερα.

10. Δεν θέλω να γίνω μάντης κακών. Αλλά αν το ΣτΕ τελικώς ακυρώσει το διαγωνισμό, ή αν τη "Μεγάλη Τρίτη" κάτι δεν πάει καλά, το διεθνές ρεζίλι θα είναι απερίγραπτο και οι ευθύνες ανυπολόγιστες. Και είναι τόσα πολλά αυτά που μπορεί να μην πάνε καλά μέσα στη γενική κομπορρημοσύνη και αφροσύνη των κυβερνόντων που είναι να τρομάζει κανείς.

Η διαδικασία ξεκίνησε με μια κραυγαλέα αντισυνταγματικότητα και θα τελειώσει με συλλογικό εξευτελισμό των πάντων στο τραπέζι του χαρτοπαίγνιου της δημοπρασίας. Και έσεται η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης!

πηγή: «Καθημερινή» 23/8/2016

Τηλεοπτικές άδειες: έξι συνταγματικοί κανόνες και μία πρόταση

Πέτρος Ι. Παραράς, Επίτιμος Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

Για το φλέγον ζήτημα των τηλεοπτικών αδειών το Σύνταγμα, καθ' ερμηνεία του άρθρου 15, παρ. 2, θέτει κατά τη γνώμη μου τους κάτωθι κανόνες:

1. Το κράτος οφείλει να θεσπίσει ειδικό νόμο, όπου θα προσδιορισθούν οι αυστηρές προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση άδειας ιδρύσεως και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού, ο οποίος εξυπηρετεί, όπως και το ραδιόφωνο, το συνταγματικό δικαίωμα του καθενός να έχει πληροφόρηση από πηγές που να είναι γενικά προσιτές στο κοινό. Πλην δε των ειδικών συνταγματικών κανόνων-σκοπών που η λειτουργία της τηλεόρασης οφείλει να υπηρετεί (άρθρο 15, παρ. 2, εδ. γ' Σ.), οι περαιτέρω προϋποθέσεις που θα θέσει ο νόμος δεν μπορεί να είναι τόσο αυστηρές ώστε κατ' ουσίαν να αποτρέπουν τον ιδιώτη-επιχειρηματία από τη σύσταση σταθμού τηλεόρασης. Ισχύουν εν προκειμένω οι δεσμευτικοί για τον νομοθέτη κανόνες της αρχής της αναλογικότητας, σε συνδυασμό με το ότι οι προϋποθέσεις αυτές ή οι περιορισμοί θα πρέπει να αποτελούν και μέτρα αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία (βλ. άρθρο 10, παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου - ΕΣΔΑ). Προφανώς, με τις ίδιες προϋποθέσεις θα δίδεται και η άδεια για τη λειτουργία της δημόσιας τηλεόρασης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το κράτος θα δώσει τόσες άδειες τηλεόρασεως όσα και τα διαθέσιμα κανάλια, ώστε να μην μπορεί πλέον να δοθεί καμία άλλη άδεια σε ιδιώτη! Όσο περισσότερες είναι οι δημόσιες άδειες τόσο περιορίζεται η πολυφωνία αλλά και η διάδοση των ιδεών, ενώ το αντίθετο επιτάσσει το Σύνταγμα.
2. Εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, ο αρμόδιος υπουργός θα χορηγήσει την άδεια,

αλλά μόνο κατόπιν της «συμφώνου γνώμης» του ΕΣΡ, αφού αυτό είναι το κατ' εξοχήν ειδικό τεχνικό όργανο στο οποίο ανήκει, κατά το Σύνταγμα, η «αποκλειστική» αρμοδιότητα (άρα κατ' αποκλεισμό του κράτους) να ελέγχει την τήρηση όλων των κανόνων που διέπουν τη σύσταση και τη λειτουργία της τηλεόρασης. Δοθέντος δε ότι το δικαίωμα στην πληροφόρηση αλλά και η ελευθερία μετάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων είναι ατομικά δικαιώματα (άρθρο 5Α του Σ., άρθρο 10, παρ. 1 ΕΣΔΑ), η εν προκειμένω άρνηση του υπουργού να δώσει την άδεια, καίτοι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που διαπίστωσε το ΕΣΡ, στοιχειοθετεί παράλειψη οφειλομένης νομίμου ενέργειας που είναι λόγος ακυρώσεως από το ΣΤΕ.

3. Μετά τη χορήγηση της άδειας, το ΕΣΡ δύναται να ελέγχει, κατά πάντα χρόνο και αυτεπαγγέλτως, την τήρηση των όρων λειτουργίας από τον κάθε σταθμό τηλεόρασης, υποχρεούται δε να το πράττει, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από όποιον έχει έννομο συμφέρον, περιλαμβανομένου και του κράτους. Σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης, μόνο το ΕΣΡ μπορεί να επιβάλει διοικητική κύρωση κατά σταθμού τηλεόρασης, όπως ρητώς ορίζεται από το άρθρο 15, παρ. 2, εδ. β' Σ.

4. Περαιτέρω, στην παρ. 1 του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ ορίζεται ότι: «1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα κράτη από του να υποβάλωσι τας "επιχειρήσεις" ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας». Άρα η ΕΣΔΑ αντιλαμβάνεται το ιδιωτικό κανάλι τηλεόρασης ως επιχείρηση, όπως πράγματι και είναι, δηλαδή πρόκειται περί ασκήσεως «επιχειρηματικής ελευθερίας», η οποία είναι επίσης ατομικό δικαίωμα που προφανώς στεγάζεται και στη γενικότερη έννοια της οικονομικής ελευθερίας του άρθρου 5, παρ. 1 Σ. Έτσι, η όποια ιδιωτική τηλεοπτική επιχείρηση εμπίπτει και στην προστασία του άρθρου αυτού. Ρητώς δε και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αναφέρει ότι «Η επιχειρηματική ελευθερία αναγνωρίζεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές».

5. Εντεύθεν, να μεν το Σύνταγμα και η ΕΣΔΑ δεν αποκλείουν τη χορήγηση προηγούμενης άδειας για την ίδρυση τέτοιας επιχείρησης, πρέπει όμως να λειτουργούν υποχρεωτικώς περισσότερα κανάλια, διότι μόνο έτσι τηρούνται οι συνταγματικές αρχές του πλουραλισμού και της πολυφωνίας που είναι προϋπόθεση της δημοκρατίας. Ευθέως δε και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ορίζεται ότι «Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές» (άρθρο 11, παρ. 2). Αποκλείεται λοιπόν η καθιέρωση *numerus clausus* για τις άδειες αυτές, δοθέντος ότι σήμερα η εξελιγμένη τεχνολογία έχει διευρύνει τις διαθέσιμες συχνότητες και τα κανάλια, ώστε νομοθετικός περιορισμός του αριθμού των αδειών, είσω του συνόλου που τεχνικώς είναι δυνατόν να δοθούν, παραβιάζει τόσο το άρθρο 5, παρ. 1 Σ. που προστατεύει την ελευθερία του επιχειρείν, όσο και το άρθρο 10, παρ. 1 της ΕΣΔΑ που δεν ανέχεται, πλέον, την πρόβλεψη μόνο περιορισμένου αριθμού αδειών, εφόσον οι δυνάμενες να διατεθούν είναι σήμερα περισσότερες. Είναι λοιπόν τελείως αυθαίρετη η δυνατότητα χορήγησης μόνο τεσσάρων αδειών (άρθρο 2Α Ν. 4339/2015). Και εκτός Ελλάδος γίνεται ήδη δεκτό ότι, εν όψει της σύγχρονης τεχνολογίας, δεν νοείται νομοθετικός περιορισμός του αριθμού των δυναμένων να δοθούν αδειών (βλ. ερμηνεία του άρθρου 10, παρ. 1 ΕΣΔΑ από τον Chr. Grabenwarter, *Europ. Menschenrechtskonvention*, Beck 2009, 4η έκδ., σελ. 294).

6. Το μείζον όμως ζήτημα που γεννάται εν προκειμένω έγκειται στο ότι το ΕΣΡ δεν έχει νόμιμη συγκρότηση ώστε να γνωμοδοτήσει, αφού για τα πρόσωπα που θα το στελεχώσουν δεν έχουν ακόμη συμφωνήσει τα 4/5 των μελών της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής (άρθρο 101Α Σ.). Και επειδή δεν διανοούμαι ο αναθεωρητικός νομοθέτης να εννοούσε ότι καμία από τις πέντε ανεξάρτητες αρχές που προβλέπει το Σύνταγμα δεν θα λειτουργήσει στο μέλλον παρά μόνο αν εξασφαλισθεί η αυξημένη αυτή πλειοψηφία των 4/5, προτείνω, σαν λύση από το αδιέξοδο, ότι αν

και η τρίτη ψηφοφορία για την επιλογή των μελών αποβεί άκαρπη, τότε η Διάσκεψη, με απόλυτη τώρα πλειοψηφία, να επιλέξει τα μέλη των Ανεξάρτητων Αρχών. Βέβαια, η λύση αυτή είναι αντίθετη με το γράμμα του Συντάγματος, αλλά είναι σύμφωνη με αυτό που προδήλως θα ήθελε και ο αναθεωρητικός νομοθέτης, αν αναλογιζόταν τα εν προκειμένω αδιέξοδα. Από τη μη λειτουργία των Αρχών, το προτεινόμενο κακό είναι ήσσονος σημασίας (αρχή της ενότητας και πρακτικής αρμονίας του Συντάγματος). Η διαρκής παρανομία με τις συνεχείς νομοθετικές παρατάσεις της θητείας μελών και εναντίον της νομολογίας του ΣτΕ πρέπει κάποτε να σταματήσει.

πηγή: «Το Βήμα» 17/7/2016

Επανάδρυση του κράτους με ένα νέο Σύνταγμα

Χρήστος Λυντέρης, Δρ. νομικής- δικηγόρος, μέλος της κίνησης πολιτών «Πρωτοβουλία για Ριζική Συνταγματική Αλλαγή»

Το ισχύον Σύνταγμα έχει καθοριστική ευθύνη για την δημιουργία της κρίσης, διότι επέτρεψε την κατασπατάληση και λεηλασία του δημοσίου χρήματος στο βωμό του πελατειακού κράτους, της διαπλοκής και της διαφθοράς.

Η κίνηση πολιτών «Πρωτοβουλία για ριζική Συνταγματική Αλλαγή» θεωρεί ότι είναι τόσο μεγάλη η θεσμική ένδεια της χώρας και τόσο μεγάλα τα προβλήματα, ώστε μία απλή αναθεώρηση εντός των περιορισμών του άρ.110 δεν αρκεί. Απαιτείται νέο Σύνταγμα, το οποίο μάλιστα θα θεσπιστεί με την συμμετοχή της κοινωνίας.

Ως προς το περιεχόμενο, χρειαζόμαστε νέο Σύνταγμα διότι εκτός των αναγκαίων αλλαγών οι οποίες θα μπορούσαν να εισαχθούν με μία απλή αναθεώρηση σύμφωνα με το 110 (όπως κατάργηση ασυλιών και προνομίων βουλευτών και υπουργών, επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης με κλήρωση μεταξύ των ανωτάτων δικαστών, προτάσεις νόμου και δημοψηφίσματα με πρωτοβουλία πολιτών για θέσπιση ή κατάργηση νόμου ή για αλλαγή του Συντάγματος ώστε ο πολίτης να διορθώνει άμεσα πράξεις των αντιπροσώπων του, ανεξάρτητο Συνταγματικό Δικαστήριο δημόσιο έλεγχο των οικονομικών κομμάτων και πολιτικών από την Δικαιοσύνη χωρίς απόρρητο) χρειάζεται να συζητήσουμε και την απαγορευμένη κατά το 110 αλλαγή του πολιτεύματος. Αντί του προβληματικού πολιτεύματος της προεδρευομένης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, όπου εκλέγεται η βουλή και η κυβέρνηση αναδεικνύεται από την εμπιστοσύνη της βουλής, προτείνουμε την μετάβαση σε πολίτευμα προεδρικής Δημοκρατίας, με ξεχωριστές εκλογές για νομοθετική και εκτελεστική εξουσία και ασυμβίβαστο βουλευτή υπουργού. Έτσι, αντί της απαίτησης η κυβέρνηση να έχει την εμπιστοσύνη της βουλής, κάτι που δημιουργεί κυβερνητική αστάθεια και συνθήκες συναλλαγής, με την πιο δημοκρατική λύση των ξεχωριστών εκλογών θα απελευθερωθούν οι εξουσίες η μία από την άλλη , θα αναχθούν στον ρόλο τους και θα εξασφαλιστεί και κυβερνητική σταθερότητα.

Ως προς την διαδικασία, χρειαζόμαστε νέο Σύνταγμα και όχι αναθεώρηση από την βουλή σύμφωνα με το άρ.110, διότι πιστεύουμε ότι το νέο όραμα που χρειάζεται η κοινωνία για να εξέλθει από την βαθιά κρίση δεν μπορεί να έλθει μόνο από την Βουλή. Το νέο Σύνταγμα που θα εμπνεύσει την κοινωνία Χρειάζεται να είναι προϊόν της βούλησης των πολιτών, όπως αυτή θα προκύψει μέσα από δημόσια διαβούλευση και δεσμευτικά δημοψηφίσματα.

Πολλοί λένε ότι αυτά δεν μπορούν να γίνουν, ενώ κάποιοι έφθασαν στο σημείο να πουν ότι μόνο η χούντα έκανε δημοψήφισμα για συνταγματικούς λόγους.

Αλλά το τελευταίο δημοψήφισμα για συνταγματικούς λόγους στην Ελλάδα δεν ήταν της δικτατορίας. Έγινε το 1974 και ο λαός απεφάνθη ότι ήθελε πολίτευμα αβασίλευτης δημοκρατίας. Μάλιστα, το δημοψήφισμα θεωρήθηκε έγκυρο μολονότι το τότε Σύνταγμα του 1952 απαγόρευε, όπως και το ισχύον, τόσο την αλλαγή της μορφής του πολιτεύματος της βασιλευομένης δημοκρατίας , όσο και την συμμετοχή του λαού στην αναθεώρηση. Σήμερα είναι αδιανόητο να μην

αναγνωρίζεται στους πολίτες το θεμελιώδες πολιτικό δικαίωμα να συμμετέχουν άμεσα στην θέσπιση του Συντάγματος, κάτι που σε πλείστα ευνομούμενα κράτη του σύγχρονου κόσμου (λ.χ. Γαλλία, Ισπανία, Ελβετία, Δανία, Ισλανδία, Ιταλία , όπου πρόκειται να διεξαχθεί σχετικό δημοψήφισμα τον προσεχή Οκτώβριο) είναι κατοχυρωμένο.

Το συνταγματικό δίκαιο παραδέχεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ανάγκης επανίδρυσης του κράτους είναι δικαιολογημένη, αντί της αναθεώρησης, η θέσπιση ενός εξ υπαρχής νέου Συντάγματος. Στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι προφανές ότι υπό τις συνθήκες στις οποίες έχει περιέλθει η χώρα, ήτοι την χρεοκοπία, την απώλεια μέρους της εθνικής της κυριαρχίας και την οικονομική καταστροφή μεγάλου μέρους της κοινωνίας της, όχι μόνο δικαιολογείται νομικά, αλλά επιβάλλεται η επανίδρυση του κράτους, η δημιουργία μίας νέας μεταπολίτευσης μέσα από ένα νέο Σύνταγμα.

Όπως το 1974 με ένα δημοψήφισμα ξεπεράστηκαν οι απαγορεύσεις του προηγούμενου Συντάγματος και η χώρα άλλαξε πολίτευμα, έτσι και σήμερα με ένα νέο δημοψήφισμα μπορούμε δικαιολογημένα να ξεπεράσουμε τις αγκυλώσεις του άρ. 110 του ισχύοντος Συντάγματος, αλλάζοντας αυτή την φορά, όχι μόνο το πολίτευμα, αλλά ολόκληρο το Σύνταγμα.

πηγή: «Καθημερινή» 29/6/2016